© 2006 Fundaţia pentru o Societate Deschisă (FSD)
Toate drepturile sunt rezervate Fundaţiei pentru o Societate Deschisă.
Atât publicaţia cât şi fragmente din ea nu pot fi reproduse fără permisiunea acesteia.
Bucureşti, noiembrie 2006

Fundaţia pentru o Societate Deschisă
Str. Căderea Bastiliei nr. 33, sector 1, Bucureşti
Telefon: (021) 212.11.01
Fax: (021) 212.10.32
Web: www.osf.ro
E-mail: info@osf.ro

Barometrul de Opinie Publică[1]

Barometrul de Opinie Publică (BOP) este un program de cercetare şi analiză a opiniei publice din România, a cărui misiune este de a contribui la consolidarea legăturilor dintre structurile puterii şi societate în ansamblul său, clarificând temele cheie care trebuie să se regăsească pe agenda ONG-urilor şi instituțiilor publice, punând la dispoziția celor interesați datele necesare pentru elaborarea profesionistă a politicilor publice şi oferind analize riguroase ale rezultatelor, în beneficiul publicului.

Barometrul este cel mai longeviv dintre programele derulate în prezent de Fundația pentru o Societate Deschisă, fiind inițiat în 1994. La 12 ani de la prima cercetare, Barometrul continuă să ofere regulat tuturor celor interesați date cantitative credibile privind percepțiile şi opiniile cetățenilor.

Programul are în centrul său cercetarea cantitativă (sondaj de opinie) bianuală *Barometrul de Opinie Publică*, la care se adaugă cercetări dedicate focalizate pe anumite segmente ale societății: *Barometrul Rural*, *România Urbană*, *Barometrul de Gen*.

BOP are la bază o serie de sondaje reprezentative pentru populația adultă neinstituționalizată a României, realizate de două ori pe an (în mai şi octombrie), cu un eşantion mare (1800-2200 persoane), folosind o schemă de eşantionare probabilistă, cu control extern al culegerii datelor.

Începând cu anul 1998 Barometrul de Opinie Publică foloseşte o schemă standard de eşantionare care permite compararea rezultatelor din valuri diferite de cercetare. Acest lucru a permis unificarea bazelor de date din perioada 1998-2004, proiect realizat în cursul anului 2005.

Chestionarul BOP cuprinde un modul standard, acelaşi în fiecare an, şi unul sau mai multe module tematice, care urmăresc temele de interes pentru anul în curs. Printre temele specifice analizate în anii precedenți se numără:

- muncă şi antreprenoriat
- sistemul de educație
- corupția
- sistemul politic
- starea de spirit
- bunăstare şi sărăcie
- locuire
- valori şi mentalități
- percepții despre mass-media

Urmând schema tradițională, în anul 2006 Barometrul va realiza două valuri de cercetare, primul în luna mai şi al doilea în luna octombrie. Pentru fiecare val, instrumentele de cercetare – eşantionul şi chestionarul – au fost realizate de echipa proiectului, iar culegerea, introducerea şi controlul culegerii datelor au fost subcontractate unor firme specializate.

Rezultatele cercetărilor (chestionarele, bazele de date, caietele de prezentare ale sondajelor şi analizele) sunt disponibile gratuit în pagina de Internet a FSD (www.osf.ro). Plecând de la aceste rezultate, au fost scrise numeroase analize, articole, studii şi cărți. O parte dintre acestea sunt disponibile în aceeaşi pagină.

1. Barometrul de Opinie Publică şi Barometrul Opiniei Publice sunt mărci înregistrate ale Fundației pentru o Societate Deschisă

Ediția octombrie 2006: Profiluri electorale

Pentru cercetarea din octombrie 2006 tema aleasă este „profiluri electorale". Cercetarea utilizează un eşantion reprezentativ atât la nivel național cât şi la nivelul regiunilor culturale istorice. Eşantionul este proiectat pe baza listelor electorale, asigurând astfel consultarea populației inclusiv din zone rurale mărginaşe. Baza de date va fi de asemenea publicată pe site-ul FSD, astfel încât oricine este interesat poate obține uşor informații detaliate privind percepția diferitelor aspecte în zona urbană şi cea rurală sau în funcție de caracteristicile socio-demografice ale respondenților (sex, vârstă, nivel de educație, ocupație etc.).

Cercetarea are următoarele **repere metodologice**:

- **Volumul eşantionului:** 1975 persoane de 18 ani şi peste
- **Tipul eşantionului:** eşantion stratificat, probabilist, tristadial
- **Criterii de stratificare:** 18 arii culturale grupate pe provincii istorice, mediu rezidențial (urban - rural), mărimea localităților urbane (4 tipuri), gradul de dezvoltare al localităților rurale (3 categorii).
- **Eşantionare:** selecție probabilistă a localităților, a punctelor de eşantionare (secții de votare) şi a persoanelor. Pentru selecția persoanelor au fost utilizate în principal ultimele liste electorale. Eşantionul menține principiile de proiectare ale eşantioanelor BOP din anii anteriori (1995-2002):
  - stratificare în funcție de aria culturală şi tipul de localitate (18*7= 126 straturi teoretic posibile);
  - definirea a trei tipuri de unități de eşantionare: localități, secții de votare, persoane adulte;
  - selecție aleatorie în toate stadiile de eşantionare,
  - folosirea listelor electorale drept cadru de eşantionare în stadiul final.
- **Reprezentativitate:** eşantionul este reprezentativ pentru populația adultă neinstituționalizată a României, cu o eroare tolerată de ± 2,3 %.
- **Validare:** eşantionul a fost validat pe baza datelor INS şi a recensământului populației 1992 şi 2002.
- Valorile prezentate sunt cele rezultate direct din teren (nu s-au făcut ponderări).
- Interviurile s-au desfăşurat la domiciliile subiecților.
- **Ancheta de teren 7-19 octombrie 2006:**

Echipa care a proiectat instrumentele metodologice (eşantionul, chestionarul) este alcătuită din: Ovidiu Voicu (manager de program), Mihaela Ştefănescu (asistentă program), Mircea Comşa, Dumitru Sandu, Andrei Gheorghiță (experți).

Culegerea şi introducerea datelor a fost asigurată de **The Gallup Organization România.**

Raportul de cercetare

Volumul de faţă prezintă raportul de cercetare întocmit de echipa de proiect în colaborare cu *The Gallup Organization România*. Conţinutul raportului se doreşte a fi o introducere în cercetarea temei propuse de *Barometru*. Textul merge mai departe de simpla prezentare a ponderilor răspunsurilor şi deschide drumul pentru studierea aprofundată a mai multor subiecte legate de accesul la şi consumul de media în România.

Raportul prezintă în deschidere câteva informaţii privind starea de spirit a populaţiei, aşa cum a fost înregistrată de datele Barometrului în a doua jumătate a lunii octombrie, precum şi comparativ cu anii precedenţi. Secţiunea se referă la ponderea pesimiştilor şi la cea a optimiştilor şi la satisfacţia sau insatisfacţia românilor în legătură cu felul în care trăiesc.

A doua secţiune punctează contextul electoral din momentul culegerii datelor. Sunt prezentate intenţiile de vot pentru alegerile parlamentare şi prezidenţiale (opiniile au fost culese cu ajutorul întrebărilor deschise, opţiune metodologică explicată în text) şi poziţia respondenţilor în legătură cu câteva subiecte de actualitate. Dintre aceste subiecte, sunt abordate mai în detaliu percepţiile privind dosariada şi impactul persecuţiilor din perioada comunistă.

Raportul se concentrează apoi pe distincţia stânga-dreapta atât în percepţia publicului cât şi ca rezultat al valorilor pe care le îmbrăţişează respondenţii. Textul încearcă să arate cum se poziţionează votanţii partidelor din punct de vedere al valorilor politice.

Imaginea preşedintelui ideal şi profilurile electorale ale principalilor lideri politici fac obiectul secţiunii următoare, *Lideri politici şi electorat*. Se adaugă o analiză detaliată a caracteristicilor comune ale votanţilor lui Gigi Becali.

Raportul este însoţit, în anexă, de prezentarea grafică a frecvenţelor răspunsurilor la cele mai interesante întrebări.

Textul raportului este disponibil gratuit în format electronic pe pagina de Internet a FSD, la adresa www.osf.ro. Organizaţiile interesate de colaborări cu privire la studii aprofundate pe una sau mai multe dintre temele incluse în cercetare sunt rugate să contacteze Fundaţia pentru o Societate Deschisă.

Starea de spirit a populației

Ovidiu Voicu

Datele Barometrului de Opinie Publică, octombrie 2006, înregistrează a uşoară creştere a optimismului românilor în legătură cu direcția în care se îndreaptă țara, față de luna mai a acestui an, dar fondul general este de nemulțumire față de nivelul veniturilor şi activitatea guvernului.

În continuare numărul celor nemulțumiți îl depăşeşte pe cel al mulțumiților şi se apropie de jumătate din populația țării. Marea majoritate a românilor priveşte critic activitatea guvernului şi este nemulțumită de performanțele acestuia în toate domeniile. Chiar şi votanții partidelor din Alianță sunt nemulțumiți de activitatea Executivului. Principala sursă de insatisfacție pentru concetățenii noştri rămâne nivelul de trai – patru din cinci români se declară nemulțumiți sau foarte nemulțumiți de banii pe care îi au.

Direcție bună, direcție greşită

Cu câteva luni înainte de aderarea României la Uniunea Europeană constatăm, conform datelor Barometrului de Opinie Publică, o uşoară creştere a optimismului românilor. Dacă în luna mai a acestui an consemnam 54% opinii negative în ceea ce priveşte direcția în care ne îndreptăm, în octombrie procentul celor nemulțumiți a scăzut la 47%, concomitent cu creşterea numărului celor ce apreciază că direcția în care mergem este cea bună de la 37% la 43%.

Un bun indicator pentru a măsura evoluția în timp este raportul dintre ponderea celor care spun că direcția este bună, respectiv greşită. În graficul următor o valoare supraunitară arată că numărul optimiştilor îl depăşeşte pe cel al pesimiştilor, iar o valoare

Evoluția ponderilor celor care consideră că direcția în care ne îndreptăm este bună, respectiv greşită, 2004-2006. Cifrele reprezintă procente din total eşantion. Diferențele până la 100% sunt non-răspunsuri.

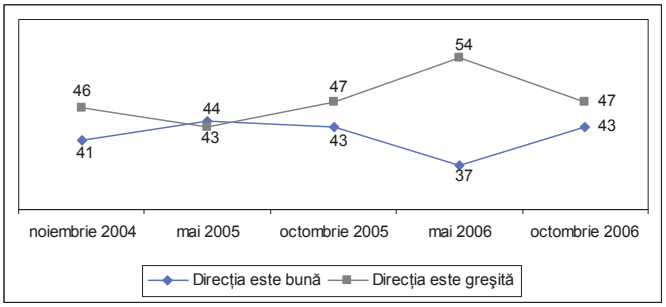

subunitară situația contrară. În general, un ciclu electoral începe cu o perioadă în care guvernul nou ales este investit cu un nivel ridicat de speranță (creştere a optimismului la şase luni după alegeri), după care are loc o perioadă de stagnare, urmată la rândul ei de creşterea numărului pesimiştilor. Din analiza comparată a evoluției indicatorului în ultimii zece ani se observă că starea de spirit a populației se menține la un nivel mai ridicat decât în toată perioada anterioară, dar în continuare numărul pesimiştilor îl depăşeşte pe cel al optimiştilor (valoarea indicatorului este subunitară).

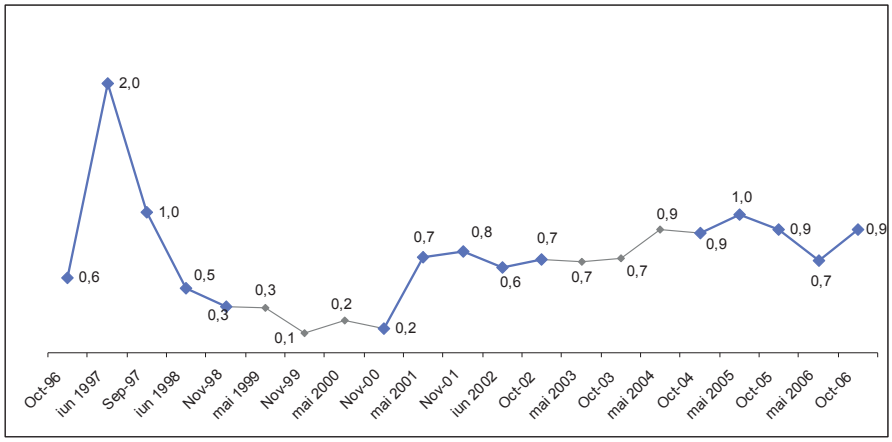

Raportul dintre ponderea celor care apreciază că direcţia în care se îndreaptă ţara este bună, respectiv greşită; dinamica 1996-2006
Sursa: BOP-FSD 1996-2006

Previzibil, votanţii din zona „polului DA"[1] consideră în mai mare măsură că direcţia în care ne îndreptăm este cea bună. Cei mai critici sunt susţinătorii PRM.

	Direcţia este bună	Direcţia este greşită
Total eşantion	43	47
Alianţa DA	63	29
PD	60	36
PNL	59	38
PSD	43	52
PRM	31	67
PNG	43	51
UDMR	30	54
Nehotărâţi	35	50
Cifrele reprezintă procente din votanţii fiecărui partid. Diferenţele până la 100% sunt non-răspunsuri. Sursa: BOP-FSD octombrie 2006		

Evaluarea activităţii Guvernului

Creşterea numărului optimiştilor în legătură cu direcţia în care ne îndreptăm se reflectă în tendinţa de a evalua ceva mai bine activitatea Guvernului. Chiar dacă în continuare în toate domeniile majoritatea respondenţilor se declară nemulţumiţi de Executiv, se observă o uşoară creştere a aprecierilor pozitive, concomitent cu scăderea celor negative. Trebuie subliniat că cele mai multe dintre aceste diferenţe sunt foarte mici, în marja de eroare a cercetării, dar faptul că se înregistrează creşteri în toate domeniile ne permite să consemnăm această tendinţă.

Şi în acest caz susţinătorii Alianţei şi ai partidelor componente se declară ceva mai mulţumiţi de activitatea guvernului decât votanţii partidelor de opoziţie şi nehotărâţii. Totuşi, chiar şi perspectiva susţinătorilor principalei formaţiuni de guvernare se menţin critici la adresa activităţii Guvernului. Totodată, susţinătorii PD au în mai mare măsură opinii negative despre performanţele Executivului decât cei ai PNL.

1 Prin „polul DA" se înţeleg respondenţii care la întrebarea privind intenţia de vot au răspuns spontan Alianţa DA, PD, sau PNL. În secţiunea Opţiuni electorale este descris modul de culegere a datelor şi formarea grupurilor de votanţi.

Domeniul	*mai 2005*	*oct 2005*	*mai 2006*	***oct 2006***
Mulțumit / Foarte mulțumit				
Ordine publică	43	38	40	**43**
Educație	37	29	40	**39**
Privatizare	24	22	25	**29**
Nivel de trai	23	17	12	**13**
Protecția mediului	22	18	28	**30**
Sănătate	21	16	20	**21**
Agricultură	17	14	15	**15**
Locuințe	17	12	21	**23**
Industrie	14	12	14	**16**
Locuri de muncă	14	13	10	**13**
Nemulțumit / Foarte nemulțumit				
Locuri de muncă	75	79	82	**79**
Sănătate	74	79	76	**74**
Nivel de trai	72	78	86	**83**
Agricultură	71	77	76	**74**
Locuințe	69	76	67	**66**
Industrie	66	74	70	**64**
Protecția mediului	57	66	59	**55**
Privatizare	56	61	56	**49**
Educație	51	61	48	**49**
Ordine publică	49	56	51	**48**

Ponderea celor care sunt mulțumiți, respectiv nemulțumiți de activitatea Guvernului pe domenii, mai 2005 – mai 2006.
Cifrele reprezintă procente din total eșantion. Diferențele până la 100% sunt non-răspunsuri.
Sursa: BOP-FSD 2005-2006

	Total eșantion		*Votanți Alianța DA*		*PD*		*PNL*		*PSD*	
	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-
Ordine publică	43	48	51	45	49	49	48	47	44	54
Educație	39	49	44	51	43	51	45	50	41	48
Privatizare	29	49	35	51	34	51	45	45	28	58
Nivel de trai	13	83	17	81	18	81	20	79	12	87
Protecția mediului	30	55	41	50	30	61	36	58	28	62
Sănătate	21	74	26	71	23	75	27	70	19	80
Agricultură	15	74	16	76	16	76	26	68	13	81
Locuințe	23	66	27	65	25	69	32	62	19	74
Industrie	16	64	22	64	18	70	27	62	16	70
Locuri de muncă	13	82	20	76	15	81	18	77	10	85

Ponderea celor care sunt mulțumiți respectiv nemulțumiți de activitatea Guvernului pe domenii.
Cifrele reprezintă procente din votanții fiecărui partid. Diferențele până la 100% sunt non-răspunsuri.
Sursa: BOP-FSD octombrie 2006

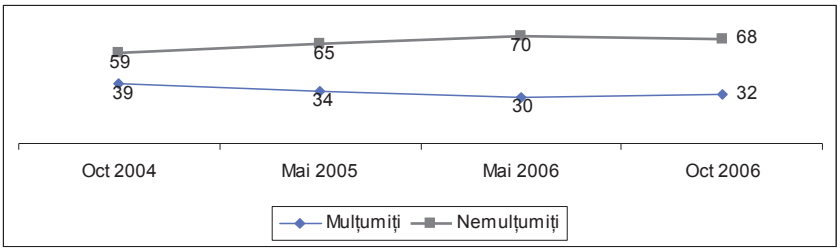

Evoluția ponderilor celor care sunt mulțumiți, respectiv nemulțumiți de felul în care trăiesc 2004-2006. Cifrele reprezintă procente din total eşantion. Diferențele până la 100% sunt non-răspunsuri.
Sursa: BOP-FSD octombrie 2006
Sursa: BOP-FSD 2004-2006

Numărul celor nemulțumiți de felul în care trăiesc (68% din total eşantion) este în continuare de două ori mai mare decât al celor mulțumiți (32%), şi se menține constant pe parcursul ultimilor doi ani. Doar 25% consideră că trăiesc mai bine față de anul precedent (45% nu sesizează nici o schimbare, dar 30% cred că viața lor este mai rea decât anul precedent). Privind spre anul viitor, 30% dintre cei intervievați cred într-o îmbunătățire a vieții, 29% nu aşteaptă nici o schimbare, iar aproximativ un sfert (26%) consideră că lucrurile se vor înrăutăți.

Principala nemulțumire a românilor rămâne situația materială – 78% dintre respondenți spun că nu sunt mulțumiți de banii pe care îi au. La polul opus se află familia şi prietenii, care oferă motive de satisfacție pentru mai mult de trei sferturi din cei intervievați.

Intenții de vot

Ovidiu Voicu

Această secțiune prezintă situația politică la momentul culegerii datelor (sfârșitul lunii octombrie 2006). În debutul secțiunii, câteva considerații metodologice explică opțiunea pentru întrebările deschise, neasistate, și diferențele are apar de obicei între distribuțiile voturilor în cazul întrebărilor deschise față de cele cu listă de partide sau personalități.

În continuare, sunt prezentate pozițiile partidelor și personalităților politice pe scena politică și evoluția în perioada mai 2005 – octombrie 2006. Pe baza datelor sondajului, se pot estima forța fiecărui partid politic și consecințele unei eventuale ruperi a Alianței D.A. Sunt prezentate apoi câteva informații privind votul pentru alegerile prezidențiale și încrederea populației în personalitățile politice (o analiză detaliată despre principalele personalități politice ale momentului este prezentată în secțiunea *Lideri politici și electorat*).

În finalul secțiunii pot fi găsite o serie de considerații despre opiniile respondenților în legătură cu două probleme de actualitate (potențialul conflict între premier și președinte și organizarea alegerilor anticipate în 2007), precum și despre rolul mass-media în formarea opiniilor politice.

Despre formularea întrebărilor de vot

Pentru a măsura opțiunile electorale ale populației, în cadrul Barometrului de Opinie Publică, ediția octombrie 2006, s-au folosit **întrebări deschise** (neasistate), adică s-a cerut respondenților să indice liber, spontan, fără să aibă la dispoziție o listă de partide sau personalități, formațiunea politică sau politicianul cu care ar vota în eventualitatea că alegerile generale ar avea loc în următoarea duminică.

Modul în care este formulată întrebarea – deschisă sau închisă (asistată, cu listă) – influențează distribuția răspunsurilor. Acest lucru nu înseamnă că un fel sau altul de a pune întrebarea este greșit, ci doar că în analiza răspunsurilor trebuie să se țină cont de diferențele care apar. Cu alte cuvinte, trebuie reținut și că întrebările de vot nu oferă o predicție a rezultatului alegerilor, ci doar o imagine a distribuției susținătorilor partidelor la un anume moment în timp.

În general, la întrebările deschise, neasistate, numărul celor indecișI este mai mare decât în cazul întrebărilor cu listă. O parte dintre alegătorii care nu sunt foarte hotărâți, dar simpatizează întrucâtva un partid sau un politician aleg mai ușor dacă li se oferă o listă cu opțiuni decât dacă întrebarea este neasistată. Acest lucru avantajează de obicei partidele sau personalitățile cu un electorat fidel și pe cele cu notorietate mare. De aceea, o parte dintre sociologi consideră că întrebările închise aproximează mai bine momentul votului pentru că în cabina de vot alegătorul are practic în față o listă de partide sau candidați (trebuie însă să observăm și că lista din sondajele de opinie nu este completă; se poate ridica problema în ce măsură sunt dezavantajate partidele pe care cei ce au formulat întrebarea nu le-au trecut pe listă).

În economia cercetării, întrebarea deschisă ajută la surprinderea cu mai mare acuratețe a nucleelor de alegători fideli unui partid sau unei personalități, lucru util în cazul investigațiilor ce urmăresc să descopere tocmai caracteristicile comune simpatizanților unei formațiuni politice, așa cum este și cazul Barometrului de Opinie Publică. De asemenea, pentru studiul de față forma neasistată a întrebărilor prin care se măsoară intențiile de vot permite surprinderea fidelă a felului în care susținătorii PNL și PD se declară mai degrabă votanți ai partidului sau ai alianței.

Intenţii de vot

Datele ne arată că Alianţa D.A. şi partidele componente au o poziţie foarte bună în intenţiile de vot declarate de respondenţi. Astfel, 27% dintre cei care au o opţiune au menţionat spontan Alianţa D.A. Adăugându-i pe cei 19% care au indicat PD şi pe cei 7% votanţi PNL, ajungem la un total de 53%[1] opţiuni de vot îndreptate către alianţă şi cele

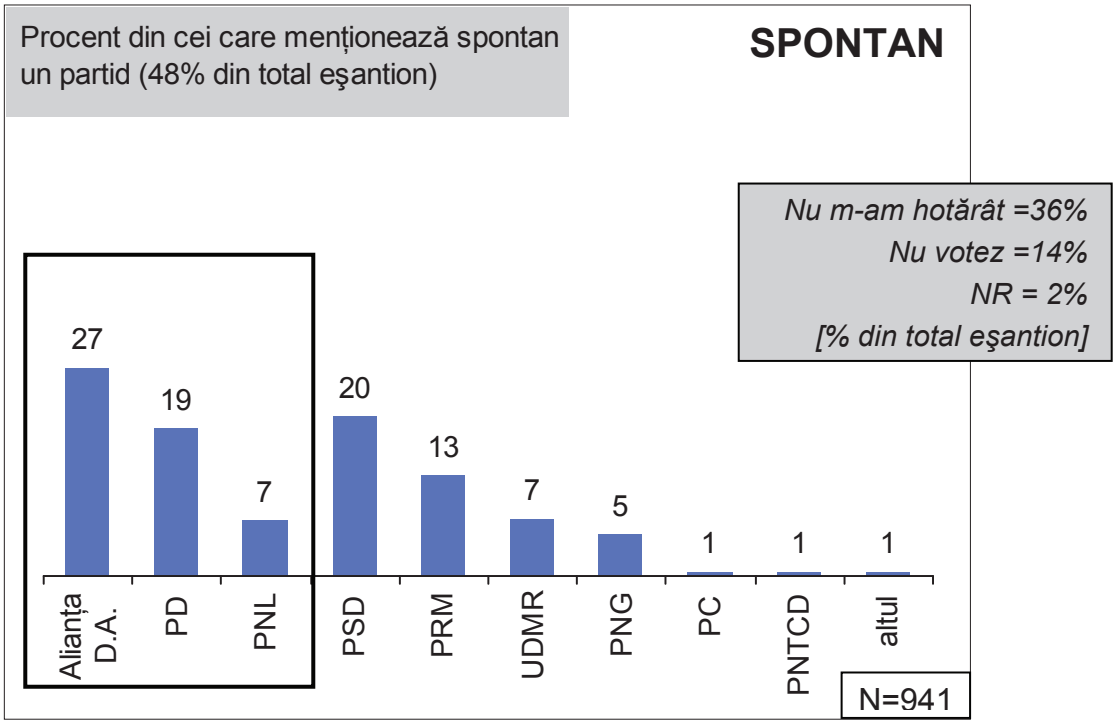

Frecvenţele răspunsurilor la întrebarea Dacă duminica viitoare ar avea loc alegeri parlamentare, cu ce partid sau alianţă politică aţi vota?, întrebare deschisă (fără listă de partide).

două partide componente. Principalul partid de opoziţie - PSD, este indicat de către 20% dintre respondenţii care au o opinie şi astfel se clasează al doilea în preferinţele electoratului. Pe locul trei se clasează PRM, cu 13 procente, urmat de UDMR, 7%[2] şi PNG, 5%. Toate celelalte partide sunt indicate de mai puţin de 1% dintre cei care au o opinie deja formată; PC şi PNŢCD sunt indicate ceva mai des de către respondenţi, dar ambele partide se află sub marja de eroare a sondajului.

Doar 48% dintre respondenţi au indicat o formaţiune politică, în timp ce 36% sunt nehotărâţi, 14% sunt decişi să nu voteze, iar 2% au refuzat să răspundă.

Din analiza răspunsurilor la ultimele patru ediţii ale Barometrului de Opinie Publică (mai 2005 – octombrie 2006; la toate ediţiile au fost utilizate întrebări deschise) se desprind câteva concluzii interesante:

- potenţialul electoral al „polului DA" (totalul răspunsurilor Alianţa DA + PD + PNL) a suferit o scădere în primul an de guvernare, pentru a se stabiliza apoi în zona 50-55% dintre opţiunile exprimate. În acelaşi timp, PSD a

1 Cifra este cu 5-6% procente mai mare decât estimările altor sondaje realizate în aceeaşi perioadă şi care au folosit întrebări închise, asistate. Această cifră poate fi interpretată ca un potenţial actual al Alianţei mai degrabă decât ca predicţie electorală. Diferenţele apar în primul rând ca urmare a modului de formulare a întrebării.

2 Procentul obţinut de UDMR, mai mare decât ponderea maghiarilor în eşantion, se explică prin disciplina mai bună a electoratului acestui partid. Ponderea nehotărâţilor este mai mică în cadrul subeşantionului de maghiari, ceea ce conduce la un scor electoral mai bun pentru UDMR.

scăzut cu aproape 10 procente, cel mai probabil rezultat al frământărilor din interiorul partidului, ceea ce a condus la mărirea distanței între cele două poluri.

- în același timp, numărul celor care indică spontan Alianța s-a înjumătățit practic într-un an și jumătate. Tot mai mulți votanți din „polul DA" se simt mai degrabă electori ai partidelor componente decât ai Alianței ca întreg
- în interiorul „polului DA", cea mai importantă creștere o înregistrează Partidul Democrat, numărul celor care răspund „PD" la întrebarea deschisă a crescut de la 7% în mai 2005 la 19-20% în octombrie 2006. În același timp, numărul celor care se orientează inițial către PNL rămâne constant în jurul valorii de 10%

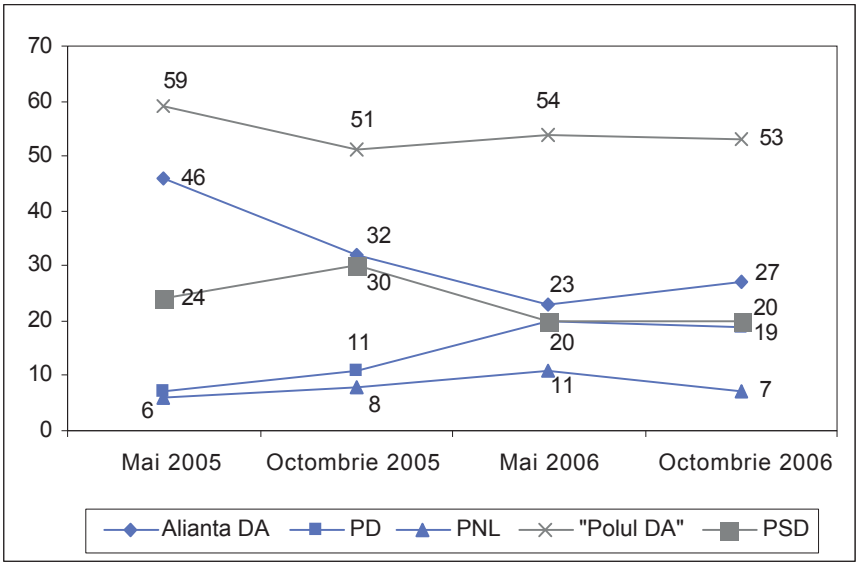

Evoluția voturilor pentru Alianța DA, PD, PNL și PSD în intervalul mai 2005 – octombrie 2006. Cifrele reprezintă procente din cei care menționează spontan (întrebare deschisă) un partid. Ponderea pentru "Polul DA" a fost calculată însumând procentele Alianței DA, PD și PNL.

Poziția dominantă a PD în cadrul „polului DA" a fost confirmată atunci când cei care au răspuns spontan „Alianța DA" la întrebarea deschisă au fost întrebați cu cine ar vota dacă Alianța s-ar destrăma și cele două partide ar candida separat (251 de persoane, reprezentând 12.7% din total eșantion). 63% dintre ei au indicat PD ca fiind partidul preferat, și doar 14% s-au orientat către PNL (22% spun că nu s-au hotărât sau nu votează în această situație, și doar 1% se îndreaptă către alt partid).

Prin redistribuirea voturilor din interiorul Alianței conform răspunsurilor primite la a doua întrebare, obținem o configurație a spectrului politic în care principalul partid din România este PD, cu aproximativ 38% dintre preferințele electoratului. Următorul clasat ar fi PSD, cu 22% dintre opțiuni, iar pe locurile următoare vin PRM (14%) și PNL (11%). Numărul nehotărâților crește cu 3% în această situație.

Ponderea votanților partidelor politice în cazul că PD şi PNL candidează separat.
Procentele au fost obținute prin redistribuirea votanților Alianței DA conform cu opțiunile acestora.
Cifrele reprezintă procente din cei care au o opțiune (45% din total eşantion)
Sursa: BOP-FSD octombrie 2006

PD	38	
PSD	22	
PRM	14	Nu m-am hotărât: 37%
PNL	11	Nu votez: 14%
UDMR	8	NR: 4%
PNG	6	[% din total eşantion]
PC	1	
PNTCD	1	
Altul	1	

Fostul preşedinte al PD, actualul preşedinte al României, domnul Traian Băsescu, conduce la rândul său în preferințele de vot ale românilor. Mai mult, putem spune că el domină scena politică în acest moment, pentru că nu mai puțin de 60% dintre cei care au o opinie l-au indicat spontan (din nou am folosit o întrebare deschisă) pe domnul Băsescu atunci când au fost întrebați cu cine ar vota pentru preşedinte. La mare distanță se clasează pe locurile următoarea domnul Corneliu Vadim Tudor, cu 13% dintre opțiuni şi domnul George (Gigi) Becali, 10%. Urmează doi reprezentanți ai PSD, domnii Mircea Geoană şi Adrian Năstase, cu 6%, respectiv 4%. Liderul UDMR, domnul Marko Bella, ar fi votat de 2% dintre respondenți, toți ceilalți oameni politici menționați primind mai puțin de 1% dintre voturile potențiale. Nici o femeie nu este indicată spontan de respondenți. Numărul celor care au opțiune este de 51% din eşantion, ceilalți sunt nehotărâți sau nu intenționează să voteze.

Domnul Traian Băsescu îşi găseşte susținătorii printre votanții tuturor partidelor, dar este în primul rând campionul celor care preferă Alianța DA sau PD. Mai mult de trei sferturi dintre cei care votează Alianța sau PD îl votează şi pe domnul Băsescu. Următorii doi clasați în preferințele alegătorilor, domnii Corneliu Vadim Tudor şi Gigi Becali sunt susținuți mai ales de partidele din care provin, PRM şi, respectiv, PNG. Domnul Becali reuşeşte mai uşor să îşi găsească susținători printre simpatizanții celorlalte partide, ceea ce explică de ce are un scor dublu față de al propriului partid.

Votanții PNL şi cei ai PSD au în comun că nu îşi găsesc un lider convingător în propriul partid şi cei mai mulți dintre ei

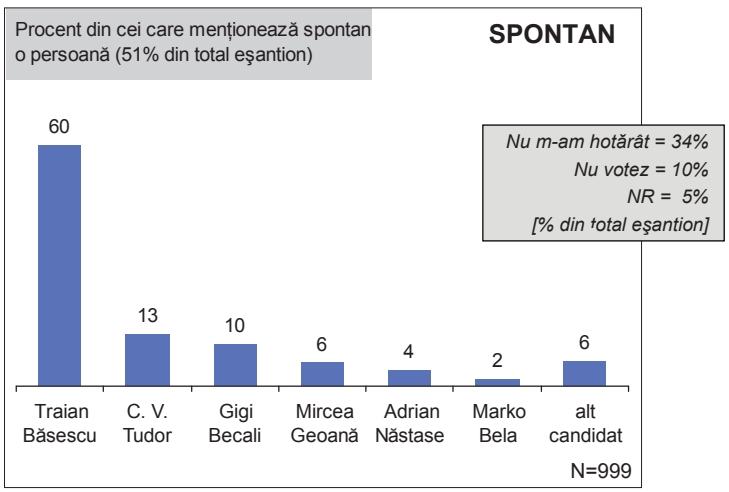

se orientează tot către domnul Traian Băsescu sau sunt nehotărâți. Puținii simpatizanți ai domnului Călin-Popescu

Tăriceanu se află numai printre simpatizanții partidului pe care îl conduce, dar chiar şi aici domnul Tăriceanu are tot atâția susținători ca şi domnul Becali.

Opțiunile electorale se reflectă în bună măsură şi în încrederea în personalitățile politice. Traian Băsescu este omul politic în care românii au cea mai mare încredere, şi singurul care are mai multe aprecieri pozitive decât negative. Încrederea în toți ceilalți politicieni este foarte scăzută, fiecare dintre ei induce în mult mai mare măsură neîncredere decât încredere în ochii electoratului. O analiză detaliată despre principalele personalități politice ale momentului este prezentată în secțiunea *Lideri politici şi electorat*.

Cum votează pentru preşedinție simpatizanții principalelor partide politice.
Cifrele reprezintă procente din numărul de alegători ai partidului respectiv.
Exemplu de citire (pe linie): dintre cei care aleg spontan Alianța DA, 82% votează Traian Băsescu, 3% George Becali, câte 1% Theodor Stolojan şi Corneliu Vadim Tudor, 12% nu votează, nu s-au hotărât sau nu răspund, şi 1% aleg alți candidați.
Sursa: BOP-FSD, octombrie 2006.

	Traian Băsescu	Adrian Năstase	Mircea Geoană	George Becali	CV Tudor	Theodor Stolojan	Călin Popescu Tăriceanu	Nu votează/ NŞ/ NR	Alții
Alianța DA	82			3	1	1		12	1
PD	82			2				14	2
PNL	40		2	8	2	5	8	32	3
PSD	30	10	25	4	3		1	25	2
PRM	8	2		3	78			8	1
PNG	2	2		80	4			12	

Traian Băsescu vs. Călin Popescu-Tăriceanu

În percepția a 59% dintre români în acest moment există un conflict între Preşedinte şi Prim-Ministru. Doar 20% spun că nu există un conflict, iar ceilalți 21% nu au o opinie. Dintre cei care percep existența stării conflictuale între cele două palate, un procent covârşitor, 84%, cred că acest conflict afectează negativ funcționarea instituțiilor statului. Întrebați ce ar face dacă ar fi să ia o poziție în legătură cu disputa între domnii Băsescu şi Tăriceanu, 37% dintre cei ce consideră că există un conflict sunt mai degrabă de acord cu preşedintele, 31% cred că dreptatea e undeva la mijloc, 19% spun că niciunul nu are dreptare, şi doar 6% sunt de partea domnului Tăriceanu.

Conflictul este perceput în mult mai mare măsură de cei care sunt interesați de politică şi urmăresc mai des ştirile şi emisiunile politice. Ponderea celor care percep un conflict creşte până la 82% în rândul respondenților ce se declară foarte interesați de politică. Similar, percepția conflictului este cu atât mai intensă cu cât respondenții petrec mai mult timp pentru a se informa despre politică din mass-media (tv, radio, presa scrisă).

Analiza opiniilor în interiorul „polului DA" ne arată o diferență importantă între cei care se orientează către Alianță ca întreg şi cei care preferă partidele componente. În cazul primilor, ponderea celor ce percep conflictul este identică cu cea înregistrată la nivel național, dar creşte până la peste 70% în rândul votanților PD şi PNL. Din această perspectivă, conflictul între cei doi lideri politici explică parțial tendința alegătorilor de nu mai vedea Alianța DA ca pe o formațiune politică unitară. Este la fel de interesant de remarcat că în interiorul fiecăruia dintre cele trei grupuri, inclusiv în ceea ce priveşte votanții partidului pe care îl conduce, domnul Tăriceanu are mai puțini susținători decât domnul Băsescu. Votanții PD şi cei ai Alianței se orientează prioritar către poziția preşedintelui, în timp ce votanții PNL sunt mai degrabă nehotărâți, au o poziție neutră.

Există conflict?			*Ce poziție adoptați?*		
Votanți	Da, există	Nu, nu există	pro Băsescu	pro Tăriceanu	Neutru
Alianța DA	59	31	51	4	40
PD	73	17	63	4	32
PNL	71	21	25	15	49
Câți dintre votanții care aleg spontan DA/PD/PNL consideră că există un conflict între Traian Băsescu și Călin Popescu-Tăriceanu. Cifrele reprezintă procente din votanții fiecărui partid. Diferențele până la 100% sunt non-răspunsuri.			*Ce poziție adoptă cei care percep un conflict: pro Băsescu, pro Tăriceanu sau neutră.* Cifrele reprezintă procente din votanții fiecărui partid care percep existența unui conflict. Diferențele până la 100% sunt non-răspunsuri.		
Exemplu de citire: 73% dintre votanții PD consideră că există un conflict; dintre aceștia, 63% adoptă o poziție pro Băsescu, 32% sunt neutri și 4% sunt pro Tăriceanu Sursa: BOP-FSD octombrie 2006.					

Alegeri anticipate în 2007?

O altă întrebare a studiului a urmărit să afle opinia românilor în legătură cu organizarea alegerilor anticipate în anul 2007, imediat după aderarea României la Uniunea Europeană. La nivel național opiniile sunt împărțite: 32% dintre respondenți sunt de acord cu organizarea alegerilor, 43% sunt împotrivă, și 25% nu au o opinie formată.

Cei care au deja o opțiune politică au în mai mare măsură și o opinie formată în legătură cu posibilele alegeri anticipate. Remarcăm că deși Partidul Democrat este una dintre formațiunile care susțin soluția alegerilor anticipate, cea mai mare parte a votanților acestui partid sunt împotriva ei. Între votanții PNL și ai partidelor de opoziție se regăsesc ceva mai mulți susținători ai anticipatelor, fără însă ca numărul lor să depășească jumătate din simpatizanții fiecărui partid.

În ce măsură sunteți de acord că ar trebui organizate alegeri anticipate în perioada imediat următoare admiterii României în Uniunea Europeană (1 ianuarie 2007)?			
Votanți	Pentru	Împotrivă	NS/NR
Alianța DA	36	50	14
PD	35	51	14
PNL	44	45	11
PSD	42	42	16
PRM	43	43	14
UDMR	45	43	12
PNG	28	41	32
Nehotărâți	26	41	33
Cifrele reprezintă procente din cei care declară că votează			

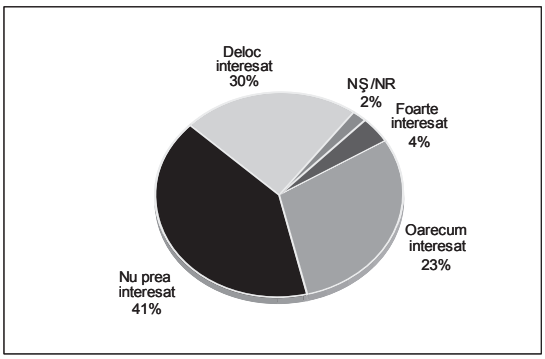

Frecvențele răspunsurilor la întrebarea Cât de interesat ați spune că sunteți de politică?

Rolul mass-media în formarea opiniilor politice

Românii spun că acordă puțină atenție vieții politice. Doar 27% spun că sunt oarecum sau foarte interesați de politică; aceştia sunt şi cei care investesc mai mult timp în a se informa, iar principalul mijloc de informare rămâne mass-media, şi în special televiziunea.

Pentru toate întrebările care au solicitat respondenților opinii legate de sistemul politic (spre exemplu, potențialul conflict între premier şi preşedinte sau problema alegerilor anticipate, ambele analizate anterior), nivelul de interes creşte odată cu expunerea media. Persoanele care petrec mai mult timp informându-se despre politică şi evenimentele politice au mai des opinii, într-un sens sau altul, în timp ce respondenții care nu au astfel de preocupări au mai des tendința de a îşi declina competența („nu ştiu – NS") sau de a refuza să răspundă („nu răspund" – NR).

Posturile TV de la care respondenții îşi selectează informațiile despre politică cel mai des, sunt, în ordine, ProTV (32%), TVR1 (18%), Antena 1 (15%) şi Realitatea TV (9%), în timp ce 10% declară că nu se informează deloc despre politică de la televiziune. Dintre posturile de radio, se disting Radio România Actualități (24% dintre cei intervievați se informează despre politică cel mai des de la postul național de radio) şi Europa FM (11%); de asemenea, 23% dintre subiecți numesc un post local sau regional de radio. Din presa scrisă, ziarele locale sunt principala sursă de informații politice pentru 28% dintre respondenți, urmate de Libertatea (16%), Evenimentul Zilei (7%) şi Jurnalul Național (6%).

Votanții diferitelor partide îşi aleg diferit postul de televiziune pe care îl preferă pentru a se informa despre politică. Ceea ce este comun pentru toți cei care au o opțiune politică, după cum am arătat anterior, este că se informează în mai mare măsură decât cei nehotărâți. Votanții „polului DA" preferă, atunci când vine vorba de politică, în număr mai mare posturile specializate în ştiri, precum Realitatea TV sau Antena 1 (mai ales primul), în timp ce simpatizanții PSD se informează mai mult decât media populației de la ProTV. OTV este o sursă de informații politice mai ales pentru votanții PNG şi PRM, dar şi pentru un segment din electoratul PNL.

Votanți	ProTV	TVR1	Antena1	Realitatea TV	Antena3	OTV	Altele	Nu se informează
Alianța DA	30	19	19	15	1	1	5	6
PD	28	20	17	12	4	2	7	6
PNL	30	22	15	18	3	5	2	3
PSD	41	19	18	5	2	2	5	5
PRM	28	23	15	4	1	7	5	12
UDMR	28	7	4	4	1		331	16
PNG	40	6	22	6		16	6	2
Nehotărâți	31	17	14	8	2	1	4	14

Care este postul TV de unde vă informați cel mai adesea despre politică şi evenimente politice?
Cifrele reprezintă procente din votanții fiecărui partid. Diferențele până la 100% sunt non-răspunsuri.
Sursa: BOP-FSD octombrie 2006.

Datele arată că mass-media, şi în special televiziunea, joacă un rol important în formarea opiniilor politice. Nu se poate spune cu certitudine dacă cetățenii îşi aleg sursa de informare în funcție de preferințele politice sau canalul media influențează opiniile consumatorilor. Cel mai probabil ambele mecanisme sunt valabile, şi în ambele situații mass-media joacă un rol de filtru prin care informația politică ajunge de la politicieni şi partide la cetățeni[3].

1 29% dintre votanții UDMR au declarat că se informează despre politică în primul rând de la posturi maghiare (Duna TV, TV Budapesta 1, TV Budapesta 2)

3 Ediția mai 2006 a Barometrului de Opinie Publică oferă o analiză detaliată a percepțiilor populației despre mass-media. Studiul este disponibil gratuit pe pagina de Internet a Fundației pentru o Societate Deschisă, la adresa www.osf.ro

„Dosariada”

Andrei Gheorghiță

Tema deconspirării colaboratorilor fostei Securități a constituit o prezență constantă în dezbaterea publică de după 1989. Cu toate acestea, până recent ea a ocupat doar o poziție marginală pe agenda populației, în condițiile în care nici unul dintre actorii publici semnificativi nu a făcut vreun efort semnificativ în direcția „reconstrucției morale” a societății românești. Mai mult, perioade lungi ale etapei postcomuniste pot fi caracterizate în termenii unor eforturi deliberate (şi uneori disperate) de plasare a temei deconspirării colaboratorilor fostei Securități într-un con de umbră, prin discreditarea şi ridiculizarea partizanilor săi.

Începând cu anul 2006, procesul de studiere a arhivelor poliției politice din perioada comunistă a intrat într-o nouă etapă, ce poate fi caracterizată printr-un dinamism accentuat. Între cauzele care stau la baza acestei transformări, cele mai evidente par a fi înnoirea structurii CNSAS şi un plus de hotărâre manifestat în cercurile Puterii pentru a tranșa definitiv această problemă. Deconspirarea politicienilor care au colaborat cu Securitatea a constituit un subiect de interes pentru mass media, care a preluat cu insistență informațiile provenind de la CNSAS şi a organizat numeroase dezbateri pe tema „informatorilor” şi a „securiştilor” încă prezenți în funcții publice la mai bine de 16 ani după căderea comunismului.

Inițial, numeroşi comentatori au apreciat fenomenul „dosariadei” ca pe un capriciu al presei, un balon de săpun care se va sparge repede şi va fi dat uitării la fel de repede. Până astăzi, astfel de aşteptări au fost constant contrazise, iar problema arhivelor fostei Securități este mai actuală ca niciodată. Mediatizarea constantă a problemei personalităților publice care au colaborat cu poliția politică înainte de 1989 a condus la o repoziționare a temei pe agenda populației, printr-o creştere constantă şi relativ solidă a interesului populației. Dacă în prima jumătate a lunii septembrie un sondaj Insomar releva o cotă de interes (respondenți care declară că sunt interesați şi foarte interesați) de circa 35,8% pentru tema accesului la dosarele fostei Securități, datele culese în luna octombrie pentru Barometrul de Opinie Publică indică o uşoară creştere a segmentului de populație (37,1%) care acordă o importanță sporită acestei probleme. Chiar dacă schimbarea nu pare atât de importantă, alți indicatori sugerează contrariul. Dacă în sondajul Insomar, 55,4% dintre respondenți se declarau puțin, foarte puțin sau deloc interesați de fenomenul „dosariadei”, datele noastre indică o proporție de doar 46,9% a celor care consideră tema puțin sau deloc importantă. O a treia categorie de diferențe apare la nivelul respondenților care nu au o părere în legătură cu problema sau refuză să se pronunțe, ei reprezentând 8,9% în septembrie şi 16% în octombrie. Putem presupune că această creştere a categoriei nehotărâților se realizează în principal pe seama categoriei de populație care acordă un interes scăzut problemei deconspirării foştilor colaboratori ai Securității, categorie aflată într-un proces de reconsiderare a atitudinii față de tema în cauză. Pe de altă parte, nu trebuie însă ignorate eventualele diferențe între rezultatele noastre şi cele ale studiului Insomar, de vreme ce forma de aplicare a întrebării este diferită.

Insomar, Septembrie 2006	***BOP, Octombrie 2006***
… cât de interesat sunteți de această problemă?	… cât de importantă este această problemă?
- foarte mult (13,7%);	- foarte importantă (13,4%);
- destul de mult (22,1%);	- importantă (23,7%);
- destul de puțin (28,9%);	- puțin importantă (24,8%);
- foarte puțin/deloc (26,5%);	- deloc importantă (22,1%);
- nu ştiu/nu răspund (8,9%).	- nu ştiu/nu răspund (16,0%).

Tabel 1: Interesul populației față de problema accesului la dosarele fostei Securități şi a foştilor colaboratori ai acesteia

Atitudinea populației față de procesul de analiză a dosarelor foștilor colaboratori ai Securității prezenți în viața publică pare a fi una pozitivă, 44,3% dintre respondenți considerând că acest proces constituie un lucru bun pentru societatea românească, în timp ce doar 9,6% văd „dosariada" ca fiind un lucru rău (Grafic 1).

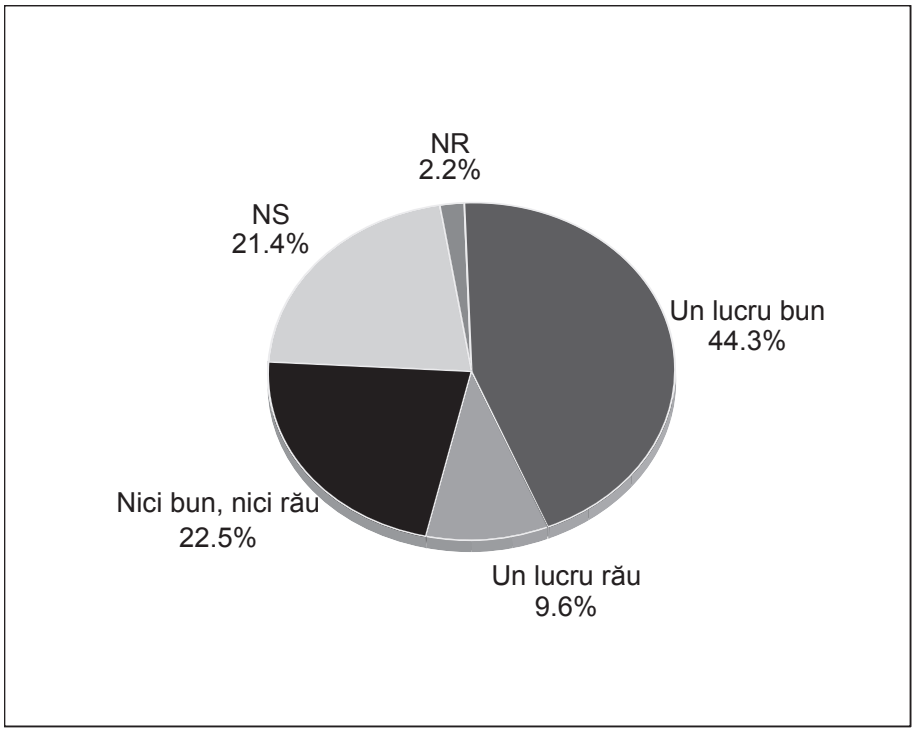

Grafic 1: Din punctul dumneavoastră de vedere, analiza dosarelor foștilor colaboratori ai Securității activi în viața publică de către CNSAS este un lucru bun sau un lucru rău pentru societatea românească?

Cei mai favorabili procesului de deconspirare sunt respondenții din categoria 35-54 de ani, care văd în proporție de 49,9% finalitatea acestui proces ca fiind una pozitivă. În interiorul aceleiași categorii de vârstă se află și cei mai mulți opozanți ai deconspirării foștilor colaboratori ai Securității, 12,4% dintre aceștia considerând procesul gestionat de CNSAS ca având consecințe predominant defavorabile pentru societate.

Totodată, proporția aprecierilor pozitive la adresa deconspirării foștilor colaboratori ai Securității crește odată cu creșterea dimensiunii localității de proveniență: este maximă (53%) în orașele cu peste 200.000 de locuitori și minimă (36,4%) în rândul respondenților provenind din așezări rurale care nu sunt centre de comună. De o manieră similară, cu cât nivelul studiilor absolvite este mai ridicat, cu atât proporția celor care consideră benefic procesul gestionat de către CNSAS este mai mare, ajungând la 68,4% sprijin în rândul respondenților cu studii postuniversitare.

Din punctul dumneavoastră de vedere, analiza dosarelor foştilor colaboratori ai Securităţii activi în viaţa publică de către CNSAS este un lucru bun sau un lucru rău pentru societatea românească?	Este un lucru bun.	Diferenţă faţă de valoarea pe întregul eşantion.	Este un lucru rău.	Diferenţă faţă de valoarea pe întregul eşantion.
18-34 de ani	45,9%	+1,6	7,8%	-1,8
35-54 de ani	49,9%	+5,6	12,4%	+2,8
Peste 55 de ani	37,4%	-6,9	8,4%	-1,2
Absolvenţi de învăţământ gimnazial (5-8 clase)	36.5%	-7,8	8,8%	-0,8
Absolvenţi de învăţământ liceal (9-12 clase)	48,8%	+4,5	11,4%	+1,8
Absolvenţi de studii universitare	60,6%	+16,3	9,2%	-0,4
Absolvenţi de studii postuniversitare	**68,4%**	**+24,1**	**15,8%**	**+6,2**
Urban peste 200.000 de locuitori	53,0%	+8,7	13,3%	+3,7
Urban 100.000-200.000 de locuitori	52,5%	+8,2	9,2%	-0,6
Urban 30.000-100.000 de locuitori	46,6%	+2,3	7,1%	-2,5
Urban sub 30.000 de locuitori	40,4%	-3,9	11,9%	+2,3
Rural, centru de comună	41,1%	-3,2	7,5%	-2,1
Rural	36,4%	-7,9	8,2%	-1,4

Tabel 2: Proporţia celor care consideră procesul de deconspirare a foştilor colaboratori ai Securităţii care ocupă funcţii publice ca fiind un lucru bun, respectiv ca fiind un lucru rău în interiorul diferitelor categorii de populaţie

Imaginea Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii (CNSAS) în rândul respondenţilor este predominant favorabilă, 42,7% dintre aceştia declarând că au o părere mai degrabă bună sau foarte bună despre această instituţie şi doar 27,5% că au o părere mai degrabă proastă sau foarte proastă. Este probabil cea mai neaşteptată concluzie, în condiţiile în care CNSAS a constituit, pe parcursul ultimelor şase luni, instituţia cea mai atacată şi contestată de către o bună parte a principalilor actori politici, fie că proveneau din rândurile opoziţiei (PRM, PSD), fie din rândurile puterii (PC). În plus, numeroasele scandaluri legate de diverşi membri ai colegiului CNSAS au ocupat nu doar o dată spaţii consistente în mass media.

Din perspectiva politicienilor, verdictul dat de către CNSAS pare să devină un factor care atârnă tot mai greu în procesul de (re-)alegere a lor în diferitele funcţii publice. În contextul social-politic actual, în care „dosariada" este un punct important pe agenda publică, 45,8% dintre respondenţi resping în mod categoric ideea de a vota pentru funcţia de **primar** un candidat care s-a dovedit colaborator al fostei Securităţi. Procentele sunt şi mai categorice în cazul funcţiei de **parlamentar** (48,2%) şi de **preşedinte** (49,3%). Practic, cu cât o funcţie politică este percepută a fi mai semnificativă, cu atât standardele morale utilizate pentru evaluarea candidaţilor sunt (sau par a fi) mai stricte. Cu toate acestea, românii rămân sensibili la natura colaborării pe care un candidat ar fi putut să o aibă cu Securitatea, fiind dispuşi să îi găsească circumstanţe atenuante dacă, prin notele informative pe care le-a depus, acesta/aceasta nu a făcut rău altor persoane. Astfel, 15,2% ar vota pentru funcţia de primar un candidat care a colaborat cu Securitatea, dacă „prin informaţiile furnizate nu a făcut rău altora", în cazul parlamentarilor şi al preşedintelui cotele fiind de 14,9% şi respectiv 14,1%.

Aţi vota un candidat care s-a dovedit colaborator al fostei Securităţi pentru funcţia de primar?	Categoric DA.	5,5%
	Da, însă numai dacă informaţiile furnizate vizau probleme legate de străini.	1,6%
	Da, însă numai dacă prin informaţiile furnizate nu a făcut rău altora.	15,2%
	Depinde de candidat.	18,8%
	Categoric NU.	45,8%
	Nu ştiu.	11,5%
	Nu răspund.	1,6%
Aţi vota un candidat care s-a dovedit colaborator al fostei Securităţi pentru funcţia de parlamentar?	Categoric DA.	5,0%
	Da, însă numai dacă informaţiile furnizate vizau probleme legate de străini.	1,2%
	Da, însă numai dacă prin informaţiile furnizate nu a făcut rău altora.	14,9%
	Depinde de candidat.	17,1%
	Categoric NU.	48,2%
	Nu ştiu.	11,9%
	Nu răspund.	1,7%
Aţi vota un candidat care s-a dovedit colaborator al fostei Securităţi pentru funcţia de preşedinte?	Categoric DA.	5,0%
	Da, însă numai dacă informaţiile furnizate vizau probleme legate de străini.	1,2%
	Da, însă numai dacă prin informaţiile furnizate nu a făcut rău altora.	14,5%
	Depinde de candidat.	16,4%
	Categoric NU.	49,3%
	Nu ştiu.	11,9%
	Nu răspund.	1,7%

Tabel 3: Disponibilitatea de a vota un colaborator al fostei Securităţii pentru demnităţile publice de primar, parlamentar şi preşedinte

În continuare, chestionarul s-a concentrat asupra unui caz concret, şi anume cel al doamnei Mona Muscă, alegerea acestui caz fiind dictată de raţiuni de notorietate, actualitate şi mediatizare. Întrebaţi în legătură cu modul în care a influenţat publicarea dosarului de colaborare a doamnei Mona Muscă cu fosta Securitate încrederea în aceasta, distribuţia răspunsurilor a fost următoarea (Tabelul 4):

1. am mai puţină încredere decât înainte;	23,8%
2. nu s-a schimbat încrederea mea în doamna Muscă, este tot redusă;	19,2%
3. nu s-a schimbat încrederea mea în doamna Muscă, este tot sporită;	22,0%
4. am mai multă încredere decât înainte;	3,3%
7. nu ştiu cine este Mona Muscă;	9,4%
8. nu ştiu;	18,6%
9. nu răspund.	3,5%

Tabel 4: Distribuţia răspunsurilor la întrebarea: „În ultimele săptămâni s-a discutat intens despre dosarul de colaborator al Securităţii al doamnei Mona Muscă. Cum au afectat aceste discuţii încrederea dumneavoastră în doamna Muscă?"

Chiar dacă veridicitatea răspunsului (practic consistenţa lui) la o atare întrebare ar putea fi testată numai în condiţii de studiu panel sau recurgând la o simulare a evoluţiei indicatorilor de încredere pentru Mona Muscă în mai multe sondaje consecutive, rezultatele par a fi credibile. Este evidentă o scădere semnificativă a încrederii în doamna Mona Muscă în perioada august-octombrie 2006, iar această scădere nu poate fi explicată decât prin raportare la decizia CNSAS în legătură cu trecutul de colaborare cu Securitatea al doamnei Muscă. Dacă în perioada iunie-iulie 2006,

un studiu al Insomar raporta o cotă de 44% încredere multă şi foarte multă în Mona Muscă şi un trend ascendent (creştere de 5%), prezentul studiu raportează descreşterea acestei cote în zona a 25,6%, deci o descreştere de peste 18% în aproximativ trei luni.

Ultimul aspect asupra căruia ne vom opri vizează opiniile populației în legătură cu necesitatea blocării accesului la funcții publice pentru colaboratorii fostei Securități, dar şi pentru liderii fostului Partid Comunist Român, în baza unei *legi a lustrației*. Nu este o idee nouă, prima sa formulare regăsindu-se în celebrul punct 8 al Proclamației de la Timişoara, document lansat la 11 martie 1990, punct care propunea ca „legea electorală să interzică pentru primele trei legislaturi consecutive dreptul la candidatură, pe orice listă, al foştilor activişti comunişti şi al foştilor ofițeri de securitate". Deşi ideea unei legi a lustrației a fost pusă în discuție de multe ori în perioada postrevoluționară, nu a existat niciodată un minim suport pentru ea în rândul elitei politice, suport capabil să-i asigure cel puțin o dezbatere publică nepărtinitoare.

Fenomenul „Dosariada" a transformat tema legii lustrației într-un subiect de dezbatere deschisă, în contextul în care relansarea acestei teme se realizase anterior odată cu depunerea în acest sens a unui proiect de lege semnat de către deputații Mona Muscă, Eugen Nicolăescu, Viorel Oancea şi senatorul Adrian Cioroianu. În contextul socio-politic definit de coordonatele menționate anterior, am considerat relevantă analiza opiniilor populației în legătură cu acest subiect. Din considerente metodologice, întrebarea privind necesitatea unei legi a lustrației a fost formulată separat în legătură cu colaboratori ai fostei Securități şi lideri ai fostului Partid Comunist. Rezultatele sunt ilustrate în tabelul 5. În ambele cazuri, majoritatea respondenților se pronunță în favoarea unei legi a lustrației. Majoritatea este una extrem de largă dacă ne raportăm exclusiv la acei respondenți care au formulat în mod spontan o opinie în legătură cu subiectul întrebării.

Credeți că este necesară o lege a lustrației care să blocheze accesul la funcții publice pentru colaboratorii fostei Securități?	Da, este necesară.	52,3%
	Nu, nu este necesară.	21,9%
	Nu ştiu.	22,9%
	Nu răspund.	2,8%
Credeți că este necesară o lege a lustrației care să blocheze accesul la funcții publice pentru foştii lideri ai Partidului Comunist?	Da, este necesară.	50,2%
	Nu, nu este necesară.	23,4%
	Nu ştiu.	23,3%
	Nu răspund.	3,0%

Tabel 5: Distribuția opiniilor respondenților în legătură cu necesitatea unei legi a lustrației

Opiniile în favoarea blocării accesului la funcții publice pentru colaboratorii fostei Securității (52,3%) tind să fie mai populare decât cele în favoarea interzicerii candidaturii foştilor lideri comunişti (50,2%), însă diferența nu este una semnificativă. Pe de altă parte, este o diferență explicabilă, dată fiind mediatizarea extremă a cazurilor de politicieni colaboratori ai fostei Securități. În plus, se cuvine subliniată consistența dintre răspunsurile privind disponibilitatea de a vota pentru diverse funcții publice colaboratori ai fostei Securității şi cele la întrebarea privind necesitatea unei legi a lustrației.

Ecourile sociale ale persecuțiilor din perioada comunistă

Mircea Comșa

Deşi au trecut 16 ani de la sfârşitul comunismului în România ştim încă relativ puține despre impactul pe care acesta l-a avut la nivelul oamenilor obişnuiți. Desigur impactul a fost unul multiplu şi dificil de cuantificat. Cu anumite limite ne putem însă imagina câteva căi prin care să căutăm un răspuns, fie el şi aproximativ. În acest material suntem interesați doar de persecuțiile din perioada comunistă. Câți dintre cei care trăiesc în prezent în România au avut de suferit sub aspect politic din cauza comunismului? Ce caracteristici socio-demografice au cu precădere aceste persoane? Care au fost formele pe care le-au luat suferințele? Care sunt urmările persecuțiilor la nivel atitudinal-axiologic şi comportamental? Acestea sunt întrebările la care acest material îşi propune să ofere un răspuns.

Câți au suferit?

Conform declarațiilor, ponderea celor care au **suferit personal sub aspect politic** de pe urma comunismului este de **6%** dacă ne raportăm la total populație adultă actuală, respectiv de **8%** dacă ne raportăm doar la cei care în prezent au peste 34 de ani (în 1989 aveau 18 ani sau mai mult). Dacă lărgim cadrul de referință incluzând şi **familia**, ponderea celor care au avut un contact, direct sau indirect, cu o formă de suferință sub aspect politic creşte la **12%** din total populație actuală (14% dacă vârsta respondentului este peste 34 de ani).

9% dintre respondenții care în 1989 aveau 18 ani, declară că în familie sau printre rudele apropiate a fost o persoană care a avut cel puțin o problemă de **persecuție politică**. 6% au avut doar un tip de problemă iar 3% două sau mai multe tipuri.

Dacă ne raportăm la oricare dintre indicatorii anteriori, ajungem la aproximativ **14%** dintre respondenți aflați în categoria celor care **au avut de suferit în vreun fel de pe urma comunismului** sub aspect politic, direct sau indirect, sau au fost persecutați sub diferite învinuiri (personală sau a unei rude).

Cine a suferit?

Formele de represiune existente în perioada comunistă nu au atins toate categoriile sociale în aceeaşi măsură (Tabelul 1). După cum era de aşteptat, cei care au trăit o perioadă mai mare în comunism au suferit / au fost persecutați într-o măsură mai mare. Astfel, una din zece persoane în vârstă (55+) declară că a suferit personal sub aspect politic. Dacă însă persoana a prins perioada de început a instalării comunismului (are în prezent peste 65 de ani) şansele de a suferi par să fie mult mai mari (deşi diferența nu este semnificativă statistic), ajungând la 13%. Apar diferențe şi după alte variabile socio-demografice. Astfel, bărbații au suferit personal într-o măsură ceva mai mare comparativ cu femeile, cei cu mai puțin de 8 clase sau cu studii superioare mai mult decât restul, cei din rural ceva mai mult decât cei din urban, cei din Transilvania mai mult decât cei din alte regiuni (diferența scade dacă se controlează etnia, adică dacă ne raportăm doar la românii din Transilvania, dar rămâne totuşi semnificativă; aceasta se datorează faptului că maghiarii şi germanii declară că au suferit personal sub aspect politic într-o măsură mai mare). Raportat la total populație adultă şansa de a fi suferit sub aspect politic este de 6%. Dacă respondentul este bărbat, are peste 55 de ani, are maximum 8 clase, locuieşte în rural şi este din Transilvania şansa de a fi suferit sub aspect politic creşte la aproximativ 36%.

Atunci când e vorba despre suferința sub aspect politic a unui membru al familiei sau de persecuția politică a unuia, datele arată în principal acelaşi lucru. Se pare că au suferit sub aspect politic într-o măsură mai mare cei din familii mai vârstnice, mai educate, din Transilvania. De asemenea, persecuțiile au fost mai frecvente în cadrul familiilor mai educate din localitățile urbane mari.

Tabelul 1 Variaţia unor indicatori de persecuţie politică (%)

Variabila	Categoria	Suferit personal sub aspect politic	Un membru al familiei a suferit sub aspect politic	Probleme de persecuţie politică în familie
Gen	Masculin	**7**	13	8
	Feminin	4	11	7
Vârstă	18-34	1	8	5
	35-54	6	11	9
	55+	**10**	**16**	9
Educaţie	Max. 8 clase	**8**	13	6
	10 clase	3	8	4
	Liceu / post-liceală	4	12	9
	Studii superioare	**7**	**20**	**20**
Tip localitate	Urban mare	4	12	**11**
	Urban mic	5	12	**9**
	Rural	**7**	12	5
Regiune	Moldova	4	10	9
	Muntenia	4	8	5
	Transilvania	**8**	**18**	9
	Bucureşti	5	12	10
Total		**6**	**12**	**9**

Ce forme a luat persecuţia?

Formele luate de persecuţia politică pot fi grupate în trei mari categorii:

- deposedarea de proprietăţi (pământ, locuinţă)
- privare de libertate (arestare, închisoare, lucru la Canal, domiciliu forţat)
- privare de anumite drepturi (acces la şcoală, promovare profesională)

În fiecare din aceste categorii regăsim aproximativ 3% din total populaţie. Dacă îi luăm în calcul doar pe cei care au peste 34 de ani, procentul creşte la aproximativ 4%.

Dintre toate acestea, **deposedarea de pământ** a atins cel mai mare număr de persoane, fie că este vorba de o suferinţă personală sau a unui membru al familiei.

Cele mai frecvente învinuiri aduse acestor persoane au fost în ordine: **chiabur** (5%), **origine socială nesănătoasă** şi **duşman al poporului / de clasă**, fiecare cu câte 2%.

Care au fost urmările?

Ce cred, comparativ cu restul populaţiei, cei care au avut de suferit personal de pe urma comunismului cu privire la acesta? După cum era de aşteptat, atitudinea este clar mai negativă:

- doar 5% dintre ei cred despre comunism că a fost o idee bună bine aplicată, faţă de 12% în total populaţie
- 50% cred despre comunism că nu a fost o idee bună, faţă de 34% în total populaţie

Acelaşi constatări rezultă şi dacă analizăm ceilalţi indicatori care măsoară persecuţia politică la nivelul întregii familii (datele sunt aproape identice cu cele la nivel personal).

În ceea ce priveşte votul, nu par să existe diferenţe mari. Câteva diferenţe, chiar dacă mici (şi nesemnificative statistic), sunt prezentate în continuare. Cei care au suferit politic votează ...

- într-o măsură mai mare cu PD şi PNL
- într-o măsură mai scăzută cu Alianța DA

Alte câteva caracteristici care diferențiază persoanele care au avut de suferit de pe urma comunismului sunt următoarele:

- au încredere ceva mai mare în ceilalți oameni;
- participă la activități de protest (semnare petiție, demonstrație) într-o măsură dublă față de restul populației; disponibilitatea de a participa în prezent este similară;
- consideră că accesul la dosarele fostei securități constituie o problemă importantă într-o măsură mult mai mare (28% față de 13%);
- refuză într-o măsură mai mare să voteze pentru un colaborator al fostei Securități (indiferent de funcția pentru care se candidează);
- sunt într-o măsură mai mare pentru o lege a lustrației;
- au o imagine mai bună despre CNSAS;
- se autopoziționează în medie mai la dreapta;
- sunt într-o măsură mai mare pentru proprietate privată;
- este mai important pentru ei să trăiască într-o țară guvernată democratic.

De-o fi „stânga”, de-o fi „dreapta”?

Mircea Comşa

Destul de frecvent auzim vorbindu-se în media despre stânga şi dreapta politică: „partidul X este de centru-stânga, candidatul Y este de dreapta, etc. Treptat, poziționarea actorilor politici pe axa stânga-dreapta a devenit un lucru comun, cel puțin în media sau în discursurile politicienilor. Ce semnifică însă aceste etichete pentru oamenii obişnuiți? Au aceste concepte un conținut (definit) sau semnificație, şi dacă da, cât de apropiată este perspectiva oamenilor de cea a specialiştilor? Mai mult, dintre cei care se auto-poziționează pe această axă, câți sunt la stânga, câți la dreapta şi câți la centru? S-a schimbat în timp poziționarea românilor pe axa stânga-dreapta? Comparativ cu cetățenii altor țări (foste comuniste, UE), unde se situează românii pe axa stânga-dreapta? Acestea sunt principalele întrebări la care îşi propune să ofere un răspuns textul de față.

Ce se înțelege prin stânga şi dreapta?

Notorietatea conceptelor de stânga şi dreapta politică este destul de scăzută în cadrul populației adulte din România. Conform datelor BOP-FSD (noiembrie 2003) doar jumătate dintre respondenți declară că au auzit de aceşti termeni (Graficul 1).

Graficul 1 În politică se folosesc termenii de stânga şi dreapta. Dvs. ați auzit de aceşti termeni?

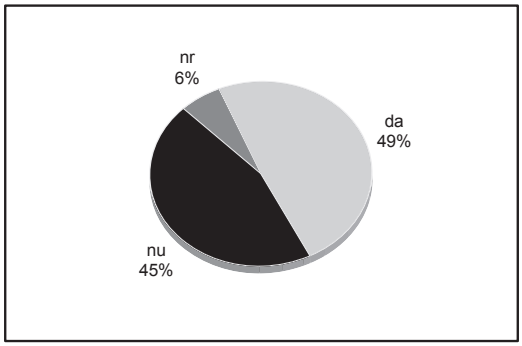

Sursa: BOP - FSD, octombrie 2003

Sursa: BOP - FSD, octombrie 2003

În 2006, dacă sunt rugați să se auto-poziționeze pe axa stânga-dreapta, 36% dintre respondenți nu ştiu să o facă iar 3% nu răspund. Ponderea celor care se poziționează pe această axă este relativ stabilă în timp după 1990, cu câteva excepții (foarte probabil datorită metodologiei diferite de culegere a datelor: 1993 şi 1998).

Graficul 2 Ponderea celor care se plasează pe axa stânga-dreapta (1993-2006)

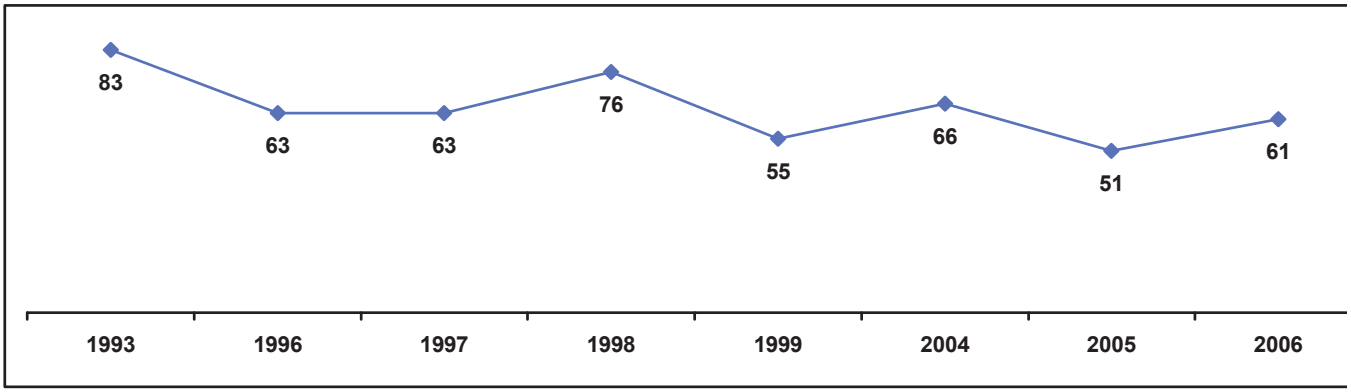

Sursa: BOP – FSD 2005, 2006; EVS&WVS 1993, 1998 şi 1999; ICCV 1997; CSES 1996 şi 2004 (%)

Raportat la alte țări, România se plasează la coada unui clasament în funcție de ponderea celor care se poziționează pe axa stânga-dreapta (CSES, EVS&WVS). Comparativ cu alte țări foste comuniste (situate în prezent la nivele similare cu țările capitaliste), România se situează de asemenea la coadă (doar fostele membre ale URSS şi, după o parte a datelor, Bulgaria mai au valori la fel de scăzute). Foarte probabil, această situație este determinată de faptul că liderii de opinie (oamenii politici, jurnaliştii, analiştii politici) au utilizat prea puțin sau deloc în spațiul public post-decembrist termenii de stânga şi dreapta, preferând poziționări pe alte dimensiuni (comunist - anti-comunist, reformator - anti-reformator) pentru a explica anumite atitudini, evenimente şi politici publice.

Dintre cei care au auzit de stânga şi dreapta politică şi i-au dat o definire, trei din cinci oferă un conținut pentru ele (29% raportat la total populație; 20% nu ştiu sau nu răspund), într-o măsură ceva mai mare în cazul stângii politice. Conținuturile semantice atribuite de populație stângii sau dreptei includ aspecte în general consonante dintr-o perspectivă teoretico-logică, cu o excepție mare (suprapunerea nediscriminatorie a axelor „stânga-dreapta" şi „putere-opoziție"), respectiv câteva mici ca şi pondere (stânga înseamnă bunăstare dar şi sărăcie iar dreapta înseamnă liberalism dar şi naționalism, deşi această asociere se regăseşte şi în realitate sau teorie).

După cum era de aşteptat, definirea stângii şi a dreptei este (parțial) antinomică, referindu-se la curente politice opuse. Astfel, stânga înseamnă „comunism/socialism" (31%) iar dreapta „liberalism" (11%). După cum se observă, conținutul ideologic este predominant şi mult mai mare în cazul stângii comparativ cu al dreptei. Aceasta se întâmplă pentru că, în cazul stângii forma de organizare politică şi cea de organizare economică sunt indistincte (uneori nu numai la nivelul oamenilor obişnuiți), în timp ce în cazul dreptei ele sunt două aspecte separate cu aproximativ aceeaşi pondere.

Graficul 3 Ce înțeleg oamenii prin stânga / dreapta politică?

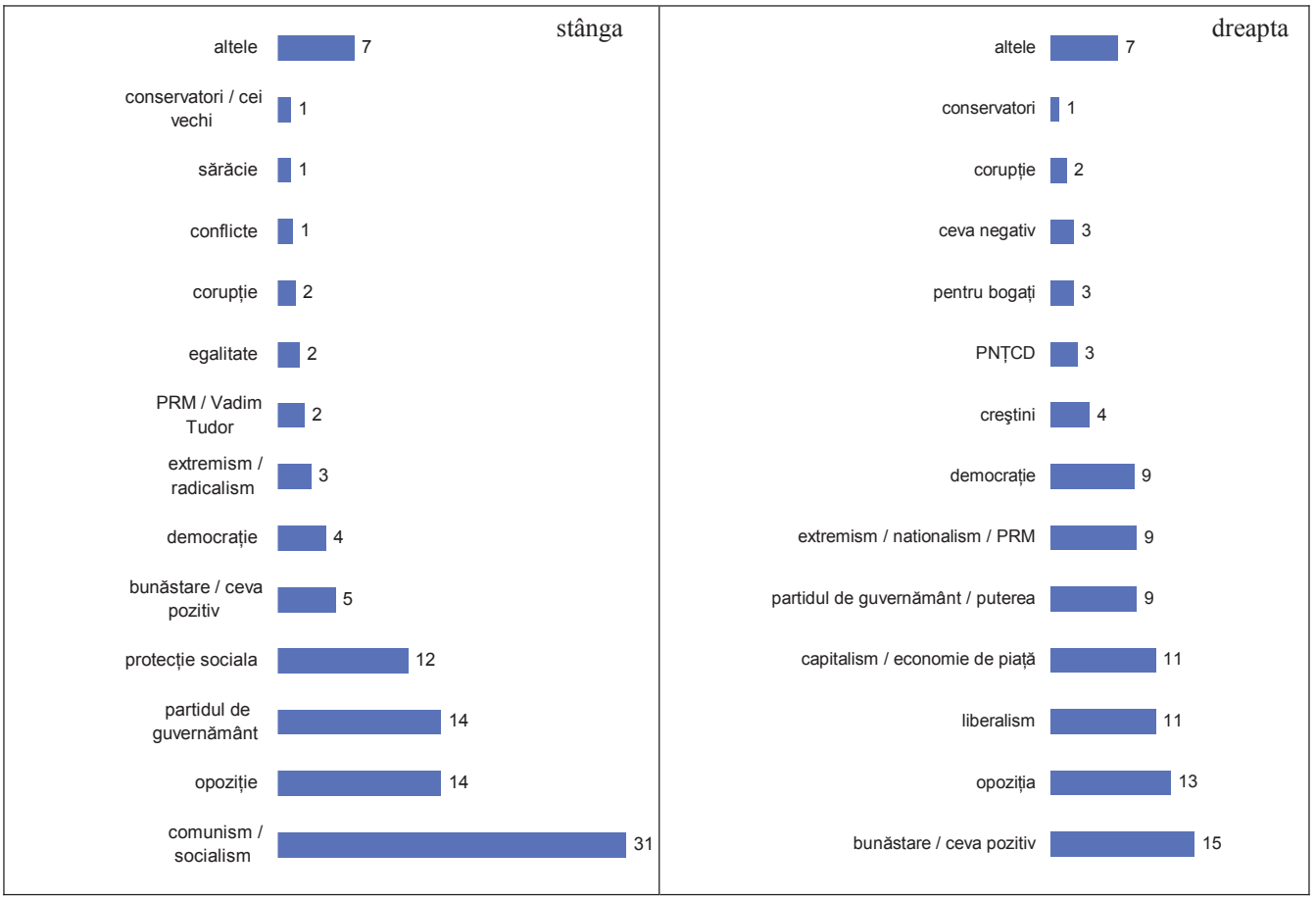

Sursa: BOP - FSD, octombrie 2003; % din cei care au dat o definire (29%)

Pe lângă acest conținut antinomic, există şi unele conținuturi care apar doar relativ la unul dintre cei doi poli. Astfel, stânga se identifică în mod specific cu protecția socială (12%) şi egalitatea (2%) iar dreapta cu capitalismul/economia de piață (11%).

Unele conținuturi se regăsesc în ambele universuri semantice (sunt revendicate de ambii poli), în grade relativ apropiate. Astfel, atât stânga, cât şi dreapta sunt identificate cu opoziția (14-13%), partidul de guvernământ/puterea (14-9%), bunăstarea (5-15%), democrația (4-9%), extremismul (5-9%), corupția (2-2%). Dacă în cazul unor atribute precum bunăstare, extremism, corupție, democrație, asocierea este (sau poate fi) corectă şi se regăseşte în realitate, surprinde ponderea mare (28% pentru stânga şi 22% pentru dreapta) a celor care asociază cei doi poli cu puterea, respectiv opoziția politică (aproximativ în aceeaşi măsură). Pe de altă parte, raportat la momentul culegerii datelor, aproximativ jumătate dintre cei care fac identificări în termeni de putere-opoziție au dreptate (într-adevăr PSD, partidul la putere în 2003, este un partid de stânga iar o parte mare a opoziției poate fi suprapusă cu dreapta).

Sintetizând, putem concluziona următoarele:

- Autopoziționarea pe axa stânga-dreapta este acceptată de aproximativ 60%.
- Deşi ne-am putea aştepta ca ponderea celor care se auto-poziționează pe axa stânga-dreapta să crească în timp, datele arată o stabilitate relativă.
- Comparativ cu alte țări (foste comuniste sau nu, cu excepția celor din fosta URSS), România are printre cele mai

scăzute ponderi ale autopoziționării pe axa stânga-dreapta. Irelevanța termenilor de stânga şi dreapta pentru aproximativ jumătate din populația României este în principal rezultatul absenței lor din vocabularul public al liderilor de opinie după 1989.
- 49% dintre respondenți ştiu subiectiv semnificația termenilor de stânga şi dreapta politică.
- 29% dintre cetățeni pot atribui etichetelor de stânga şi dreapta un sens care se regăseşte printre cele recunoscute de specialişti.
- Ponderea conținuturilor ideologic şi pragmatic (nivelul de trai) în definirea celor doi poli diferă (% următoare sunt calculate raportat la totalul celor care au dat o definire). Astfel, stânga înseamnă într-o măsură mai mare ideologie (31%) comparativ cu dreapta (22%, dacă adunăm cele două componente: liberalismul şi economia de piață). În cazul stângii dimensiunea politică este dominantă, în timp ce în cazul dreptei se diferențiază între dimensiunea economică (economie de piață) şi cea politică (liberalism).
- Obiectivele ultime ale stângii (protecție socială) şi dreptei (bunăstare „generalizată") sunt identificate aproximativ în acelaşi grad (12%, respectiv 15%).

Stânga sau dreapta?

În prezent doar aproximativ 6 din 10 români se autopoziționează pe axa stânga-dreapta. Deşi este de aşteptat ca ei să înțeleagă lucruri diferite prin aceste etichete (vezi datele anterioare), există o percepție a populației în general apropiată de ceea ce înțeleg specialiştii prin aceste concepte. Prin urmare este relativ legitim să grupăm poziționările şi să le atribuim etichetele corespunzătoare. Pentru a simplifica analiza am ales să grupăm cele zece poziții posibile câte două, rezultând astfel cinci categorii de respondenți. Raportat la totalul celor care se poziționează, aceste categorii au următoarele ponderii: de stânga 9%, de centru-stânga 10%, de centru 41%, de centru dreapta 20% şi de dreapta 15%.

Sensurile atribuite de populație termenilor de stânga şi dreapta diferă destul de probabil în timp dar credem că fără modificări spectaculoase. Prin urmare este corect să comparăm evoluția ponderii diferitelor orientări în timp (vezi graficul următor).

Graficul 4 Ponderea categoriilor ideologice determinate de auto-poziționarea pe axa stânga-dreapta

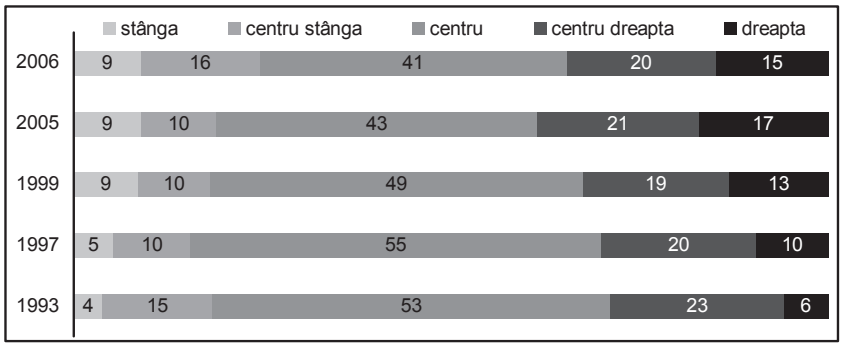

Sursa: BOP – FSD 2005, 2006; EVS&WVS 1993, 1999; ICCV 1997 (% din cei care au exprimat o opțiune)

Deşi modificările produse în timp sunt mai degrabă mici, câteva tendințe pot fi observate (procentele sunt calculate raportat la totalul celor care au exprimat o opțiune; pentru a vedea orientativ ponderile în total populație aceste valori trebuie împărțite la doi):

- ponderea populației care se declară de „centru" scade în timp;
- ponderea populației de „stânga" scade până în 1997 pentru ca apoi să crească uşor;
- ponderea populației de „dreapta" creşte relativ constant în timp dar puțin;
- indiferent de perioada de referință, cam jumătate din populație se auto-poziționează la centru, cam o treime la dreapta şi cam o cincime la stânga.

Este de aşteptat ca auto-poziționarea respondenților pe axa stânga-dreapta să fie făcută şi în funcție de anumite caracteristici socio-demografice (Graficul 5). Cu excepția statutului şi ocupației, variațiile după alte caracteristici sunt mici sau inexistente. Astfel:

- nu există diferențe în funcție de gen;
- relația cu vârsta este în formă de clopot, cu segmentul de mijloc ceva mai la dreapta;
- creşterea nivelului de educație atrage o autopoziționare ceva mai la dreapta;
- urbanul este uşor mai „de dreapta" (datorită diferențelor în structura populației);
- patronii şi lucrătorii pe cont propriu sunt cei mai de dreapta iar persoanele în incapacitate de muncă cele mai de stânga;
- înaintarea în clasa socială (definită prin ocupație) atrage o poziționare mai de dreapta.

Graficul 5 Variația auto-poziționării pe axa stânga-dreapta în funcție de câteva variabile socio-demografice (media evaluărilor pe o scală de la 1=stânga la 10=dreapta)

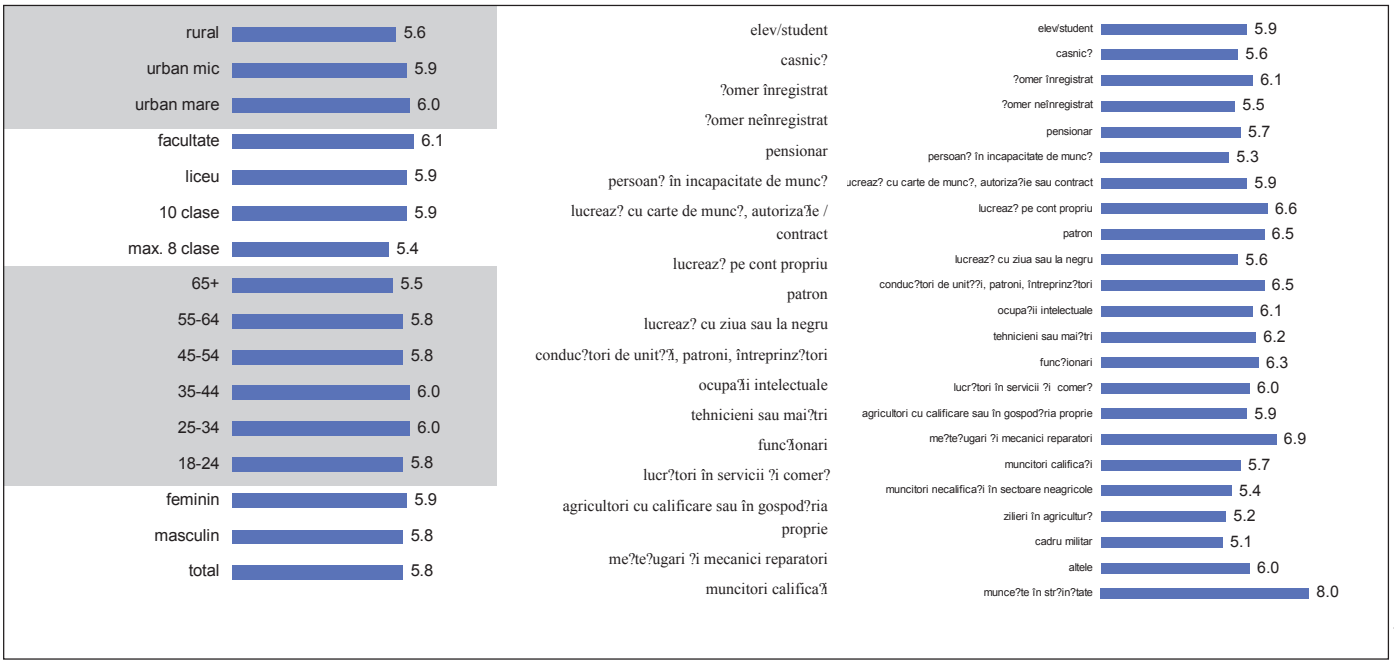

Cu siguranță, sensurile termenilor de stânga şi dreapta prezintă variații mari de la o țară la alta. Prin urmare comparațiile între țări (mai ales între unele foarte diferite) nu sunt tocmai corecte. Orientativ prezentăm totuşi câteva cifre şi concluzii rezultate în urma analizei unor date produse în cadrul a două cercetări comparative internaționale (CSES ambele module şi EVS&WVS 1995-1997 şi 1999-2000).

- dintr-un total de 78 de țări (ambele valuri ale EVS&WVS), România se situează pe locul 55 cu o medie a valorilor înregistrate de 5,8 (pe o scală de la 1 la 10), adică în zona țărilor „de centru-dreapta" (la egalitate cu state precum Finlanda, Islanda, Noua Zeelandă, Malta, SUA, Letonia, Turcia şi Bulgaria);
- dacă ne raportăm la datele CSES (modulul 1), doar Mexicul este mai „de dreapta" decât România.

Relevanța auto-poziționării pe axa stânga şi dreapta

Are vreo relevanță faptul că alegătorii preferă centru, stânga sau dreapta? Sau, altfel spus, există o legătură, chiar dacă „ascunsă" (în sens de subconştientă), între poziționarea pe axa stânga-dreapta şi alte preferințe (relativ la votul acordat unui candidat sau partid, la anumite politici sociale, la anumite valori, etc.)? În continuare vom investiga relația dintre auto-poziționare şi aceste preferințe (pe baza datelor BOP-FSD, octombrie 2006).

Pe baza auto-poziționărilor făcute de partide (prin afirmații directe sau indirecte, prin documentele de partid) sau a evaluărilor experților, partidele politice din România pot fi dispuse pe axa stânga-dreapta. Se suprapune această imagine cu cea rezultată din evaluările populației? În mare măsură da. Astfel, alegătorii care se auto-poziționează la stânga sau centru-stânga votează într-o măsură mult mai mare cu PSD, cei de la centru cu Alianța DA și PD (mai puțin cu PSD), cei de la centru-dreapta cu Alianța DA și PD, iar cei de la dreapta cu Alianța DA, PD și PNL (Tabelul 2). Dacă ne raportăm la electoratul unui anumit partid, relația este și mai clară (Tabelul 3). Alianța DA, PD și PNL sunt votate în principal de electoratul situat la centru sau la dreapta (cu diferențe de ponderi), PSD de electoratul situat la centru sau la stânga, UDMR de electoratul de centru sau centru-dreapta iar PNG și PRM aproape în aceeași măsură de toate electoratele (chiar dacă ceva mai mult de electoratul de centru).

Tabelul 2 Votul pentru partide în funcție de auto-poziționarea pe axa stânga-dreapta

Partidul	Stânga	Centru Stânga	Centru	Centru Dreapta	Dreapta	Total
Alianța D.A.	13	23	29	38	33	29
PD	8	13	25	19	23	20
PNG	11	3	3	5	4	5
PRM	19	17	11	11	10	12
PSD	44	41	16	10	8	20
PNL	5	2	8	10	16	9
UDMR	0	1	6	6	3	4
Altul	0	1	2	2	3	2
Total	100	100	100	100	100	100

Tabelul 3 Auto-poziționarea pe axa stânga-dreapta în funcție de votul pentru partide

Partidul	Stânga	Centru Stânga	Centru	Centru Dreapta	Dreapta	Total
Alianța D.A.	4	12	38	26	19	100
PD	4	10	48	19	20	100
PNG	23	10	29	23	16	100
PRM	15	21	34	17	13	100
PSD	20	32	32	10	7	100
PNL	5	3	38	22	31	100
UDMR	0	4	56	30	11	100
Altul	0	7	43	21	29	100
Total	9	15	39	20	17	100

Dacă folosim o măsură sintetică a poziționării pe axa stânga-dreapta (media auto-poziționărilor votanților unui partid), putem dispune formațiunile politice pe această axă astfel:

Graficul 6 Poziționarea partidelor pe axa stânga-dreapta pe baza autopoziționării votanților acestora

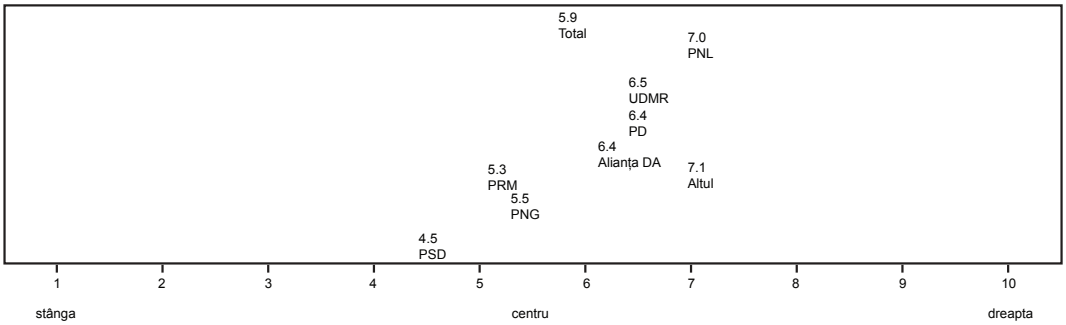

Mijlocul pe această axă este la punctul 5,5 iar votanții actuali (cei care au indicat un partid) din România se situează la 5,9, deci media votanților este situată puțin mai la dreapta față de centru. Singurul partid semnificativ de stânga este PSD, la centru se află PRM şi PNG iar la dreapta restul (PNL este cel mai la dreapta).

Stânga şi dreapta sunt asociate (în literatura de specialitate, în programele actorilor politici, de către indivizii obişnuiți) cu preferința pentru anumite valori şi politici sociale. Astfel, stânga este asociată cu socialismul, protecția socială, proprietatea de stat, egalitatea, etc., iar dreapta cu capitalismul, clasa de mijloc, proprietatea privată, libertatea, etc. Desigur, la nivelul fiecărui individ aceste accente pot să difere, dar ne aşteptăm ca la nivel statistic, agregat, aceste dimensiuni să se suprapună parțial peste dimensiunea stânga-dreapta (Graficul 7).

Graficul 7 Relația dintre auto-poziționarea pe axa stânga-dreapta şi diferite preferințe valorice

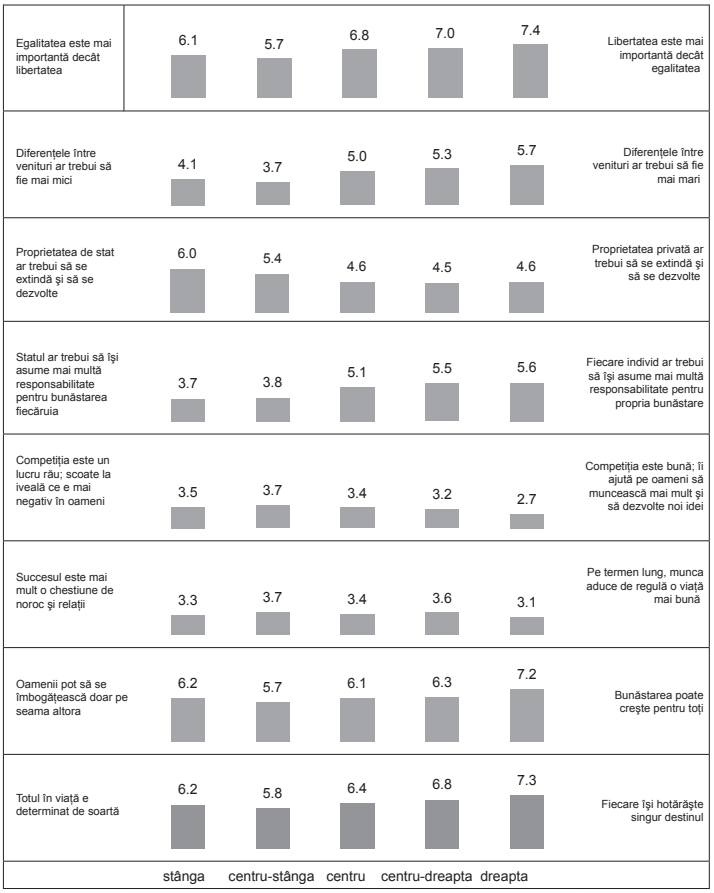

** Valorile reprezintă media evaluărilor (pe o scală de la 1 la 10, unde 1 semnifică acordul total cu afirmația din stânga, iar 10 acordul total cu cea din dreapta) preferințelor subiecților care s-au auto-poziționat pe axa stânga-dreapta în fiecare din cele cinci clase.*
*** Exemplu de citire a datelor: Cei care s-au auto-poziționat la stânga sunt într-o măsură mai mare de acord cu afirmația „Statul ar trebui să îşi asume mai multă responsabilitate pentru bunăstarea fiecăruia", iar cei care s-au auto-poziționat la dreapta sunt într-o măsură mai mare de acord cu afirmația „Fiecare individ ar trebui să îşi asume mai multă responsabilitate pentru propria bunăstare".*

În cazul unor dimensiuni constatăm existența unei suprapuneri mai mari iar în cazul altora mai mici sau chiar deloc (muncă vs. noroc şi relații). Astfel, datele arată o preferință mai mare a celor care se declară de stânga pentru valori, politici sau credințe precum: egalitatea socială (fie la modul general, fie particular, în cazul veniturilor), menținerea rolului statului (la nivel economic general sau prin protecția socială), limitarea competiției, exploatarea socială ca mijloc de obținere a bunăstării, perspectivă fatalistă asupra vieții. Cei de dreapta sunt într-o măsură mai mare caracterizați prin preferința pentru libertate, venituri diferențiate, proprietate privată, auto-responsabilizare, competiție, credința că bunăstarea socială poate creşte pentru toți, auto-determinare.

Lideri politici și electorat

Andrei Gheorghiță

Peisajul personalităților politice ale momentului este dominat de către preşedintele Traian Băsescu. Este liderul politic care acumulează cel mai semnificativ capital de notorietate (99,5%, în condițiile în care doar 0,5% dintre respondenți declară că nu îl cunosc), în mod surprinzător mai mare decât cel al fostului preşedinte, Ion Iliescu (99,1%), şi la o distanță semnificativă de al treilea clasat, Corneliu Vadim Tudor (97,5%). Dacă la capitolul notorietății diferențele între liderii politici clasați pe primele trei poziții pot fi caracterizate ca relativ mici şi situate în marja de eroare tolerată, la nivelul capitalului de încredere diferențele sunt mult mai evidente (Tabelul 1). Traian Băsescu domină clasamentul oamenilor politici, la distanță mare de următorii clasați, indiferent care ar fi indicatorul de încredere folosit. Indicatorii de încredere pentru Traian Băsescu prezintă o structură mult mai puțin antagonică decât în cazul altor oameni politici (53,3% din totalul răspunsurilor valide indică o încredere mare şi foarte mare, absența totală a încrederii fiind exprimată în cazul a doar 8,2% dintre răspunsuri). În mod surprinzător, cel de-al doilea clasat în topul încrederii este George (Gigi) Becali, care confirmă tendința constantă de creştere din ultima perioadă. Trebuie remarcat că Gigi Becali este singurul politician – cu excepția preşedintelui Traian Băsescu – în cazul căruia categoria „încredere multă şi foarte multă" (30,6%) este mai populată decât categoria „deloc" (27,5%). În plus, Becali beneficiază de un capital de notorietate remarcabil (95,4%), comparabil cu al unor personalități ocupând funcții politice de prim rang. Pe poziția a treia în clasamentul încrederii se situează Mona Muscă, plasată pe un trend descendent după dezvăluirea trecutului de colaborare cu Securitatea. În cazul acesteia, aproximativ un sfert (25,6%) din aprecierile respondenților exprimă un grad de încredere mare şi foarte mare.

Câtă încredere aveți în… ?	Încredere multă și foarte multă	Încredere puțină și foarte puțină	Deloc
Traian Băsescu	53,3%	39,6%	8,2%
George Becali	30,6%	41,9%	27,5%
Mona Muscă	25,6%	48,6%	25,7%
Theodor Stolojan	24,3%	49,2%	26,5%
Sorin Oprescu	21,1%	50,3%	28,6%
Mircea Geoană	20,4%	52,2%	27,4%
Monica Macovei	17,7%	53,0%	29,3%
Corneliu Vadim Tudor	16,5%	42,3%	41,2%
Călin Popescu Tăriceanu	15,6%	54,6%	29,8%
Emil Boc	14,2%	51,2%	34,6%
Ion Iliescu	14,0%	47,7%	38,3%
Adrian Videanu	9,9%	47,9%	42,1%
Cozmin Guşă	8,7%	49,7%	41,6%
Gheorghe Flutur	8,6%	53,2%	35,1%
Markó Béla	5,6%	33,2%	61,2%
Dan Voiculescu	4,6%	43,0%	52,5%
Vasile Dâncu	3,2%	43,0%	53,8%

Tabel 1: Încredere în personalități politice

Notă: Procentele sunt calculate prin raportare la totalul răspunsurilor valide, adică după excluderea răspunsurilor de tip „nu ştiu" şi „nu răspund".

Din perspectiva intenției de vot exprimate în eventualitatea organizării de alegeri prezidențiale, clasamentul principalilor lideri politici cunoaşte o serie de modificări (Tabelul 2). Culegerea răspunsurilor s-a realizat printr-o întrebare deschisă, fapt care favorizează o suprareprezentare a răspunsurilor pentru liderii vizibili şi în legătură cu care există aşteptări fundamentate privind o viitoare candidatură la funcția de preşedinte. Este de aşteptat ca aceasta să explice parțial poziționarea slabă a unor lideri politici importanți (Călin Popescu Tăriceanu, Mircea Geoană), în cazul cărora o potențială candidatură la funcția supremă în stat este o idee neclară şi dificil de activat în răspunsurile la o întrebare deschisă. Totodată, trebuie remarcat numărul mare de nehotărâți în legătură cu votul pentru preşedinte (34%), situație specifică apropierii de mijlocul unui ciclu electoral.

Dacă duminica viitoare ar avea loc alegeri pentru Preşedintele țării, dumneavoastră pe cine ați vota?	Intenție de vot (exprimată spontan)
Traian Băsescu	61,0%
Corneliu Vadim Tudor	13,1%
George Becali	10,5%
Mircea Geoană	6,1%
Adrian Năstase	3,9%
Markó Béla	1,7%
Theodor Stolojan	0,9%
Călin Popescu Tăriceanu	0,8%
Gheorghe Ciuhandu	0,5%
Dan Voiculescu	0,3%
Altul	1,1%

Tabel 2: Intenția de vot pentru Preşedintele României
Notă: Procentele sunt calculate prin raportare la totalul răspunsurilor valide, adică după excluderea răspunsurilor de tip „nu ştiu" şi „nu răspund".

Preşedintele Traian Băsescu cumulează un procent covârşitor din intențiile de vot (61,0%), situație care l-ar plasa în poziția de câştigător încă din primul tur al unor eventuale alegeri. Al doilea în preferințele electoratului este Corneliu Vadim Tudor, cu 13,1% din intențiile de vot exprimate. Corneliu Vadim Tudor reuşeşte să îşi mențină un electorat relativ fidel de-a lungul timpului, în ciuda unor scoruri de încredere dezastruoase. Este remarcabil totuşi succesul liderului PRM în a-şi converti maximal indicatorii pozitivi de încredere în intenție de vot (78,9% din totalul celor care declară că au încredere foarte multă în Corneliu Vadim Tudor şi 40,3% din cei care declară multă). Gigi Becali ocupă poziția a treia în clasamentul intenției de vot, fiind menționat de 10,5% dintre cei care au exprimat o opțiune. Liderul PNG cunoaşte un trend ascendent consolidat pe parcursul ultimului an, tendință consistentă cu evoluția pozitivă a indicatorilor de încredere.

Un caz aparte este cel al liderilor Partidului Social Democrat (PSD). Dacă intenția de vot pentru partid pare a se fi stabilizat în zona a 20% din opțiunile exprimate, transformările şi frământările din interiorul partidului par a nu permite alegătorilor să identifice un unic lider cu care să îşi asocieze intenția de vot în alegerile prezidențiale. Într-o anumită măsură, aceasta este o situație normală, de vreme ce nu există presiunea unui moment electoral imediat în cursa pentru preşedinția României. Pe de altă parte, este evident că nici unul dintre liderii vizibili nu reuşeşte să funcționeze ca un vehicul de mesaj şi imagine pentru partid. La nivelul intenției de vot pentru funcția de preşedinte, Mircea Geoană ar cumula 6,1% din voturi, iar Adrian Năstase 3,9% din voturi. Trebuie remarcat că scorurile lor individuale sunt mult mai mici decât ale partidului (20,3%), chiar însumate ele ajungând la mai puțin de jumătate din scorul partidului. Situația PSD este cu atât mai confuză, cu cât 39,7% din cei care ar vota PSD ar merge pe mâna lui Traian Băsescu la alegerile prezidențiale şi abia apoi 33,3% l-ar vota pe Mircea Geoană şi 13,5% pe Adrian Năstase. În ceea ce priveşte indicatorii de încredere, Sorin Oprescu este liderul PSD cu cel mai ridicat nivel al aprecierilor pozitive

(21,1% încredere multă şi foarte multă), însă acesta are handicapul real al unei notorietăți destul de scăzute (79,9%), acest ultim factor transformându-l într-un personaj invizibil la nivelul intenției de vot.

Cum ar trebui să arate Preşedintele României ?

O componentă a secțiunii privind „Personalități şi lideri politici" din Barometrul de Opinie Publică este dedicată identificării celor mai importante trăsături, care, în viziunea populației României, ar trebui să contureze un profil ideal al ocupantului funcției supreme în stat. Pe scurt, respondenților li s-a oferit o listă de 14 atribute, dintre care li s-a cerut să le selecteze pe acelea pe care *ar trebui să le aibă preşedintele României* şi apoi să le ordoneze în funcție de importanța pe care o asociază respectivului atribut. Este a doua încercare de a construi un astfel de profil ca parte a Barometrului de Opinie Publică (după momentul octombrie 2004), iar modificările care au apărut în lista de atribute sunt puțin semnificative. La baza construcției bateriei de întrebări au stat o serie de studii exploratorii anterioare ale autorilor prezentului caiet, iar lista de trăsături prezentată acoperă, considerăm noi, cele mai frecvente răspunsuri oferite de cetățeni în contextul unor întrebări asemănătoare, dar formulate deschis. În spatele acestui demers stă o idee extrem de răspândită în rândul teoreticienilor votului (provenind mai degrabă din zona psihologiei cognitive), potrivit căreia alegătorii nu evaluează fiecare candidat pentru o funcție publică *de novo* – ca şi cum nu ar exista vreun trecut – ci prin raportare la anumite atribute pe care le consideră reprezentative (în fapt, nişte categorii cognitive preexistente) pentru respectiva funcție.[1] Aceste categorii de atribute îi ajută pe alegători în a-şi construi reprezentări în legătură cu comportamentul şi performanța viitoare a candidatului. Altfel spus, conform acestui model, indivizii filtrează informațiile despre candidați prin „lentila" acelor trăsături/atribute considerate relevante pentru funcția politică pusă în joc.

Tabelul 3 trece în revistă trăsăturile menționate de respondenți ca fiind importante pentru deținătorul funcției de Preşedinte al României. Pentru fiecare atribut, am decis să prezentăm doi indicatori, şi anume: frecvența cu care un atribut este menționat (ce proporție a respondenților a menționat respectivul atribut ca fiind important), respectiv un scor mediu al importanței acordate (cu valori între 1 şi 5, importanța fiind mai mare cu cât scorul este mai apropiat de 1 – altfel spus, un scor de 1 ar însemna că toți cei care au selectat acea trăsătură o consideră ca fiind cea mai importantă pentru viitorul preşedinte).

1 Max Visser, „Five Theories of Voting Action. Strategy and Structure of Psychological Explanation", Ph.D. dissertation, University of Trente, 1998, p. 52. A se vedea şi Arthur H. Miller, Martin P. Wattenberg şi Oksana Malanchuk, „Schematic Assessments of Presidential Candidates", în American Political Science Review, vol. 80, nr. 2, iunie 1986, pp. 521-540.

Vă rog să alegeți cartonașele cu acele atribute pe care dumneavoastră considerați că ar trebui să le aibă președintele României…	Proporția celor care au selectat caracteristica	Spuneți-mi întâi care este cel mai important atribut, apoi următorul ca importanță ș.a.m.d.	Scor mediu de importanță
1. Să lupte împotriva corupției din țară.	67,8%	1. Să fie un bun român.	2,66
2. Să fie un bun organizator.	66,8%	2. Să creadă în Dumnezeu.	2,67
3. Să impună ordinea și disciplina.	65,0%	3. Să fie un bun organizator.	2,86
4. Să fie un bun român.	58,2%	4. Să fie un om educat.	2,89
5. Să vorbească pe înțelesul oamenilor.	54,5%	5. Să impună ordinea și disciplina.	2,90
6. Să fie un om educat.	53,0%	6. Să fie un om bogat.	2,90
7. Să creadă în Dumnezeu.	48,9%	7. Să lupte împotriva corupției din țară.	2,92
8. Să își recunoască greșelile.	45,0%	8. Să vorbească pe înțelesul oamenilor.	2,98
9. Să aibă experiență politică.	44,6%	9. Să aibă experiență politică.	3,05
10. Să fie un bun familist.	41,5%	10. Să fie un bun familist.	3,05
11. Să nu fi fost colaborator al fostei Securități.	32,3%	11. Să nu fi fost colaborator al fostei Securități.	3,15
12. Să fie susținut de partidul pe care îl simpatizați.	19,9%	12. Să fie de aceeași religie cu dumneavoastră	3,17
13. Să fie de aceeași religie cu dumneavoastră	18,2%	13. Să își recunoască greșelile.	3,32
14. Să fie un om bogat.	17,9%	14. Să fie susținut de partidul pe care îl simpatizați.	3,57

Tabel 3: Care sunt acele atribute pe care este important să le aibă Președintele României

Exemplu de lectură 1: 67,8% dintre respondenți consideră că este important ca președintele României „să lupte împotriva corupției din țară". Atributul „să lupte împotriva corupției din țară" a fost selectat ca important pentru președintele României de către 67,8% dintre respondenți.
Exemplu de lectură 2: Scorul mediu de importanță acordat de către respondeți atributului de „a fi un bun român" în cazul președintelui României este de 2,66. Un atribut este considerat a fi cu atât mai important cu cât scorul său mediu de importanță este mai apropiat de 1.

Ce constatăm? În primul rând, există suprapuneri relativ scăzute între frecvența de menționare a atributelor și importanța acordată lor. Urmărind trăsăturile selectate ca necesare pentru viitorul președinte, observăm că cele mai frecvent menționate intră în sfera a ceea ce numim *leadership*, însă nu neapărat în sfera a ceea ce am numi leadership democratic. Există o focalizare accentuată pe *componenta acțional-executivă* (să lupte împotriva corupției - 1, să impună ordinea și disciplina - 2), în timp ce *componenta expertiză/experiență* (să aibă experiență politică - 9, să fie un om educat - 6) se regăsește doar în zona mediană a clasamentului. Trăsăturile ce țin de *dimensiunea tradițional-simbolică* a evaluării apar disipate pe poziții destul de diferite în clasamentul frecvențelor de menționare a atributelor (să fie un bun român - 4, să creadă în Dumnezeu - 7, să fie un bun familist - 10).

Clasamentul importanței acordate trăsăturilor viitorului președinte este întrucâtva diferit. Observăm că primele două poziții sunt ocupate de atribute cu valențe *tradițional-simbolice* (să fie un bun român - 1, să creadă în Dumnezeu - 2), ceea ce sugerează o preferință intensă asociată acestora. Chiar dacă sunt menționate mai rar decât alte categorii de trăsături, respondenții care menționează aceste atribute le acordă constant o poziție importantă în clasamentul preferințelor. Urmează un bloc compact de trăsături, care trimit la aceeași componentă de *leadership*, privit însă într-o manieră complexă: expertiză/experiență (să fie un om educat - 4, să aibă experiență politică - 9, să fie un om bogat - 6), capacitate organizatorică (să fie un bun organizator - 3, să impună ordinea și disciplina - 5, să vorbească pe înțelesul oamenilor - 8) și capacitate acțională (să lupte împotriva corupției – 7, să *impună* ordinea și disciplina - 5).

Rămânând la nivelul profilului președintelui ideal, merită remarcate încă două lucruri. Doar 18,2% dintre respondenți consideră importantă proveniența președintelui din spectrul partizan favorit. Mai mult, această trăsătură ocupă ultimul

loc din perspectiva scorului de importanță (3,57). În mod normal, o astfel de situație ar indica o separare accentuată a intenției de vot președinte – partid. Sau cel puțin nu ar lăsa loc unor afirmații privind transferul de capital electoral dinspre partid înspre candidatul la președinție. Cu toate acestea, relația dintre intenția de vot pentru președinte și cea pentru parlament rămâne una foarte puternică, așa cum este ea relevată de alți indicatori (coeficientul de contingență Pearson C=0,862 cu o probabilitate P=99,9).

Al doilea aspect ce merită subliniat ține de semnificația colaborării cu fosta Securitate. În ambele clasamente, (ne-)colaborarea cu fosta Securitate ocupă o poziție relativ marginală în rândul criteriilor de evaluare a potențialilor candidați la președinție. Cu toate acestea, puși în situația de a da un răspuns tranșant în legătura cu disponibilitatea de a vota un candidat dovedit colaborator al fostei Securități, 57,1% dintre cei care au dat un răspuns (49,3% din totalul eșantionului) declară că în mod categoric nu l-ar vota. Este probabil ca în acest al doilea caz să se manifeste anumite efecte de dezirabilitate socială, altfel spus să existe o presiune socială (conturată mai ales de mass media) înspre respingerea colaboratorilor fostei Securități, presiune care ar radicaliza poziția respondenților. Cu toate acestea, respectiva trăsătură (să nu fi fost colaborator al fostei Securități) pare a fi una mai semnificativă decât ar arăta-o, la prima vedere, tabelul 3.

Structura electoratului principalilor lideri politici

În mod natural categorii diferite ale societății manifestă preferințe electorale diferite. Altfel spus, diferiții candidați își extrag resursele de susținere electorală în proporții diferite din rândul unor categorii sociale diferite. În general se vorbește despre „fief electoral" al unui partid sau candidat (Moldova ca fief electoral al PSD etc.), conceptul fiind definit pe criterii cultural-geografice. Cu toate acestea, putem vorbi despre categorii sociale care susțin un candidat/partid „mai degrabă decât altele". Când descriem electoratul unui partid/candidat din perspectiva categoriilor sociale care „mai degrabă l-ar vota/nu l-ar vota" decât altele, vorbim despre profilul electoratului acelui partid/candidat. Pe parcursul acestei secțiuni ne vom concentra asupra profilului electoratului principalilor lideri politici.

Trebuie subliniat că un astfel de demers își păstrează sensul, deci și semnificația analitică, în condițiile în care în eșantionul nostru există un număr suficient de mare de votanți ai unui candidat, dar și un număr suficient de mare de membri ai unei categorii sociale sau ai alteia. În aceste condiții, demersul nostru analizează profilul electoratului acelor lideri politici care obțin scoruri relativ mari după indicatorul intenție de vot pentru alegerile prezidențiale. În plus, am decis să nu acordăm vreun spațiu analizei electoratului liderului UDMR, Markó Béla, de vreme ce profilul acestuia este definit aproape exclusiv de criteriul etnic.

Structura electoratului lui Traian Băsescu

Așa cum discutam anterior, intenția de vot declarată pentru Traian Băsescu este de 61,0% la nivelul întregii populații. Dacă urmărim indicatorii de vot pentru principalele categorii socio-demografice ale populației, observăm că președintele Băsescu este *mai popular* în rândul femeilor (67%[2]), al celor care locuiesc în urban mare (66,1%), în Bistrița-Năsăud (86,4%), Brașov (80%) sau București (79,4%). Intenția de vot pentru Traian Băsescu este mai ridicată în rândul celor cu pregătire liceală (66,5%), post-liceală (75%) sau universitară (75%). Băsescu este *mai puțin popular* în rândul bărbaților (55,6%), în rândul celor care locuiesc în sate care nu sunt centre de comună (56,7%), în județe precum Bacău (42%), al celor puțin educați – fără școală (30%), absolvenți de învățământ primar (52,3%) sau gimnazial (51,9%).

2 A se citi: 67% dintre respondenții de sex feminin declară că ar vota cu Traian Băsescu. Procentele prezentate între paranteze în continuarea acestui subcapitol reprezintă intenția de vot pentru Traian Băsescu în interiorul respectivelor categorii de populație.

Categorie de respondenți	Vot pentru Băsescu în interiorul categoriei	Diferență față de întregul eșantion
Femei	67,0%	+6,0
Elevi/Studenți	75,9%	+14,9
Absolvenți de învățământ universitar	75,0%	+14,0
Orașe mari, cu peste 200.000 de locuitori	66,1%	+5,1
Citesc ziare/reviste zilnic	70,8%	+9,8
Citesc cărți zilnic	79,4%	+18,4
Extrag informațiile politice de la Realitatea TV	74,5%	+13,5
Cred că comunismul nu este o idee bună	70,7%	+9,7
Cred că e bine să existe mai multe partide politice	65,2%	+4,2
Cred că homosexualitatea nu ar trebui interzisă	69,7%	+8,7
Susținători Rapid	76,2%	+15,2
Întregul eșantion	61,0%	
Bărbați	55,6%	-5,4
Fără școală	30,0%	-31,0
Absolvenți de școală primară	52,3%	-8,7
Sat, fără a fi centru de comună	56,7%	-4,3
Nu citesc cărți niciodată	57,2%	-4,8
Cred că țara merge într-o direcție greșită	50,2%	-10,8
Cred că ar trebui să existe un singur partid politic	48,0%	-13,0
Cred că comunismul a fost o idee bună bine aplicată	46,4%	-14,6
Cred că homosexualitatea ar trebui interzisă prin lege	56,2%	-4,8
Menționează că nu ar dori vecini de altă etnie	52,1%	-8,9
Stânga (1-3)	36,4%	-24,6

Tabel 4: Votul pentru Traian Băsescu în interiorul diferitelor categorii de respondenți

Exemplu de lectură: Dintre respondenții de sex feminin, 67% și-au declarat intenția de vot pentru Traian Băsescu. Ponderea electoratului lui Traian Băsescu în rândul femeilor este cu 6 procente mai mare decât în întreaga populație.

Din punctul de vedere al informării politice, suportul pentru Traian Băsescu este mai mare în rândul populației cu un nivel de informare ridicat, care citesc ziare sau reviste zilnic (70,8% dintre aceștia i-ar acorda votul), citesc cărți zilnic (79,4%), care își extrag informațiile politice de la Realitatea TV (74,5%) sau din Evenimentul Zilei (74,5%). Traian Băsescu reușește într-o mare măsură să își asigure intenția de vot a cetățenilor activi, care se implică în viața comunității și susțin cu tărie valorile democratice. Astfel, el obține scoruri ale intenției de vot semnificativ mai mari decât cele de pe întregul eșantion în rândul celor care au multă încredere în organizațiile non-guvernamentale (69,9%), au încredere foarte multă în Uniunea Europeană (71,9%) și NATO (72%), cred că comunismul nu este o idee bună (70,7%) și că este bine să existe mai multe partide politice (65,2%), dar și că accesul la dosarele fostei Securități este foarte important (68,4%). Totodată, susținerea pentru Traian Băsescu este mai mare în rândul celor care adoptă o atitudine tolerantă și constructivă față de ceilalți, fie că ei sunt definiți după criterii etnice, sexuale sau morale. L-ar vota pe actualul președinte 64,1% dintre cei care consideră important să transmită copiilor lor lecția toleranței, 69,7% dintre cei care cred că homosexualitatea nu ar trebui interzisă prin lege, 64,4% dintre cei care sunt împotriva pedepsei capitale.

Pe de altă parte, președintele Băsescu este mai puțin popular în rândul celor care au încredere foarte puțină sau deloc în instituțiile statului sau în organizații internaționale, fie că este vorba despre Guvern (48,5%), Parlament (53,1%), justiție (53,5%), Uniunea Europeană (46,7%) sau NATO (50%). Totodată, intenția de vot pentru Traian Băsescu este

semnificativ mai scăzută în rândul respondenților mai puțin civici sau animați în slabă măsură de valori democratice (toleranță, alegeri libere, anticomunism): 48,5% dintre cei care nu au votat în primul tur din 2004, 43,4% dintre cei care nu au votat în al doilea tur din 2004, 46,9% dintre cei care consideră comunismul o idee bună care a fost bine aplicată, 48,9% dintre cei care susțin existența unui singur partid politic, 52% dintre cei care nu și-ar dori vecini de o rasă ori etnie diferită etc. Din perspectiva orientării ideologice, Băsescu ar obține mult mai puține voturi din rândul respondenților care se declară de stânga (36,4%).

Întrebați în legătură cu lucrurile care le plac cel mai mult la Traian Băsescu, circa 66,3% dintre respondenți au oferit un răspuns, cele mai frecvente trăsături pozitive menționate fiind: **popular/deschis/sociabil** (16,7% din totalul respondenților), **direct/spune lucrurilor pe nume** (5,6%), **hotărât/ferm** (5,6%). Cele mai frecvente atribute negative menționate în legătură cu acesta sunt: **nerespectarea promisiunilor** (7,9%), apoi **zâmbetul/râsul/glumele** (4,4%) și **nu face nimic pentru țară** (2,7%).

Structura electoratului lui Corneliu Vadim Tudor

Intenția de vot pentru Corneliu Vadim Tudor este de 13,1% din totalul celor care și-au exprimat în mod spontan preferința electorală. Din perspectiva caracteristicilor socio-demografice, Corneliu Vadim Tudor este mai popular în rândul bărbaților (15,3% dintre bărbați i-ar acorda votul), al celor peste 55 de ani (16,9%), provenind mai degrabă din comunități rurale mici (18,4%). Intenția de vot pentru președintele PRM este semnificativ mai scăzută în rândul femeilor (10,6%), al celor cu vârste cuprinse între 18 și 34 de ani (4,3%), locuind în orașe cu peste 200.000 de locuitori (8,9%).

Electoratul lui Corneliu Vadim Tudor este mai degrabă slab informat, animat de un sentiment acut de nemulțumire față de cum merg lucrurile în țară și profund conservator. Liderul PRM reușește cu succes să mobilizeze categoria nemulțumiților, obținând intenția de vot a 21,7% dintre cei deloc mulțumiți de felul în care trăiesc, 20,1% dintre cei care cred că economia merge mai rău decât în 2004, 19% dintre cei care cred că țara merge într-o direcție greșită. Indicatorii punctuali (urmărind satisfacția față de activitatea guvernului în domenii precum justiția, sănătatea, nivelul de trai, combaterea corupției), confirmă mobilizarea de către Vadim Tudor a 16-21% dintre nemulțumiți. Din perspectiva gradului de informare, liderul PRM obține scoruri semnificativ mai mari în rândul celor care nu ascultă radio (18,4%), nu citesc cărți (16,2%), citesc rar reviste și ziare (17,8%), deci categorii de public slab și foarte slab informate.

Categorie de respondenți	Vot pentru C.V. Tudor în interiorul categoriei	Diferență față de întregul eşantion
Bărbați	15,3%	+2,2
Peste 55 de ani	16,9%	+3,8
Sat, fără a fi centru de comună	18,4%	+5,3
Nu ascultă radio niciodată	18,4%	+5,3
Nu citesc cărți niciodată	16,2%	+3,1
Deloc mulțumiți de felul în care trăiesc	21,7%	+8,6
Cred că țara merge într-o direcție greșită	19,0%	+5,9
Cred că ar trebui să existe un singur partid politic	18,4%	+5,3
Cred că comunismul a fost o idee bună bine aplicată	24,8%	+11,7
Cred că serviciul militar ar trebui să fie obligatoriu	19,1%	+6,0
Cred că homosexualitatea ar trebui interzisă.	16,6%	+3,5
Cred că sexualitatea nu este deloc importantă	17,8%	+4,7
Menționează că nu ar dori vecini persoane cu SIDA	17,3%	+4,2
Stânga (1-3)	19,5%	+6,4
Întregul eșantion	13,1%	
Femei	10,6%	-2,5
Absolvenți de liceu (9-12 clase)	8,7%	-4,4
Orașe cu peste 200.000 de locuitori	8,9%	-4,2
18-34 ani	5,9%	-7,2
Citesc zilnic ziare/reviste	8,0%	-5,1
Crede că țara merge într-o direcție bună	8,2%	-4,9
Crede că comunismul nu este o idee bună	7,8%	-5,3
Crede că homosexualitatea nu ar trebui interzisă	6,8%	-6,3
Crede că economia merge mai bine decât în 2004	6,4%	-6,7

Tabel 5: Votul pentru Corneliu Vadim Tudor în interiorul diferitelor categorii de respondenți

Exemplu de lectură: Dintre respondenții de sex masculin, 15,3% şi-au declarat intenția de vot pentru Corneliu Vadim Tudor. Ponderea electoratului lui Corneliu Vadim Tudor în rândul bărbaților este cu 2,2 procente mai mare decât în întreaga populație.

Conservatorismul moral este caracterul definitoriu al votanților lui Corneliu Vadim Tudor. Liderul PRM reuşeşte în mai mare proporție să îşi atragă intenția de vot a celor care consideră că pornografia ar trebui interzisă (15,6% dintre aceştia i-ar acorda votul), că relațiile în afara căsătoriei sunt imorale (15,3%), că homosexualitatea ar trebui interzisă (16,6%), că sexualitatea nu este importantă (17,8%), ori că orele de religie ar trebui să fie obligatorii (14,9%). Tabloul este completat cu ingrediente precum o viziune patriarhală, intoleranță – neorientată etnic – şi nostalgie comunistă: preşedintele Partidului România Mare ar obține în mai mare măsură sprijinul celor care susțin obligativitatea serviciului militar (19,1%), care ar respinge drept vecini persoane care au SIDA (17,3%) sau homosexuali (16,1%) sau care cred că comunismul a fost o idee pozitivă bine aplicată (24,8%). Trebuie subliniat că, într-o bună măsură, portretul atitudinal conservator din punct de vedere moral al electoratului lui Corneliu Vadim Tudor îşi are explicația în suprapunerea pe un profil de vârstă mai îmbătrânit, media de vârstă a celor care şi-au exprimat preferința pentru liderul PRM fiind de peste 51 de ani.

Trăsăturile pozitive exprimate cel mai frecvent în legătură cu Corneliu Vadim Tudor trimit înspre: **inteligent/cult** (7,2%), **direct/spune lucrurilor pe nume** (3,9%) şi **bun orator** (2,4%), însă 21,7% dintre respondenți au declarat că nu le place nimic în legătură cu acesta, iar 45,6% nu au oferit un răspuns. Caracteristicile negative menționate cel mai des în legătură cu preşedintele PRM sunt **vorbeşte mult şi prost/guraliv** (7,1%), **vulgaritatea exprimării** (5,1%) sau prezumția **nebuniei** (3,7%).

Structura electoratului lui George (Gigi) Becali

Cu un scor general de 10,5% intenție de vot, George Becali reprezintă probabil cazul cel mai interesant al prezentei analize. Intenția de vot pentru acesta este distribuită de o manieră mult mai neuniformă între diversele categorii sociale decât în cazurile discutate anterior. Cu alte cuvinte, el reuşeşte să speculeze în favoarea sa diferitele antagonisme sociale, obținând scoruri semnificativ mai mari „de o parte a baricadei decât de alta".

Urmărind caracteristicile socio-demografice ale electoratului său, Gigi Becali este semnificativ mai popular în rândul tinerilor (20,8% dintre aceştia i-ar acorda votul), al bărbaților (12,2%), al celor care au lucrat în străinătate cel puțin o dată (24,2%), sunt necăsătoriți (19,5%) şi locuiesc în oraşe cu populații cuprinse între 100.000 şi 200.000 de locuitori (16,7%). Becali ar obține şi 45% din intenția de vot a respondenților care s-au declarat de etnie Romă, însă semnificația acestei concluzii este umbrită de numărul mic de cazuri (respondenți) care o susțin. Dacă ar fi să identificăm o categorie socială tipică pentru votanții liderului PNG, aceasta ar fi cea a bărbaților cu vârste cuprinse între 18 şi 34 de ani, care i-ar acorda votul în proporție de 26,1%. De cealaltă parte, Gigi Becali este nepopular în rândul persoanelor cu vârste de peste 55 de ani (doar 2,2% i-ar acorda votul) şi al femeilor (8,6%).

Dacă ar fi să căutăm acei vectori atitudinali după care se structurează intenția de vot pentru Gigi Becali, aceştia ar fi în număr de patru: un sentiment cronic de neîncredere în instituțiile statului, mediatizarea TV, liberalismul moral şi pasiunea pentru fotbal în general şi clubul Steaua în particular. Voi detalia aceste concluzii preliminare în cele ce urmează.

Neîncrederea în instituțiile statului este departe de a fi un sentiment izolat, iar convertirea acestui fenomen în voturi este firească pentru un politician/partid din opoziție. Liderul PNG reuşeşte însă să obțină în mod constant un scor dublu sau aproape triplu (față de scorul obținut pe întreaga populație) în rândul tuturor categoriilor a căror neîncredere în instituții ia valori extreme, vecine cu anarhismul: 28,6% în rândul celor care au încredere foarte puțină sau deloc în armată, 21,3% dintre cei care au încredere foarte puțină sau deloc în preşedinție, 20,1% dintre cei care au încredere foarte puțină sau deloc în poliție, 16,5% când vine vorba despre guvern, 16% când vine vorba despre justiție, 15,5% când vine vorba despre parlament. Portretul este cu atât mai consistent, cu cât vorbim despre un electorat predominant tânăr, adică *noii votanți* – Becali este extrem de popular în rândul alegătorilor care nu au avut drept de vot în 2004 din considerente de vârstă, fie că este vorba despre turul I (24,1% dintre cei care nu au avut drept de vot în primul tur l-ar susține azi pe Becali) sau despre turul al II-lea (28,6%). Practic, în rândul noilor votanți, Gigi Becali este a doua opțiune de vot, fiind devansat numai de preşedintele Traian Băsescu.

Categorie de respondenți	Vot pentru Becali în interiorul categoriei	Diferență față de întregul eșantion
Bărbați	12,2%	+1,7
Orașe 100.000-200.000 de locuitori	16,7%	+6,2
18-34 ani	20,8%	+10,3
Au încredere foarte puțină/deloc în armată	28,6%	+18,1
Au încredere foarte puțină/deloc în președinție	21,3%	+10,8
Extrag informațiile politice de la OTV	32,1%	+21,6
Extrag informațiile politice de la ProTV	14,5%	+4,0
Nu au avut drept de vot la primul tur al alegerilor generale din 2004	24,1%	+13,6
Nu au votat în primul tur al alegerilor generale din 2004	27,9%	+17,4
Cred că ar trebui să existe un singur partid politic	16,3%	+5,8
Merg la biserică o dată pe an sau mai rar	17,3%	+6,8
Consideră sexualitatea foarte importantă	23,6%	+13,1
Cred că pornografia nu ar trebui interzisă	13,2%	+2,7
Le place fotbalul foarte mult	16,6%	+6,1
Susținători Steaua	16,7%	+6,2
Întregul eșantion	10,5%	
Femei	8,6%	-1,9
Pensionari	3,9%	-6,6
Peste 55 de ani	2,2%	-8,3
Extrag informațiile politice de la TVR 1	4,3%	-6,2
Extrag informațiile politice de la Radio România Actualități	4,6%	-5,9
Cred că ar trebui să existe mai multe partide politice	6,7%	-3,8
Au votat în primul tur al alegerilor generale din 2004	8,2%	-2,3
Consideră credința/religia foarte importante	8,7%	-1,8

Tabel 6: Votul pentru Gigi Becali în interiorul diferitelor categorii de respondenți

Exemplu de lectură: Dintre respondenții de sex masculin, 12,2% și-au declarat intenția de vot pentru Gigi Becali. Ponderea electoratului lui Gigi Becali în rândul bărbaților este cu 1,7 procente mai mare decât în întreaga populație.

Liberalismul moral este corelat în bună măsură cu profilul socio-demografic discutat anterior. În ciuda discursului centrat pe valori creştine tradiționale promovat de Gigi Becali, profilul valoric al categoriilor sociale în rândul cărora popularitatea sa este maximă este esențialmente incompatibil cu acest discurs. Liderul PNG este semnificativ mai popular în rândul categoriilor sociale care privesc cu relaxare şi o anumită detaşare valorile tradiționale: merg la biserică o dată pe an sau mai rar (17,3% intenția de vot în rândul acestora), nu s-au spovedit niciodată (15,4%), nu consideră imorale relațiile sexuale în afara căsătoriei (13,8%), consideră sexualitatea foarte importantă (23,6%), nu cred că pornografia ar trebui interzisă (13,2%). Apreciem că este de aşteptat ca, pe măsura consolidării schimbului de generații şi, implicit, de valori, modelul politic promovat de Gigi Becali să îşi găsească susținere tot mai largă în rândul categoriilor de persoane definite prin acest tip de profiluri valorice.

S-a scris de multe ori despre Becali că este un produs mediatic, altfel spus că popularitatea sa este reversul unei suprareprezentări îndeosebi în spațiul TV. Concluziile noastre vin în sprijinul acestei perspective. Susținerea pentru liderul PNG este mult mai puternică în rândul respondenților care îşi extrag informațiile politice predominant de la ProTV (14,5% dintre aceştia i-ar acorda votul lui Becali) sau OTV (32,1%), posturi în cazul cărora Gigi Becali este

o prezență constantă, beneficiind de o supra-mediatizare în cadrul ştirilor sportive sau al programelor de tip talk-show. Pe de altă parte, Becali este mult mai puțin popular în rândul celor care aleg TVR 1 sau Radio România Actualități ca principală sursă de informații politice, intenția de vot pentru Becali în cazul acestora fiind de 4,3%, respectiv 4,6%. Evident, aceste constatări trebuie privite, din nou, în contextul profilului socio-demografic şi cultural al telespectatorului/radioascultătorului tipic al acestor posturi.

Fotbalul este probabil cel mai important resort de imagine al liderului PNG. Fotbalul este un sport popular[3], pe care Becali îl foloseşte cu succes în transmiterea unei imagini de competență managerială, dimensiune relevantă – aşa cum apreciam într-un subcapitol anterior – în procesul de evaluare a candidaților pentru o funcție politică executivă.[4] Din acest punct de vedere, fotbalul este un vehicul de imagine mult mai bun decât, spre exemplu, afacerile. Dacă succesul în lumea afacerilor este dificil de apreciat şi, la urma urmelor, neinteresant pentru majoritatea populației, succesul în lumea fotbalului este mult mai uşor de transmis şi mai evident pentru electorat. Astfel, Gigi Becali este mai popular în rândul celor cărora le place fotbalul foarte mult (16,6% dintre aceştia i-ar acorda votul), al celor care au o părere foarte bună despre echipa Steaua (16,9%) sau se declară suporteri ai clubului Steaua (16,7%). Fotbalul nu pare să influențeze direct intenția de vot pentru Gigi Becali, însă este pârghia care îi deschide uşa politicii şi îi permite să se poziționeze (uneori implicit, alteori explicit) în relație cu diferitele conflicte valoric-atitudinale care divid societatea românească.

Ce apreciază cel mai mult respondenții la Gigi Becali? Răspunsurile sunt legate în principal de faptul că este receptat a fi **darnic/fire caritabilă** (22,1%), apoi **sufletist/omenos** (8,2%) şi **credincios** (4%). Aceste aprecieri sugerează dimensiuni suplimentare ce merită investigate în legătură cu votanții liderului PNG, îndeosebi legate de comportamentul caritabil. Trăsăturile negative menționate cel mai des în legătură cu Gigi Becali sunt **lipsa de cultură/nu are studii** (6,3%), **vulgaritatea exprimării** (5,7%) şi **lăudăroşenia** (5,2%).

Structura electoratului lui Mircea Geoană

A vorbi despre profilul electoratului lui Mircea Geoană este o provocare, de vreme ce intenția de vot pentru acesta (6,1%) este extrem de uniform distribuită în toate categoriile sociale. În plus, datele construiesc în jurul lui Mircea Geoană un portret de *non-lider*, de vreme ce el reuşeşte doar marginal să mobilizeze antagonisme sociale ori să convertească nemulțumirile populației în intenție de vot. Tabloul este întregit de câteva constatări importante. În primul rând, deşi ar trebui să funcționeze ca locomotivă electorală a partidului pe care îl conduce, liderul PSD obține mai puțin de o treime din intenția de vot pentru partid (6,3%, respectiv 20,3%). Situația este explicabilă într-o anumită măsură prin situația neclară la vârful Partidului Social Democrat, alegătorii acestuia din urmă fiind divizați între cel puțin trei pretendenți la funcția supremă în partid (Mircea Geoană, Adrian Năstase şi Sorin Oprescu). Cu toate acestea, opțiunea de vot pentru Sorin Oprescu este încă nesemnificativă, iar scorurile cumulate pentru Mircea Geoană şi Adrian Năstase abia ajung la 10%.

În al doilea rând, Mircea Geoană nu reuşeşte să fie prima opțiune pentru alegerile prezidențiale în rândul susținătorilor PSD. Mircea Geoană cumulează doar o treime (33,3%) din opțiunile celor care, la momentul octombrie 2006, ar vota PSD. Prima opțiune pentru preşedinție în rândul alegătorilor Partidului Social Democrat este, aşa cum menționam la începutul acestui material, Traian Băsescu. Este cel puțin surprinzător că 39,7% dintre alegătorii social-democrați ar merge pe mâna lui Traian Băsescu la alegerile prezidențiale, în condițiile în care PSD se defineşte ca „principal partid de opoziție".

În al treilea rând, Mircea Geoană reuşeşte în foarte mică măsură să convertească încrederea în intenție de vot. Doar 63,6% dintre cei care au încredere foarte multă în Mircea Geoană şi doar 15,9% din cei care au încredere multă i-ar acorda acestuia votul în eventualitatea unor alegeri prezidențiale. În plus, el nu păstrează decât 22,2% dintre alegătorii care declară că l-au votat pe Adrian Năstase în primul tur al alegerilor prezidențiale din 2004.

3 Deşi nu atât de popular pe cât ne-am aştepta: doar 35,1% dintre respondenți au răspuns că le place fotbalul mult şi foarte mult.

4 A se vedea, pentru mai multe detalii, şi Andrei Gheorghiță şi Raluca Soreanu, „Mechanisms of Candidate Evaluation in Local Elections", în Romanian Journal of Society and Politics, vol. 4, nr. 2, 2004.

În continuare, vom răspunde provocării de a identifica acele categorii sociale în rândul cărora intenția de vot pentru Mircea Geoană atinge cote mai ridicate decât pe ansamblul populației. Trebuie menționat că, din cauza numărului mic de cazuri, concluziile noastre în legătură cu electoratul liderului PSD nu sunt întotdeauna la fel de „tari" precum cele exprimate în cazul liderilor analizați anterior.

Din punct de vedere socio-demografic, Mircea Geoană este semnificativ mai popular în rândul pensionarilor şi al persoanelor de peste 55 de ani. În interiorul primei categorii intenția de vot pentru liderul PSD este de 9,7%, iar în cea de-a doua de 9,4%. La intersecția dintre variabilele sex şi vârstă putem identifica categoria socio-demografică care în mod tipic oferă cel mai consistent suport pentru Mircea Geoană, adică cea a bărbaților peste 55 de ani, în rândul cărora intenția de vot este de 12,9%.

Din perspectivă atitudinală, Geoană ar obține mai multe voturi din rândul respondenților care se declară de stânga (13,6%), al celor care cred că comunismul este o idee bună care a fost bine aplicată (9,6%), dar şi al celor care cred că viața oamenilor din propria localitate sau din țară este mult mai proastă decât în urmă cu un an (18,2%, respectiv 12,8%). Liderul PSD este semnificativ mai puțin popular în rândul respondenților care consideră că comunismul nu a fost o idee bună (doar 4,2% dintre aceştia i-ar acorda votul), al celor care se declară de dreapta din punct de vedere ideologic (3,2%) sau al celor care susțin că preoții nu ar trebui să influențeze deciziile politice (5,2%).

Categorie de respondenți	Vot pentru Geoană în interiorul categoriei	Diferență față de întregul eşantion
Peste 55 de ani	9,4%	+3,3
Bărbați peste 55 de ani	12,9%	+6,8
Pensionari	9,7%	+3,6
Crede că comunismul a fost o idee bună bine aplicată	9,6%	+3,5
Consideră că viața oamenilor din localitate este mult mai proastă decât acum un an	18,2%	+12,1
Au votat cu Adrian Năstase în primul tur al alegerilor prezidențiale din 2004	22,2%	+16,1
Stânga (1-3)	13,6%	+7,5
Întregul eşantion	6,1%	
Cred că țara merge într-o direcție bună	4,7%	-1,4
Cred că comunismul nu este o idee bună	4,2%	-1,9
Nu cred că preoții ar trebui să influențeze deciziile politice	5,2%	-0,9
Dreapta (7-10)	3,2%	-2,9

Tabel 7: Votul pentru Mircea Geoană în interiorul diferitelor categorii de respondenți

Exemplu de lectură: Dintre respondenții de peste 55 de ani, 9,4% şi-au declarat intenția de vot pentru Mircea Geoană. Ponderea electoratului lui Mircea Geoană în rândul persoanelor de peste 55 de ani este cu 3,3 procente mai mare decât în întreaga populație.

Întrebați în legătură cu trăsăturile pe care le apreciază cel mai mult la Mircea Geoană, respondenții BOP au menționat cel mai frecvent următoarele trei atribute pozitive: **diplomat** (4,9%), **inteligent/cult** (2,7%) şi **bun politician** (2,7%). Caracteristicile negative cel mai des menționate în legătură cu liderul PSD sunt: **mincinos** (1,8%), **arogant/încrezut** (1,7%), **prea calm/şters** (1,5%) şi **nu face nimic pentru țară** (1,5%).

De la „Statul Părinte” la „Părintele Becali”

Mircea Comşa

La alegerile generale din 2004 pentru funcţia de preşedinte, candidatul Gigi Becali a obţinut 184.560 de voturi la nivel naţional, adică aproximativ 1,8% din totalul voturilor valabil exprimate. În 2006, toate sondajele de opinie au arătat faptul că Becali beneficiază de 5% sau chiar mai mult din opţiunile de vot exprimate la nivel naţional (% din cei care au indicat un candidat). Cum poate fi explicată această evoluţie ascendentă spectaculoasă? Ce a contribuit la această mutaţie sau, altfel spus, care au fost căile pe care au fost alimentate voturile pro-Becali? În cele ce urmează vom încerca să identificăm câteva „drumuri ale voturilor” şi cauzele pentru care acestea au fost urmate, în încercarea de a explica succesul lui Becali. Înainte de aceasta, vom analiza (cu privire la Becali) proveniența noilor voturi, evoluția indicatorilor politici în ultimii doi ani şi structura electoratului.

Re-orientarea electoratelor marginale (2004-2006)

La alegerile generale din 2004, Becali a obținut 1,8% din opțiunile de vot iar Vadim 12,6%. Voturile celor doi însumate reprezintă puțin peste 14% din totalul opțiunile de vot. În 2006, pe baza datelor BOP, dacă duminica viitoare ar fi alegeri, ar vota cu Becali 10% iar cu Vadim 13%, adică 23% în total (% din totalul celor care au exprimat o opțiune de vot). Dat fiind faptul că cei doi candidați au un profil asemănător pe anumite dimensiuni, putem considera că electoratul orientat spre soluții facile şi miraculoase oferite pe tavă de un cavaler al dreptății şi al luptei împotriva mafiei a crescut ca şi pondere, găsind în Becali elementul catalizator. De unde provin aceste electorate (la plural deoarece sunt mai multe, diferite parțial dar având ca şi trăsătură comună această „soluție providențială”)?

În primul rând, Becali a reuşit să-şi conserve voturile primite în 2004, în sensul că majoritatea celor care l-au votat atunci, îl votează în continuare. Dar mai important, Becali a reuşit să atragă noi voturi de la principalii săi contra-candidați precum şi să convertească o parte a non-votanților sau să îi atragă pe cei care au primit drept de vot între timp (au împlinit 18 ani). Datele prezentate în continuare sunt doar orientative, dată fiind tendința votanților de a-şi aminti / declara că au votat cu candidatul câştigător, chiar dacă au votat cu altcineva). Ca şi proporție a voturilor atrase din total voturi pentru un anumit candidat la alegerile generale, Becali beneficiază în prezent de aproximativ 10% din voturile lui Vadim, de 9% din voturile lui Năstase şi de 7% din cele ale lui Băsescu. Ca şi mărime absolută, cei mai importanți „furnizori de voturi” sunt în ordine Băsescu (40%), Năstase (20%) şi Vadim (10%).

O altă sursă, nu la fel de importantă cantitativ deocamdată dar având potențial de creştere, o constituie voturile non-votanților din 2004 precum şi cele ale noilor votanți. Deşi cazurile care intră în aceste categorii sunt puține la nivelul unui eşantion obişnuit, considerăm că stabilitatea datelor (analiza a fost replicată pe o altă bază de date), conferă un grad sporit de încredere concluziilor obținute. Dintre cei care nu au votat la alegerile generale din 2004, Becali a reuşit să-şi apropie în jur de 8% (Băsescu 14%, majoritatea nu votează în continuare) iar dintre cei care nu au avut drept de vot în 2004, 13% (Băsescu 28%). În ambele cazuri, Becali obține proporțional mult mai multe voturi comparativ cu restul candidaților posibili (exceptându-l pe Băsescu).

Notorietate, încredere şi intenții de vot

Datele de anchetă cu privire la omul politic Becali lipsesc în mare măsură pentru perioada 2004-2005. Doar începând cu 2006 apar mai frecvent astfel de date (sau încep să fie publicate). Din noiembrie 2005 până în octombrie 2006, notorietatea lui Becali a crescut puțin, de la 88% la 95%. Destul de probabil, la începutul anului 2005, acesta era cunoscut de o parte şi mai mică a populației (probabil în jur de 80%). În acelaşi interval de timp, încrederea în Becali creşte mult (de la 20% la 28%) iar neîncrederea scade uşor (de la 68% la 64%). Intențiile de vot cunosc o evoluție şi mai spectaculoasă: 1% în mai 2005, 6% un an mai târziu şi 10% în octombrie 2006. Tot în octombrie 2006, votul potențial (ponderea celor care declară că este probabil sau foarte probabil să voteze cu Becali) ajunge la 20%. Prin urmare, în perioada următoare (un an) ne putem aştepta ca intențiile de vot pentru Becali să crească până la cel mult 20%. Mărimea diferită a pantei ascendente a încrederii comparativ cu cea a intențiilor de vot semnifică faptul că Becali a reuşit într-o măsură foarte mare să convertească încrederea în voturi. Altfel spus, cei care aveau încredere doar în Becali au decis să-i

acorde şi votul, iar cei care aveau încredere în Becali şi în alţi candidaţi (cărora le dădeau sau nu votul) şi-au orientat opţiunea spre Becali. Sintetic, în acest moment, notorietatea lui Becali a atins limita maximă, încrederea este în jur de 30% şi probabil va mai creşte puţin în viitor, intenţiile de vot sunt în jur de 10% şi vor creşte în perioada următoare, stabilizându-se în zona 10-15%. Pe scurt, ne aşteptăm la o continuare a procesului de convertire a încrederii în voturi (până la un prag orientativ de 15%).

Tabelul 1 Evoluţia unor indicatori politici în cazul lui Gigi Becali

Indicatorul (%)	Mai 05 (BOP-FSD)	Oct. 05 (CURS)	Mai 06 (BOP-FSD)	Oct. 06 (BOP-FSD)
notorietate	-	88	94	95
încredere (mare + foarte mare)	-	20	26	28
intenţii de vot	1	2	6	10
vot potenţial (probabil + foarte probabil)	-	-	-	20

Structura electoratului

Analiza structurii electoratului unui candidat este posibilă doar dacă sunt îndeplinite două condiţii: (1) volumul eşantionului investigat este suficient de mare şi (2) în eşantion există un număr suficient de mare de votanţi ai acelui candidat. „Suficient de mare" poate însemna lucruri foarte diferite în funcţie de numărul de variabile şi clase de răspuns ale acestora în funcţie de care facem analiza (şi dacă dorim să ţinem cont simultan de mai multe variabile sau nu). Atunci când „ne uităm" la electoratul unui candidat putem privi în două moduri: (1) cum este acesta votat în cadrul unor categorii de populaţie (de exemplu, ce procent din bărbaţi votează cu el) şi (2) care este ponderea unei anumite categorii în totalul votanţilor (ce procent din cei care îl votează sunt bărbaţi). Ambele tipuri de analize sunt utile şi oferă informaţii parţial complementare, motiv pentru care le vom utiliza şi noi.

Datele de anchetă arată că preferinţa pentru Becali este semnificativ mai mare în cazul bărbaţilor tineri cu cel mult studii medii şi a femeilor de vârstă medie cu cel mult studii medii.

Tabelul 2 Votul pentru Becali în funcţie de anumite grupuri socio-demografice (Exit-poll INSOMAR-MMT, noiembrie 2004, vot declarat; BOP-FSD, octombrie 2006, intenţii de vot declarate)

Gen	Vârstă	Educaţie	2004	2006	Preferat?
masculin	18 - 34	max. 10 clase / profesională	**5**	**31**	**DA**
		liceu / post-liceală	**4**	**29**	**DA**
		studii superioare	**6**	**25**	**DA**
	35 - 54	max. 10 clase / profesională	**3**	**16**	**DA**
		liceu / post-liceală	1	**29**	**NS**
		studii superioare	1	9	**NS**
	peste 55	max. 10 clase / profesională	2	8	**NS**
		liceu / post-liceală	1	5	**NU**
		studii superioare	0	1	**NU**
feminin	18 - 34	max. 10 clase / profesională	0	0	**NU**
		liceu / post-liceală	0	3	**NU**
		studii superioare	1	0	**NS**
	35 - 54	max. 10 clase / profesională	**2**	**21**	**DA**
		liceu / post-liceală	**3**	**23**	**DA**
		studii superioare	**3**	12	**NS**
	peste 55	max. 10 clase / profesională	1	0	**NS**
		liceu / post-liceală	1	10	**NS**
		studii superioare	1	10	**NS**
Total votanţi			**2**	**10**	-

**DA semnifică faptul că Becali obține mai multe voturi în cadrul acelui electorat comparativ cu media pe tot electoratul; NS arată că diferența nu este semnificativă statistic; NU arată respingere.*

*** Exemplu de lectură: În 2006, 31% dintre persoanele care îndeplinesc simultan condițiile bărbat, 18-34 ani şi educație scăzută votează cu Becali.*

Faptul că Becali este mai popular în cadrul anumitor categorii socio-demografice nu înseamnă neapărat că aceste categorii sunt şi cele mai importante raportat la totalul votanților pro-Becali. Pentru a determina categoriile relevante cantitativ trebuie să ne uităm la structura votanților lui Becali. Această structură este prezentată în tabelul următor:

Tabelul 3 Structura electoratului lui Becali (Exit-poll INSOMAR-MMT, noiembrie 2004, vot declarat; BOP-FSD, octombrie 2006, intenții de vot declarate)

Variabila socio-demografică	Categoria	2004			2006		
		Total votanți	Votanți Becali	Diferență	Total votanți	Votanți Becali	Diferență
Gen	Masculin	55	69	**+14**	52	61	**+9**
	Feminin	45	31	**-14**	48	39	**-9**
Vârstă	18-34	32	67	**+35**	30	59	**+29**
	35-54	40	26	**-14**	38	34	-4
	55+	28	7	**-21**	32	7	**-25**
Educație	Max. 8 clase	22	15	**-7**	30	29	-1
	10 clase	24	26	+2	27	32	**+5**
	Liceu / post-liceală	39	49	**+10**	35	34	-1
	Studii superioare	15	10	**-5**	9	5	**-4**
Tip localitate	Urban mare	33	36	+3	33	37	**+4**
	Urban mic	19	23	+4	23	20	-3
	Rural	48	41	**-7**	44	43	-1

** Exemplu de lectură: În 2006, 61% dintre votanții lui Becali sunt bărbați; ponderea bărbaților în total votanți este de 52%; prin urmare bărbații votează într-o măsură mai mare pentru Becali.*

Conform acestor date, Becali este votat într-o măsură mult mai mare de către bărbați şi tineri (18-34) şi ceva mai mare de cei cu 10 clase (sau chiar liceu poate) şi de cei care locuiesc în urban (mare). El este „respins" de către femei, persoane peste 34 de ani, persoane cu studii superioare. Majoritatea diferențelor se regăsesc în ambele seturi de date, fapt care creşte validitatea concluziilor (chiar dacă datele din 2006 sunt mai recente, în cazul celor din 2004 am avut 710 subiecți care au votat cu Becali în timp ce pentru 2006 doar 102, situație care ne-a determinat să prezentăm ambele seturi). Date despre venitul subiecților au fost disponibile doar pentru 2006 dar nu am constatat diferențe semnificative față de medie.

Dacă luăm în calcul cele trei variabile socio-demografice simultan, concluziile nu se schimbă semnificativ (

Tabelul 4). În cazul electoratului lui Becali găsim o supra-reprezentare clară a patru grupuri de alegători (care totalizează 62% din votanții lui Becali):

- bărbat cu vârsta de maximum 34 de ani şi cu cel mult 10 clase (18%)
- bărbat cu vârsta de maximum 34 de ani şi cu liceu (26%)
- femeie cu vârsta de maximum 34 de ani şi cu cel mult 10 clase (7%)
- femeie cu vârsta de maximum 34 de ani şi cu liceu (11%)

Tabelul 4 Structura electoratului lui Becali în funcţie de trei variabile simultan, comparativ cu structura votanţilor (Exit-poll INSOMAR-MMT, noiembrie 2004, vot declarat)

Gen	Vârstă	Educaţie	Total votanţi	Votanţi Becali	Diferenţă
masculin	18 - 34	max. 10 clase / profesională	7	18	**+11**
		liceu / post-liceală	8	26	**+18**
		studii superioare	3	4	+1
	35 - 54	max. 10 clase / profesională	10	7	-3
		liceu / post-liceală	9	8	-1
		studii superioare	3	2	-1
	peste 55	max. 10 clase / profesională	10	2	**-8**
		liceu / post-liceală	4	1	-3
		studii superioare	2	1	-1
feminin	18 - 34	max. 10 clase / profesională	4	7	**+2**
		liceu / post-liceală	7	11	**+4**
		studii superioare	3	1	-2
	35 - 54	max. 10 clase / profesională	8	5	-3
		liceu / post-liceală	8	3	-5
		studii superioare	3	1	-2
	peste 55	max. 10 clase / profesională	8	2	**-5**
		liceu / post-liceală	3	1	-3
		studii superioare	1	1	-1
Total			100	100	0

*** Exemplu de lectură: Din totalul votanţilor lui Becali, aproximativ 18% sunt bărbaţi cu vârsta de 18-34 ani şi cu educaţie scăzută.*

Pe de altă parte, contribuţii semnificative la electoratul lui Becali aduc şi persoanele (bărbaţi sau femei) cu vârsta între 35 şi 54 de ani cu studii medii cel mult (încă 23% în total). Reluarea analizei pe date mai noi (BOP-FSD, octombrie 2006) susţine constatările anterioare (deşi numărul de cazuri disponibil este mult mai mic, valorile obţinute fiind prin urmare doar orientative), ponderea segmentelor fiind următoarea (57% în total):

- bărbat cu vârsta de maximum 34 de ani şi cu cel mult 10 clase (23%)
- bărbat cu vârsta de maximum 34 de ani şi cu liceu (15%)
- femeie cu vârsta de maximum 34 de ani şi cu cel mult 10 clase (11%)
- femeie cu vârsta de maximum 34 de ani şi cu liceu (8%)

La aceste categorii se adaugă câteva segmente mai mici de votanţi şi anume bărbaţi sau femei cu vârsta între 35 şi 54 de ani cu studii medii cel mult (încă 33% în total) şi femei în vârstă cu maximum şcoala generală (cam 4%).

Concluzia care se desprinde din aceste analize este aceea că există mai multe electorate ale lui Becali, electorate între care există asemănări dar şi diferenţe (foarte probabil nu doar în termeni de vârstă sau educaţie). În consecinţă (vom vedea acest lucru ceva mai târziu), ne aşteptăm ca mesajul politic (public) al lui Becali să fie structurat în jurul a două-trei teme principale care să vizeze în special zona tinerilor cu cel mult studii medii dar să prezinte şi accente specifice destinate unor categorii secundare de alegători. Condiţia de bază pe care trebuie să o îndeplinească toate aceste mesaje este cea a simplităţii decodificării (dat fiind nivelul cel mult mediu de educaţie al votanţilor lui Becali).

Direcţia ţării şi traiul personal

O dimensiune importantă în funcţie de care populaţia acordă sau nu votul este reprezentată la nivel individual (familial) de satisfacţia faţă de nivelul de trai, evoluţia acesteia în ultima perioadă şi evoluţia aşteptată pentru viitor, iar la nivel naţional de evaluarea direcţiei în care merge ţara, a mersului economiei şi a activităţii guvernului.

Tabelul 6 Relația dintre votul pentru Becali şi evaluarea direcției țării şi a traiului personal

Evaluări	Total votanți	Votanți Becali	Ponderea celor care votează cu Becali
direcția țării este greşită	45	51	12
deloc mulțumit de felul în care trăieşte	19	23	13
deloc mulțumit de banii pe carei îi are	38	43	12
viața din prezent este mai proastă comparativ cu cea de acum un an	28	33	12
crede că peste un an va trăi mai prost	26	32	13
crede că economia merge mai rău comparativ cu acum doi ani	28	39	15
crede că economia va merge mai rău peste doi ani	17	28	17

** Exemplu de lectură 1: Dintre cei care votează cu Becali, 51% consideră că țara merge într-o direcție greşită; votantul mediu este de aceeaşi părere în proporție de 45%; prin urmare votanții lui Becali sunt de această părere într-o măsură ceva mai mare.*

*** Exemplu de lectură 2: Cei care consideră că direcția în care merge țara este greşită votează cu Becali în proporție de 12%; la nivelul tuturor votanților votul pro-Becali este de doar 10%; prin urmare cei care consideră că țara merge într-o direcție greşită votează într-o măsură mai mare cu Becali.*

Indiferent de aspectul vizat, evaluările votanților lui Becali sunt relativ mai negative. Astfel, aceştia consideră, într-o măsură mai mare comparativ cu restul votanților, că țara merge într-o direcție greşită, că sunt deloc mulțumiți de trai şi de bani, că viața lor s-a înrăutățit în ultimul an, că anul viitor vor trăi mai prost, că economia merge mai prost față de acum doi ani şi că va merge mai prost şi în următorii doi. După cum era de aşteptat, electoratul lui Becali este relativ mai nemulțumit şi de activitatea guvernului. Trebuie făcute însă câteva amendamente la această afirmație:

- nemulțumirea este mai mare doar relativ la domeniile locuri de muncă, locuințe, combaterea corupției, justiție şi ordine publică;
- nemulțumirea este similară cu media relativ la activitatea din educație, sănătate şi agricultură.

Această situație este explicată de „tinerețea" electoratului lui Becali. Persoanele mai tinere ce formează în mare parte acest electorat au aşteptări şi nevoi mai mari tocmai relativ la prima categorie de domenii (caută un loc de muncă, o locuință iar dificultățile întâmpinate le fac să fie mai sensibile la subiecte legate de corupție, ordine publică şi justiție) şi sunt mai puțin interesate de a doua (nu lucrează în agricultură, sunt sănătoase, nu mai au o relație cu şcoala).

Moştenirea comunistă (trecutul)

Chiar dacă o mare parte (în jur de 60%) a electoratului lui Becali a împlinit 18 ani după 1990, restul a trăit şi în perioada comunistă. Pentru această categorie, una din sursele votului pro-Becali rezidă în moştenirea comunistă. Este vorba de perpetuarea în spațiul social actual al unor valori, atitudini şi opinii (orientări ideologice) specifice comunismului şi care îşi găsesc o formă de exprimare prin intermediul lui Becali. Desigur acestea afectează într-o măsură mai mare doar anumite segmente de populație. Este vorba despre persoane ceva mai în vârstă, cu cel mult studii medii, de orientare tradițională, de persoane care au avut de pierdut, relativ sau absolut, în urma trecerii la democrație şi economie de piață, de persoane care pun pe seama societății propriile nereuşitele („locus of control" extern), mai exact pe seama corupției liderilor sau, mai general, a societății în care trăiesc. Două astfel de „rădăcini" sunt analizate aici: numărul dorit de partide şi evaluarea comunismului (Tabelul 7, Tabelul 8). În ambele tabele sunt prezentate două tipuri de date: cum răspund la aceste întrebări votanții lui Becali versus toți respondenții şi care este ponderea votanților lui Becali în cadrul fiecărei categorii de răspuns versus total populație. Ambele tipuri de date duc la concluzii similare şi anume:

- Comparativ cu media populației, votanții lui Becali preferă într-o măsură mai mare ca în România să existe fie un singur partid sau cel mult două (unul la putere, unul în opoziție) şi cred într-o măsură mai scăzută că este nevoie

de mai multe partide (24% față de 34%);

- Cei care sunt pentru un singur partid sau niciunul, votează într-o măsură mai mare cu Becali, comparativ cu totalul votanților; cei care sunt pentru existența mai multor partide votează relativ mai puțin cu Becali (7% față de 10%);
- Votanții lui Becali consideră într-o măsură mai mare comparativ cu totalul votanților că ideologia comunistă a fost o idee bună, bine aplicată (17% față de 12%), şi mai puțin că nu a fost o idee bună (28% față de 34%);
- Cei care sunt de părere că ideologia comunistă a fost o idee bună, bine aplicată votează într-o măsură mai mare cu Becali (14% față de 10% în total subiecți).

Tabelul 7 Relația dintre votul pro-Becali şi numărul dorit de partide (%)

Dvs. credeți că ar fi mai bine ca în România ... ? (%)	Total votanți	Votanți Becali	Ponderea celor care votează cu Becali
Să existe mai multe partide politice	34	24	7
Să existe doar două partide, unul la putere şi unul în opoziție	34	43	12
Să existe doar un singur partid politic	14	22	16
Să nu existe partide politice	3	4	22
NŞ	13	7	-
NR	1	0	-
Total (populație)	100	100	**10**

** Exemplu de lectură 1: Dintre cei care votează cu Becali, 22% sunt de părere că este mai bine ca în România să existe un singur partid politic; la nivel național, doar 12% consideră același lucru; prin urmare votanții lui Becali sunt pro partid unic într-o măsură mai mare.*

*** Exemplu de lectură 2: Cei care consideră că nu ar trebui să există partide politice votează cu Becali în proporție de 22%; la nivelul tuturor votanților votul pro-Becali este de doar 10%; prin urmare cei care sunt împotriva existenței partidelor politice votează într-o măsură mai mare cu Becali.*

Chiar dacă este într-o măsură mai mare, comparativ cu media populației, pentru soluția partidului unic, majoritatea electoratului lui Becali este pentru pluripartitism şi prin aceasta şi pentru o guvernare de tip democratic. Acest electorat îşi dorește însă un spațiu politic mai puțin complicat, compus din doar două partide care să alterneze la guvernare. Foarte probabil, această nevoie are trei surse importante şi anume: (1) dorința de simplificare a spațiului politic pentru a permite o creştere a gradului de informare cu privire la acesta fără prea mult efort (interesul pentru politică este mai scăzut printre votanții lui Becali, tot datorită supra-reprezentării tinerilor), (2) nevoia de ordine şi strâns legată de aceasta (3) claritatea atribuirilor şi responsabilităților la nivelul conducerii politico-administrative.

Tabelul 8 Relația dintre votul pro-Becali şi evaluarea comunismului (%)

După părerea dumneavoastră, comunismul...? (%)	Total votanți	Votanți Becali	Ponderea celor care votează cu Becali
este o idee bună care a fost bine aplicată	12	17	14
este o idee bună care a fost prost aplicată	42	41	10
nu este o idee bună	34	28	9
NŞ	11	14	19
NR	1	0	-
Total (populație)	100	100	**10**

După cum am anticipat anterior, preferința pentru sistemul vechi se regăseşte într-o măsură mai mare în rândul votanților mai în vârstă ai lui Becali, aşa cum o arată şi cifrele următoare:

- 74% dintre votanții cu vârsta între 35 şi 54 de ani preferă un sistem cu două sau mai multe partide (54% două partide, 20% mai multe) în timp ce doar 43% dintre cei peste 55 de ani au o preferință similară (cu o preferință netă în favoarea a două partide);
- 60% dintre votanții lui Becali cu vârsta peste 34 de ani consideră comunismul o idee bună dar prost aplicată (cei tineri în proporție de doar 28%).

Preşedintele ideal (prezentul)

Un alt motiv pentru care Becali a crescut în intențiile de vot constă în aproprierea dintre profilul lui şi cel al preşedintelui ideal. Şansele ca un candidat să ajungă preşedinte sunt în directă relație cu apropierea sau depărtarea de profilul ideal al preşedintelui existent în mințile alegătorilor. La nivelul opiniilor votanților, printre condițiile cel mai importante pe care ar trebui să le îndeplinească un preşedinte al României se numără în ordine următoarele (BOP-FSD, octombrie 2006):

- să impună ordinea şi disciplina;
- să lupte împotriva corupției din țară;
- să fie un bun organizator;
- să fie un bun român;
- să creadă în Dumnezeu;
- să fie educat;
- să vorbească pe înțelesul oamenilor.

În ce măsură se apropie profilul lui Becali de această imagine a preşedintelui ideal? Datele prezentate în acest articol arată că Becali îndeplineşte într-o mare măsură, cel puțin la nivelul percepției cetățenilor, majoritatea acestor condiții. Câteva date sugestive sunt prezentate în continuare.

La o întrebare deschisă cu privire la lucrurile care le plac cel mai mult la Gigi Becali, 60% dintre subiecți au dat un răspuns. Dintre candidații testați, doar preşedintele Băsescu a obținut caracterizări de la mai mulți respondenți (67%). Prin urmare putem spune că „imaginea" lui Becali şi-a atins ținta, a ajuns la populație într-o măsură mai ridicată comparativ cu imaginile celorlalți candidați.

Cele mai frecvente atribute pozitive asociate lui Becali sunt **„darnic, fire caritabilă"** (19% din total populație), **„sufletist, omenos"** (7%) şi **„credincios"** (3%). Toate trei se regăsesc printre cele considerate de către populație ca necesare pentru a fi un bun preşedinte. Mai mult, primele două sunt egal răspândite în cadrul populației indiferent de vârstă (atributul credincios apare ceva mai frecvent la cei peste 34 de ani). Diferențele de imagine în funcție de educație sunt relativ mai mari (o imagine mai pozitivă în cadrul celor cu 10 clase sau liceu) dar aceleaşi atribute sunt dominante indiferent de nivelul educațional atins (ponderea atributului credincios nu variază în funcție de educație).

Există însă şi caracteristici negative asociate imaginii lui Becali. Ponderea lor la nivelul populației este însă ceva mai redusă dar concentrată pe câteva aspecte principale: **lipsa studiilor** (6%), **vulgaritatea** (5%), **lăudăroşenia** (5%), **aroganța** (4%), **vorbitul mult** (4%). Lipsa studiilor se regăseşte şi pe lista preşedintelui ideal („să fie educat"), ceea ce constituie un minus pentru Becali. Pe de altă parte însă, ce se înțelege prin „a fi educat" la nivelul unei populații care în proporție de 60% a absolvit cel mult liceul? După cum era de aşteptat, „lipsa educației" constituie un atribut menționat preponderent de persoane cu studii liceale sau superioare. Ponderea acestui segment în total populație este însă ceva mai mică (aproximativ 40%) dar compensează prin rata de prezență la vot (mai mare decât cea a persoanelor mai puțin educate).

Comparativ cu ceilalți politicieni, Becali prezintă cea mai mică pondere a segmentului de respingere totală (7%) adică grupul de persoane care declară că nu le place nimic la acesta. Mai mult, ponderea suporterilor absoluți (declară că

le place tot) este relativ mare (7%), Becali fiind după acest criteriu pe locul secund, după Băsescu dar foarte aproape de acesta.

Distribuţia atributelor pozitive asociate lui Becali prezintă o dispersie mică comparativ cu ceilalţi lideri, imaginea percepută fiind axată pe câteva elemente esenţiale, bine definite, evidenţiate frecvent în spaţiul public şi importante pentru populaţie. De exemplu, atributul „darnic, fire caritabilă", menţionat de unul din cinci respondenţi (19% din total populaţie!) cu referire la Becali, este de departe caracteristica cu cea mai mare frecvenţă de apariţie (nici măcar Băsescu nu reuşeşte să atragă o etichetă cu o pondere la fel de mare).

În ultimii ani, în viziunea populaţiei, principalele teme ale agendei naţionale (principalele probleme care trebuie rezolvate în România) sunt cu obstinaţie următoarele: locurile de muncă, preţurile, pensiile, sănătatea şi **corupţia**. De la o perioadă la alta şi în contexte diferite, clasa politică a pus accent pe una sau alta din teme. Astfel, Traian Băsescu a câştigat turul 2 al alegerilor generale din 2004 axându-se în mare parte pe tema luptei împotriva corupţiei. Ca urmare a acestui discurs public, aşteptările populaţiei relativ la „rezolvarea problemei corupţiei" au crescut foarte mult la începutul anului 2005. Simultan cu aceasta a crescut şi percepţia unei scăderi a corupţiei prin simpla alternanţă la putere. După cum era de aşteptat, lucrurile au evoluat prost din acest punct de vedere în următoarea perioadă (la nivelul percepţiei populaţiei), în pofida unor acţiuni anti-corupţie intens mediatizate. Astfel, în mai 2005 ponderea celor care percepeau o creştere a corupţiei comparativ cu începutul guvernării DA era de doar 9%, pentru ca în octombrie 2006 să ajungă la 37% (Tabelul 9), în pofida faptului că populaţia are în continuare aşteptări mari relativ la scăderea corupţiei (33% se aşteaptă să scadă, BOP-FSD, octombrie 2006).

Tabelul 9 Evoluţia percepută a corupţiei din România (BOP-FSD)

Corupţia … (%)	Mai 05	Oct. 05	Oct. 06
A scăzut	23	16	13
A rămas la fel	51	52	41
A crescut	9	22	37
NŞ/NR	17	11	10

Care este legătura dintre aceste mutaţii relativ la percepţia corupţiei şi succesul lui Becali? Credem că una destul de simplă şi evidentă. Aşteptările mari produse de către Alianţa DA şi preşedintele Băsescu cu privire la eradicarea corupţiei şi pe fondul cărora aceştia au câştigat alegerile nu au fost satisfăcute în primii doi ani de guvernare, iar acum se întorc împotriva celor care le-au creat. Vadul produs de **„lupta anti-corupţie"** poate fi revendicat în prezent (şi) de alţi actori. Asistăm astfel la o re-orientare a populaţiei spre alţi politicieni, cu un mai mare potenţial de credibilitate (şi pentru că sunt „noi"), care ar putea rezolva această problemă. Se pare că cel care şi-a însuşit în cea mai mare măsură această cauză este tocmai Becali (aceasta şi pe fondul unei supra-saturări în relaţia dintre discursul anti-corupţie şi Vadim). Datele cu privire la evaluarea corupţiei din România segmentate în funcţie de intenţiile de vot susţin această idee (
Tabelul 10). Astfel, comparativ cu media votanţilor, votanţii lui Becali consideră într-o mai mare măsură că în România corupţia este foarte răspândită, că în ultimii doi ani a crescut şi că va creşte în continuare (în următorii doi ani).

Tabelul 10 Evaluări comparative ale corupţiei din România (BOP-FSD)

Evaluări ale corupţiei (%)	Total votanţi	Votanţi Becali	Diferenţă
Corupţia este foarte răspândită în România	45	53	**+8**
În ultimii doi ani corupţia a crescut	37	49	**+12**
În următorii doi ani corupţia va creşte	18	25	**+7**

„Războinicul luminii”

În societățile în care Statul „nu există” sau este slab, apare tendința de substituire a acestuia la nivelul imaginarului social (simbolic vorbind, „adus la viață”, „personificat”) de către anumite figuri exemplare, cu accente mitologice de eroi salvatori. În pofida unor diferențe de accent (Iliescu competent şi împăciuitor, Vadim justițiar şi corect, Băsescu popular şi decis, Becali darnic şi omenos), actorii care au avut succes în politică în România după 1990, au îndeplinit în mare măsură această condiție.

Deseori, în discursurile televizate, Becali s-a numit pe sine **„războinicul luminii”**. Ce semnifică însă această auto-etichetare? Conotațiile duc cu certitudine spre aspecte legate de religiozitate, sprijin pentru cei în nevoie, luptă pentru adevăr, luptă împotriva nedreptăților şi, de ce nu, luptă împotriva corupției. O parte dintre aceste atribute au fost discutate anterior iar alte câteva sunt prezentate în continuare.

Unul dintre atributele asociate de populație lui Becali este **religiozitatea**. Aceeaşi caracteristică este evidențiată şi de acesta ori de câte ori are ocazia. Dat fiind faptul că îl preferă pe Becali, ne-am aştepta ca votanții acestuia să fie mai religioşi comparativ cu restul populației. Surprinzător însă, acest lucru nu este adevărat (nici la nivel de practici religioase, nici la nivel de credințe religioase). Cum se explică acest lucru? O posibilitatea ar fi aceea că mesajul transmis de Becali nu a ajuns la electorat dar ipoteza este puțin probabilă. Explicația este mult mai simplă şi relevată în urma analizei structurii electoratului lui Becali simultan în funcție de vârstă şi indicatorii de religiozitate. Datele arată că aproximativ două treimi din acesta este compus din persoane tinere (sub 34 de ani). Dat fiind faptul că tinerețea este asociată cu o religiozitate mai scăzută, religiozitatea medie a electoratului lui Becali scade. Într-adevăr, atributul „credincios” asociat lui Becali provine în proporție de 80% de la persoane cu vârsta peste 34 de ani. Structura tânără a electoratului explică şi de ce în cazul unor indicatori de practică religioasă (mers la Biserică), votanții lui Becali prezintă valori mai mici comparativ cu media votanților. Prin urmare, mesajul care a dorit să transmită imaginea unei persoane religioase şi-a atins ținta (era destinat segmentului de electorat cu vârsta peste 34 de ani).

Urmând acelaşi tip de analiză pot fi identificate şi alte axe ale imaginii lui Becali (indirect, prin intermediul atitudinilor celor care votează cu acesta). Astfel, votanții lui Becali sunt în medie mai orientați spre o societate mai **punitivă** (interzicerea relațiilor homosexuale, pedeapsa cu moartea, închiderea consumatorilor de droguri). Însă, dată fiind ponderea mare a tinerilor în electoratul lui Becali, relațiile sexuale în afara căsătoriei sunt acceptate din punct de vedere moral într-o măsură relativ mai mare. Orientarea **pro-autoritate şi ordine** are ceva mai puțin suport în date dar apare sub forma preferinței pentru ordinea publică în defavoarea libertăților individuale. Cu referire la **valorile** pe care este de dorit să le învețe copii, am găsit diferențe între votanții lui Becali şi media votanților doar în două situații. Astfel, votanții lui Becali aleg mai rar ca valori importante toleranța şi respectul pentru ceilalți (segmentul tânăr al electoratului este „principalul responsabil” de această diferență), cumpătarea şi economisirea banilor (aceasta nu înseamnă neapărat că sunt mai intoleranți sau mai puțin cumpătați, deşi poate fi adevărat, ci doar că aceste valori contează mai puțin în comparație cu celelalte).

Tabelul 12 Preferința pentru anumite valori în funcție de vot

Orientări atitudinal-axiologice	Total votanți	Votanți Becali	Diferență
homosexualitatea trebuie interzisă prin lege (% da)	63	72	**+9**
consumatorii de droguri ar trebui să fie închiși în pușcării (% da)	49	56	**+7**
cei care comit infracțiuni grave trebuie pedepsiți cu moartea (% da)	40	45	**+5**
relațiile sexuale în afara căsătoriei sunt imorale (% da)	59	51	**-8**
lucrurile ar merge mult mai bine dacă toată lumea ar asculta întotdeauna de ordinele autorităților (acord total)	34	34	0
păstrarea ordinii publice este mai importantă decât respectarea libertății individuale (acord total)	28	35	**+7**
România are nevoie de un conducător puternic, care să facă ordine în țară (acord total)	60	61	+1
copiii trebuie să învețe toleranța şi respectul pentru alte persoane (% da)	62	44	**-18**
copiii trebuie să învețe cumpătarea, economisirea de bani (% da)	54	44	**-10**
numai cel care riscă câştigă (acord total)	30	44	**+14**

Pentru votanții lui Becali reuşita în viață este într-o măsură relativ mai mare o problemă care ține de **noroc şi relații** şi mai puțin de inteligență şi educație. Oarecum în acelaşi sens dar completându-l, aproape jumătate dintre aceştia sunt total de acord cu afirmația „numai cel care riscă câştigă" (față de 30% raportat la total votanți).

Tabelul 13 Determinanții reuşitei în viață în funcție de vot

Ce este mai important pentru a reuşi în viață? (%)	Total votanți	Votanți Becali	Diferență
Munca	57	56	-1
Norocul	47	53	**+6**
Credința	29	29	0
Relațiile	20	26	**+6**
Inteligența	24	20	**-4**
Educația	18	14	**-4**

„Drumul fotbalului”

Media a atribuit uneori creşterea lui Becali (încredere, intenţii de vot) succeselor echipei de fotbal Steaua. În ce măsură este corectă această presupunere? Sau, altfel spus, există o legătură între politică şi fotbal, potenţează performanţa sportivă, mai larg performanţa în alt domeniu cu impact la mase, succesul în politică? Exemple în acest sens apar mai rar în legătură cu activitatea sportivă dar destul de frecvent în legătură cu actoria (mai degrabă în SUA totuşi). Pentru a răspunde la această întrebare am realizat câteva analize prin care să vedem dacă votanţii lui Becali au atitudini şi comportamente diferite faţă de media votanţilor relativ la diferite aspecte legate de fotbal. Datele obţinute sunt prezentate în tabelul următor:

Tabelul 14 Diferite aspecte legate de fotbal în funcţie de vot

Aspectul	Total votanţi	Votanţi Becali	Diferenţă
o zi perfectă de duminică este cu mici şi grătare	51	60	**+9**
o zi perfectă de duminică este cu fotbal / sport (urmărit sau jucat)	27	35	**+8**
le place fotbalul foarte mult	19	30	**+11**
se uită la fotbal cel puţin de câteva ori pe săptămână	29	41	**+12**
merg cel puţin de câteva ori pe an pe stadion pentru a vedea un meci de fotbal	15	28	**+13**
se consideră un suporter al unei echipe de fotbal	51	60	**+9**
sunt suporteri ai echipei Steaua (% din cei care sunt suporteri ai unei echipe)	63	85	**+22**
părere foarte bună despre echipa Steaua	31	50	**+19**
succesul unei echipe de fotbal se datorează în principal patronului	9	14	**+5**

Datele sunt lipsite de echivoc în ceea ce priveşte existenţa unei legături / asocieri. Indiferent de indicatorul considerat, votanţii lui Becali sunt, comparativ cu media votanţilor, mai favorabili în general fotbalului (o zi de duminică perfectă este cu bere, mici şi fotbal, le place fotbalul foarte mult, se uită des la fotbal, merg pe stadioane, se consideră suporteri ai unei echipe de fotbal) şi în mod special mai pro-Steaua (suporteri, părere foarte bună). Mai mult, ei consideră într-o măsură mai mare că succesul unei echipe se datorează în principal patronului acesteia (Becali în acest caz).

Pe de altă parte însă, datele nu ne arată şi care este sensul cauzal (acesta trebuie indus). Ordinea evenimentelor ne ajută în acest sens. Succesele echipei Steaua preced şi abia apoi însoţesc creşterea lui Becali în intenţiile de vot. Dacă în toamna lui 2005 Becali era votat de 2% dintre alegători, după parcursul bun al Stelei în Cupa Campionilor (toamna 2005) şi apoi în UEFA (primăvara 2006), Becali ajunge la 6%. Ascensiunea continuă şi în toamna lui 2006 (10%), legătura cu performanţa sportivă fiind evidentă (chiar dacă performanţele sportive sunt responsabile doar de o parte a succesului electoral).

Câteva concluzii

- Intenţiile de vot pentru Gigi Becali au crescut de la aproape 2% la alegerile generale din 2004 la aproximativ 10% în prezent. Principala creştere a avut loc în 2006.
- Voturile obţinute în 2004 au fost păstrate aproape în totalitate. Creşterea în intenţiile de vot s-a realizat pe seama convertirii încrederii acumulate pe parcursul anilor 2005 şi 2006.
- Aproximativ 60% dintre votanţii lui Becali sunt persoane sub 34 de ani. Şansa de a vota cu Becali este maximă în cazul persoanelor de gen masculin, tinere, cu studii medii, din urbanul mare.
- Imaginea candidatului Becali la nivelul alegătorilor este axată pe câteva atribute simple, clar definite şi cu impact major („darnic, fire caritabilă”, „sufletist, omenos”, „credincios”).
- Principalele surse ale voturilor pro-Becali câştigate de acesta în perioada 2005-2006 pot fi sintetizate astfel: „moştenirea comunistă”, „preşedintele ideal”, „războinicul luminii”, „drumul fotbalului”.

Anexă

Prezentarea grafică a principalelor rezultate

Prezentarea grafică a fost realizată de The Gallup Organization România

Credeți că în țara noastră lucrurile merg într-o direcție bună sau într-o direcție greşită?

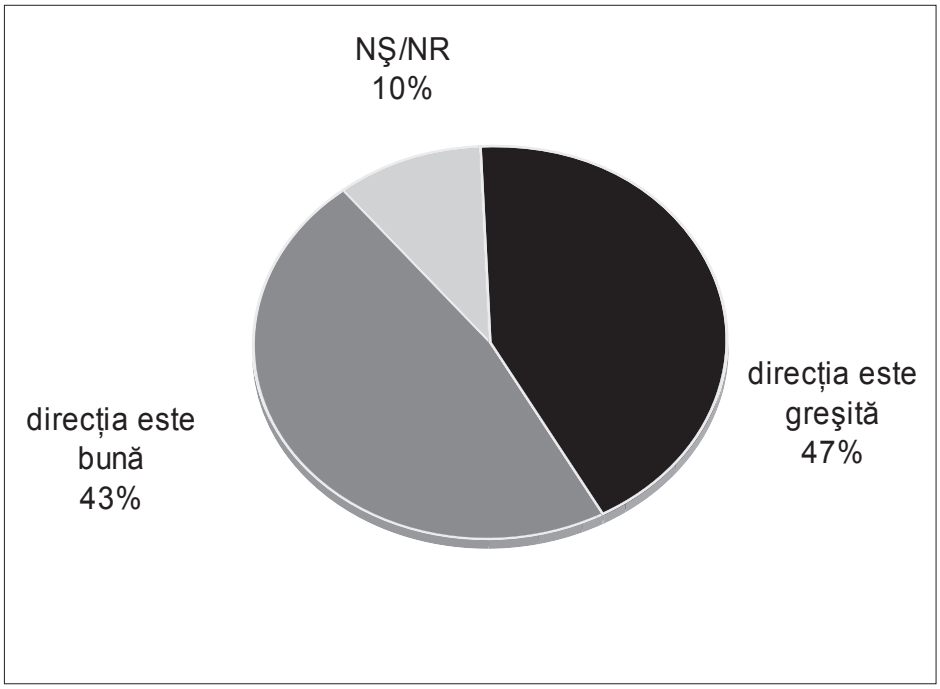

dinamica 1996-2006

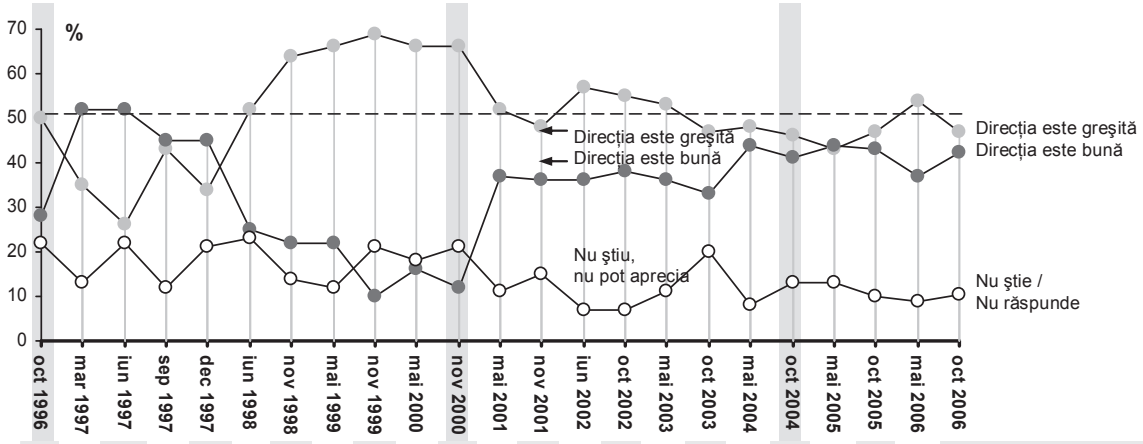

CURS	MMT	CURS	LUAS	CURS	CURS	MMT	MMT	CURS	MMT	CURS	MMT	CURS	IMAS	MMT	GALLUP	CURS	MMT	GALLUP	GALLUP	GALLUP	GALLUP	GALLUP	Direcția este…
28	52	52	45	45	25	22	22	10	16	12	37	36	36	38	36	33	**44**	41	44	43	37	43	…bună
50	35	26	43	34	52	64	66	69	66	66	52	48	57	55	53	47	**48**	46	43	47	54	47	…greşită
22	13	22	12	21	23	14	12	21	18	21	11	15	7	7	11	20	**8**	13	13	10	9	10	Nu ştiu, nu pot aprecia

Cât de mulțumit sunteți în general de felul în care trăiți?

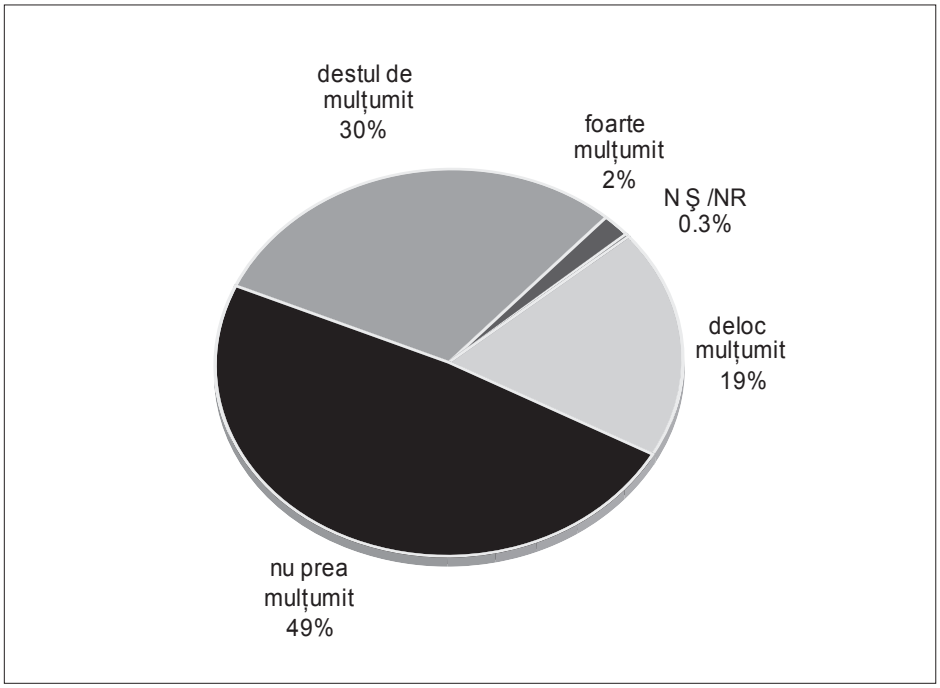

dinamica 1996-2006

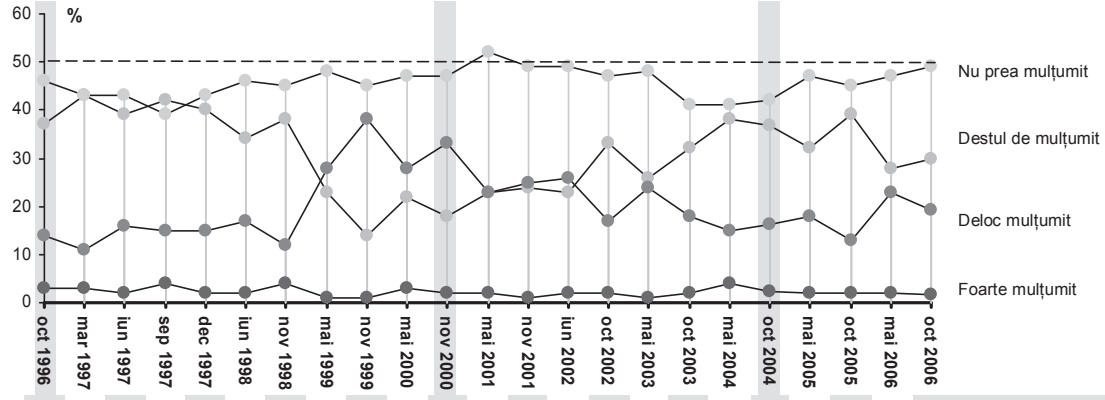

CURS	MMT	CURS	LUAS	CURS	CURS	MMT	MMT	CURS	MMT	CURS	MMT	CURS	IMAS	MMT	GALLUP	CURS	MMT	GALLUP	GALLUP	GALLUP	GALLUP	GALLUP	GALLUP	Gradul de mulțumire
3	3	2	4	2	2	4	1	1	3	2	2	1	2	2	1	2	4	2	2	2	2	2	2	Foarte mulțumit
37	43	39	42	40	34	38	23	14	22	18	23	24	23	33	26	32	38	37	32	39	28	30		Destul de mulțumit
46	43	43	39	43	46	45	48	45	47	47	52	49	49	47	48	41	41	43	47	45	47	49		Nu prea mulțumit
14	11	16	15	15	17	12	28	38	28	33	23	25	26	17	24	18	15	16	18	13	23	19		Deloc mulțumit

Cât de mulțumit(ă) sunteți de... ?

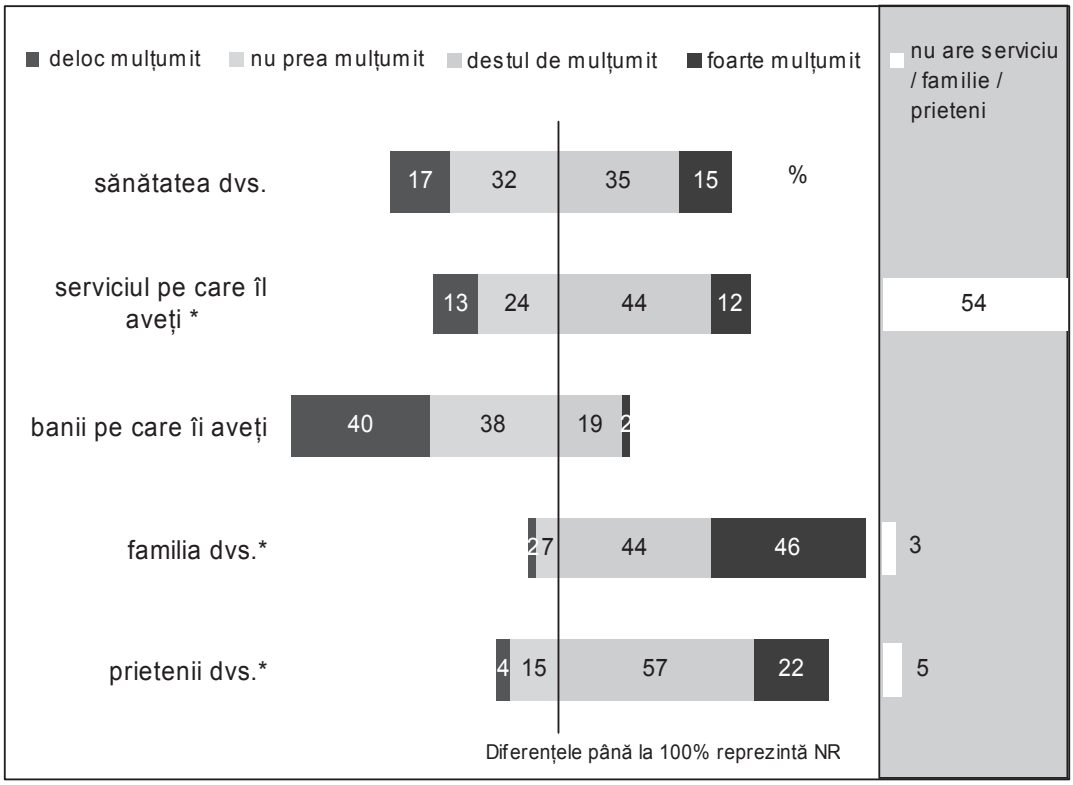

Notă: *Procente calculate numai pentru segmentul persoanelor care au serviciu / familie / prieteni

Cum apreciați veniturile actuale ale gospodăriei dumneavoastră?

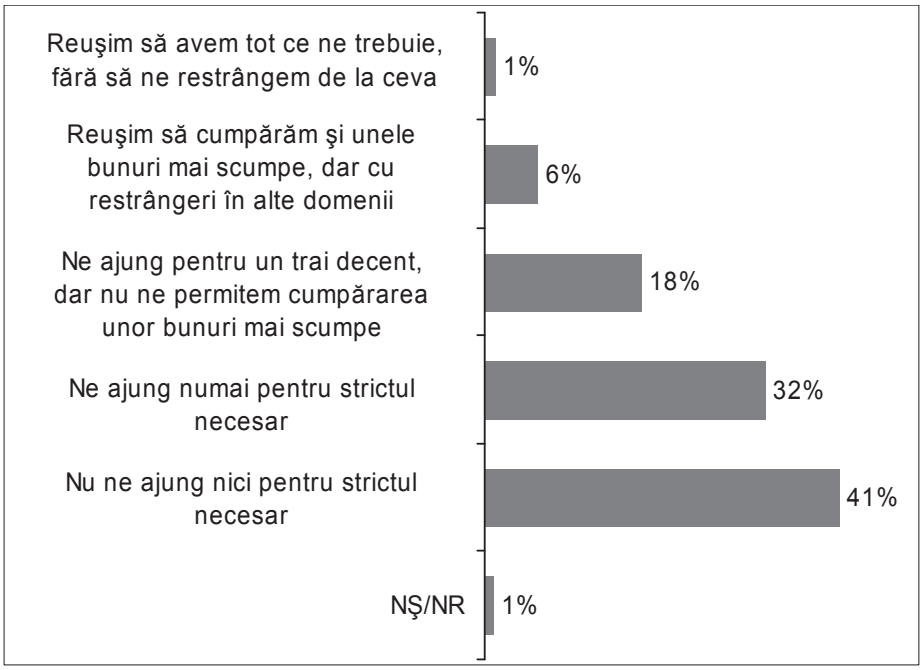

Cum este viața dvs. în prezent comparativ cu cea de acum un an?

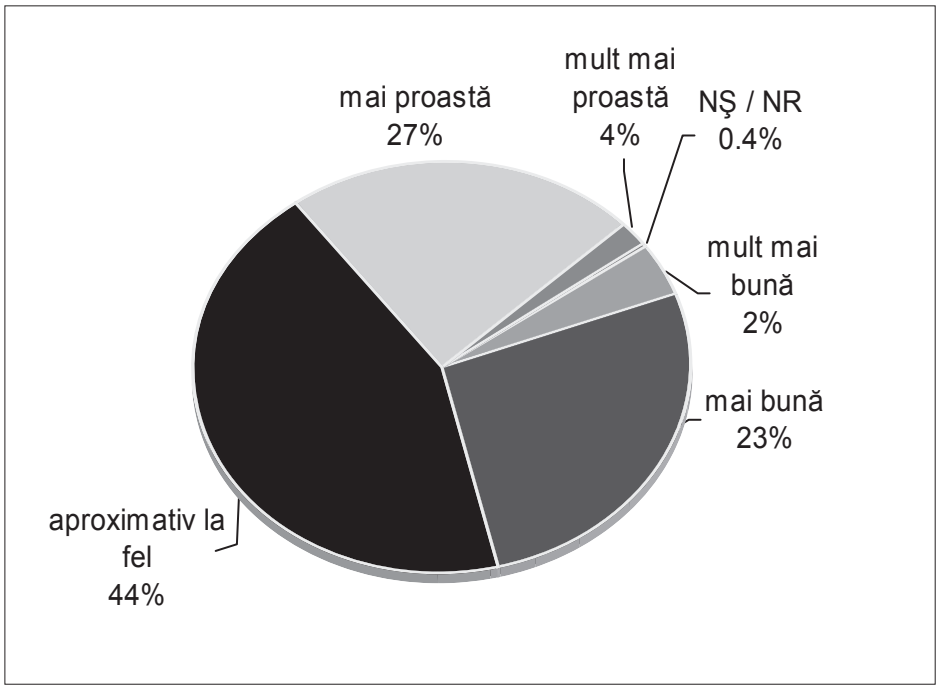

dinamica 1996-2006

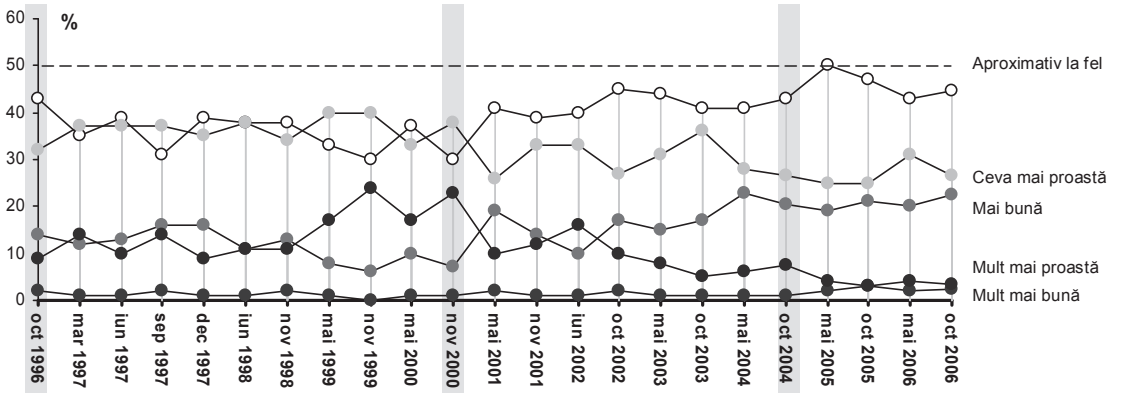

CURS	MMT	CURS	LUAS	CURS	CURS	MMT	MMT	CURS	MMT	CURS	MMT	CURS	IMAS	MMT	GALLUP	CURS	GALLUP MMT	GALLUP	GALLUP	GALLUP	GALLUP	GALLUP	Viața este acum...
2	1	1	2	1	1	2	1	0	1	1	2	1	1	2	**1**	1	1	1	2	3	2	2	Mult mai bună
14	12	13	16	16	11	13	8	6	10	7	19	14	10	17	**15**	17	23	21	19	21	20	23	Mai bună
43	35	39	31	39	38	38	33	30	37	30	41	39	40	45	**44**	41	41	43	50	47	43	44	Aproximativ la fel
32	37	37	37	35	38	34	40	40	33	38	26	33	33	27	**31**	36	28	27	25	25	31	27	Mai proastă
9	14	10	14	9	11	11	17	24	17	23	10	11	16	10	**8**	5	6	7	4	3	4	4	Mult mai proastă

Cum este viaţa oamenilor din localitatea dvs. în prezent comparativ cu cea de acum un an?

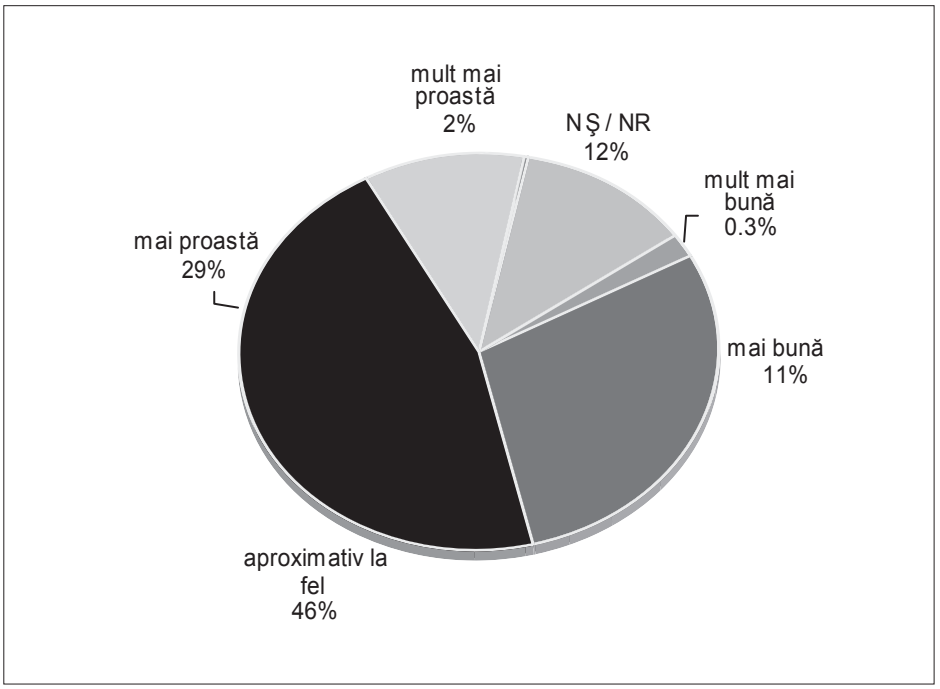

Cum este viaţa oamenilor din ţară în prezent comparativ cu cea de acum un an?

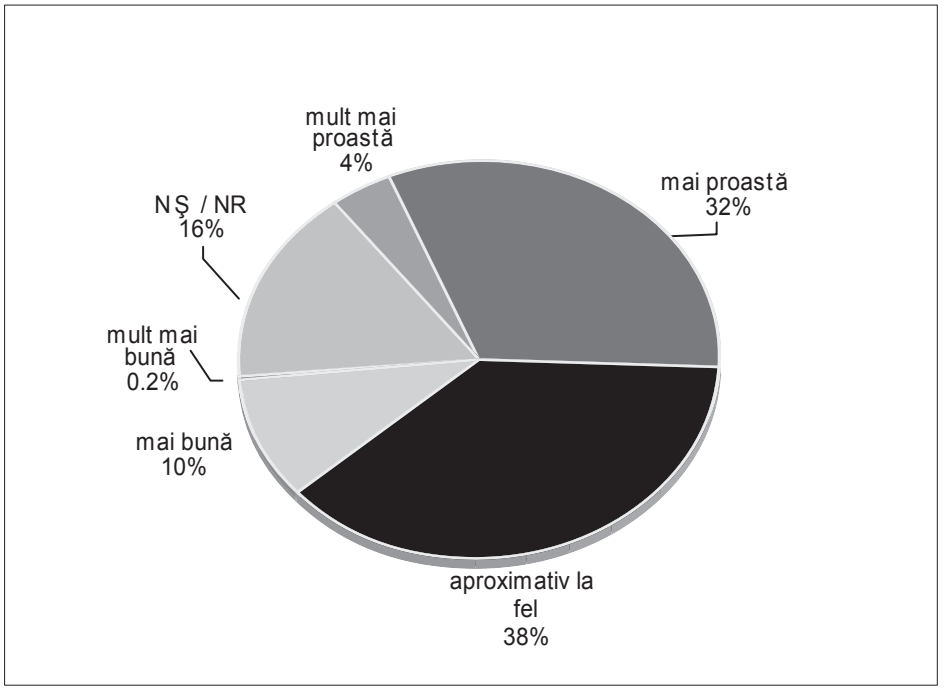

Cum credeți că veți trăi peste un an?

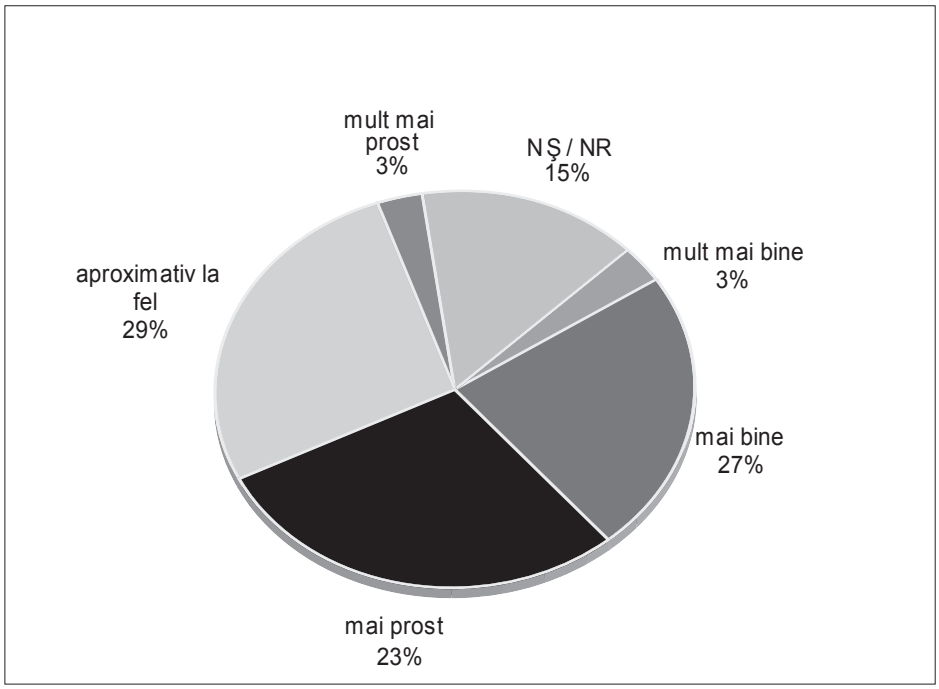

dinamica 1996-2006

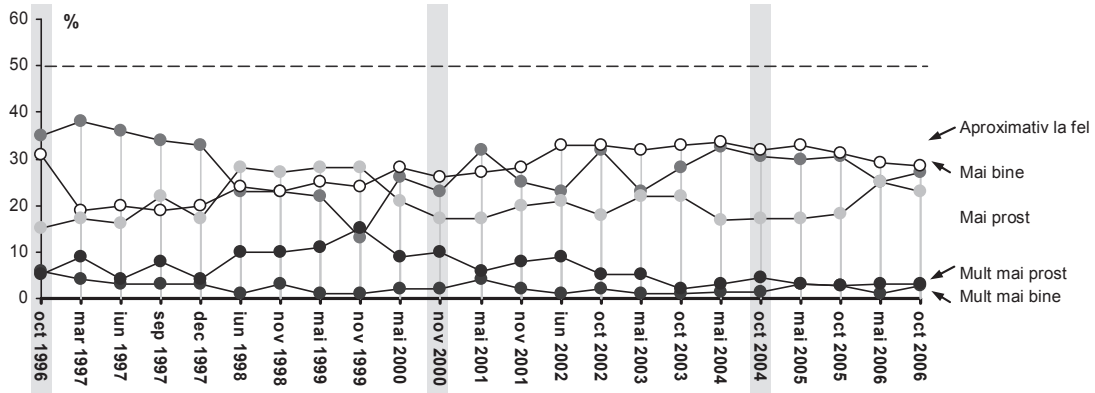

CURS	MMT	CURS	LUAS	CURS	CURS	MMT	MMT	CURS	MMT	CURS	MMT	CURS	IMAS	MMT	GALLUP	CURS	GALLUP MMT	GALLUP	GALLUP	GALLUP	GALLUP	Peste una an veți trăi...
6	4	3	3	3	1	3	1	1	2	2	4	2	1	2	**1**	1	2	1	**3**	3	1	3 Mult mai bine
35	38	36	34	33	23	23	22	13	26	23	32	25	23	32	**23**	28	33	31	**30**	31	25	27 Mai bine
31	19	20	19	20	24	23	25	24	28	26	27	28	33	33	**31**	33	33	32	**33**	31	29	29 Aproximativ la fel
15	17	16	22	17	28	27	28	28	21	17	17	20	21	18	**22**	22	17	17	**17**	18	25	23 Mai prost
5	9	4	8	4	10	10	11	15	9	10	6	8	9	5	**5**	2	3	4	**3**	3	3	3 Mult mai prost

Cât de mulțumit sau nemulțumit sunteți de activitatea Guvernului în următoarele domenii?

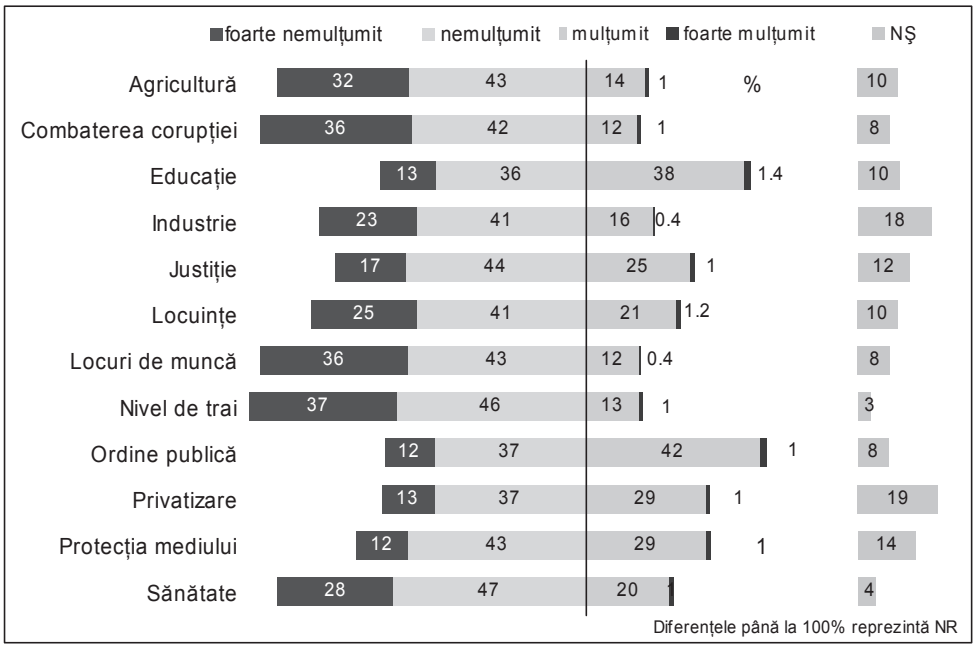

dinamica 1996-2006

mar 1997 MMT	iun 1997 CURS	sep 1997 LUAS	dec 1997 CURS	iun 1998 CURS	nov 1998 MMT	mai 1999 MMT	nov 1999 CURS	mai 2000 MMT	nov 2000 CURS	mai 2001 MMT	nov 2001 CURS	iun 2002 IMAS	oct 2002 MMT	mai 2003 GALLUP	oct 2003 CURS	mai 2004 MMT	oct 2004 GALLUP	mai 2005 GALLUP	nov 2005 GALLUP	mai 2006 GALLUP	nov 2006 GALLUP		Domeniul...
Mulțumit / foarte mulțumit																							
-	-	-	-	29	34	25	21	-	-	43	36	39	47	44	**41**	50	**44**	**43**	**38**	**41**	**43**	+	Ordine publică
41	39	43	33	32	34	25	20	-	-	44	30	36	48	42	**39**	45	**38**	**37**	**29**	**41**	**39**	+	Educație
-	-	-	-	29	21	15	11	-	-	22	19	21	28	20	**21**	29	**25**	**24**	**22**	**25**	**29**	+	Privatizare
16	16	18	12	10	13	9	6	-	-	23	18	17	26	19	**19**	25	**22**	**23**	**17**	**12**	**13**	+	Nivel de trai
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	**-**	-	**-**	**22**	**18**	**27**	**30**	+	Protecția mediului
29	27	29	25	31	21	23	14	23	10	40	24	25	32	18	**19**	27	**26**	**21**	**16**	**20**	**21**	+	Sănătate
16	14	16	20	23	21	11	7	15	6	26	18	15	21	15	**16**	20	**21**	**17**	**14**	**14**	**15**	+	Agricultură
-	-	-	-	10	15	13	12	-	-	22	18	17	24	19	**19**	21	**19**	**17**	**12**	**21**	**23**	+	Locuințe
21	16	21	25	22	22	7	4	7	5	16	12	10	18	12	**12**	16	**16**	**14**	**12**	**14**	**16**	+	Industrie
19	13	19	18	18	13	5	6	8	6	13	10	11	14	11	**13**	14	**13**	**14**	**13**	**10**	**13**	+	Locuri de muncă
																				28	**26**	+	Justiție
																				15	**13**	+	Combaterea corupției
Nemulțumit / foarte nemulțumit																							
72	85	72	79	73	86	89	89	86	89	79	81	84	70	81	**79**	80	**76**	**75**	**79**	**82**	**79**	–	Locuri de muncă
64	72	64	73	62	78	72	83	72	86	55	72	72	64	77	**76**	68	**68**	**74**	**79**	**76**	**74**	–	Sănătate
80	83	79	88	87	81	90	92	-	-	73	80	81	70	78	**78**	72	**74**	**72**	**78**	**85**	**83**	–	Nivel de trai
76	84	76	78	73	79	84	88	81	88	66	75	79	73	74	**74**	71	**65**	**71**	**77**	**76**	**74**	–	Agricultură
-	-	-	-	83	74	81	78	-	-	69	70	74	68	67	**68**	70	**66**	**69**	**76**	**66**	**66**	–	Locuințe
62	77	62	72	63	77	81	86	81	86	70	70	78	71	71	**71**	70	**64**	**66**	**74**	**71**	**64**	–	Industrie
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	**-**	-	**-**	**57**	**66**	**59**	**55**	–	Protecția mediului
-	-	-	-	68	64	78	79	-	-	65	61	66	60	63	**61**	56	**52**	**56**	**61**	**56**	**49**	–	Privatizare
43	57	44	65	59	55	69	70	-	-	46	54	57	44	47	**51**	45	**51**	**51**	**61**	**49**	**49**	–	Educație
-	-	-	-	64	57	72	75	-	-	50	57	56	47	49	**53**	45	**48**	**49**	**56**	**50**	**48**	–	Ordine publică
																				61	**60**	–	Justiție
																				76	**78**	–	Combaterea corupției

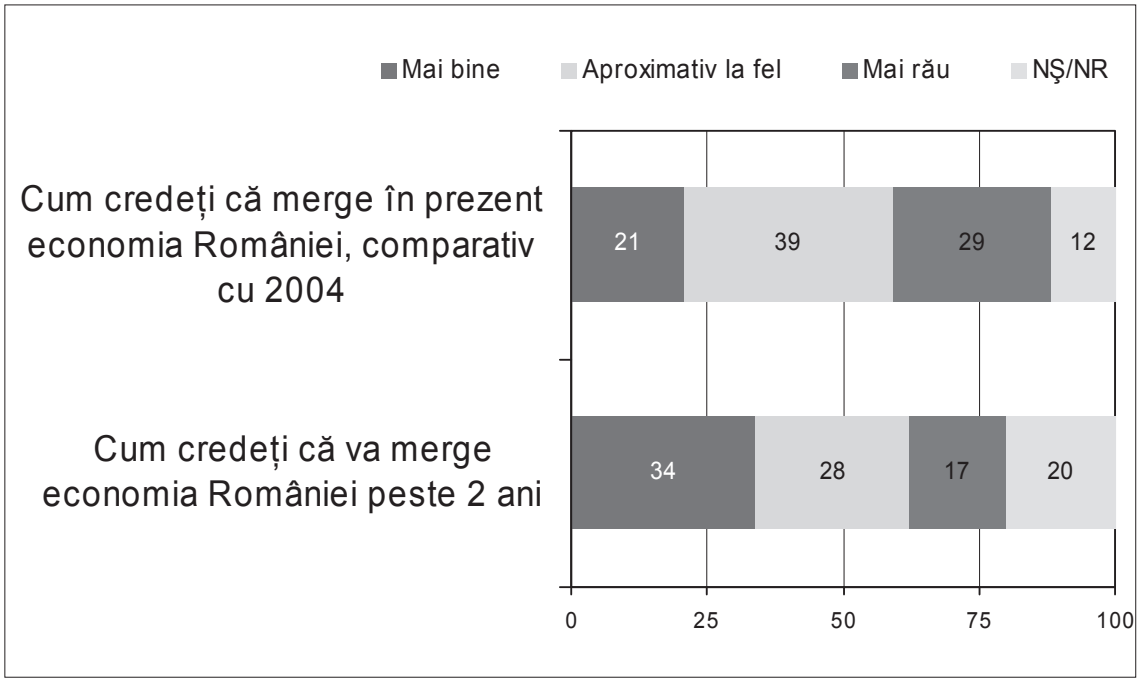

După părerea dvs., cât de răspândită este corupția în România?

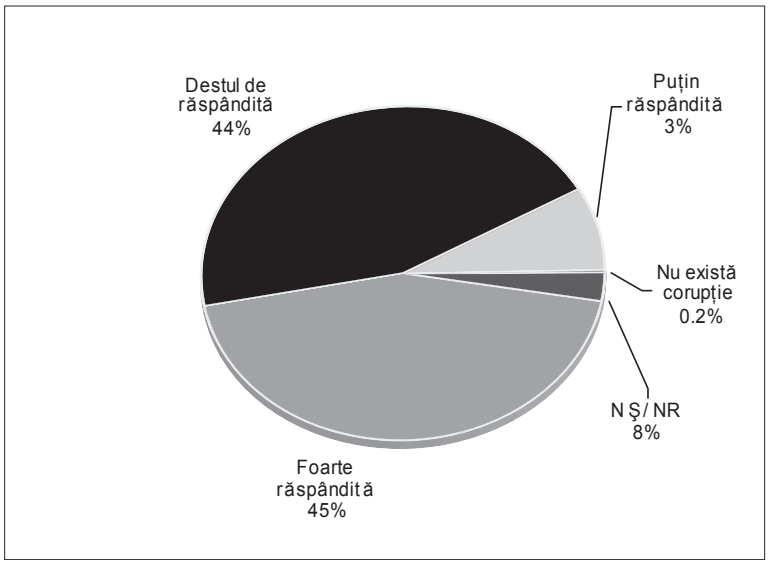

După părerea dvs., în ultimii 2 ani, corupția din România …?

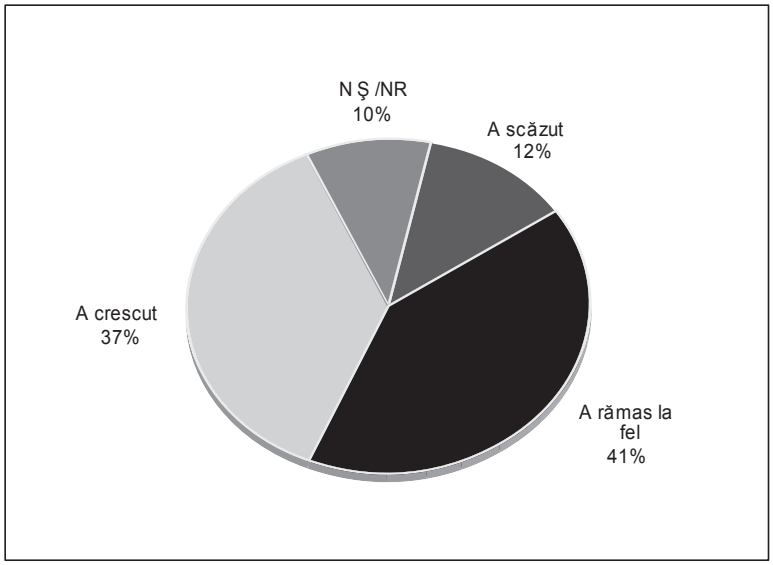

Dar în următorii 2 ani, în opinia dvs. corupția din România …?

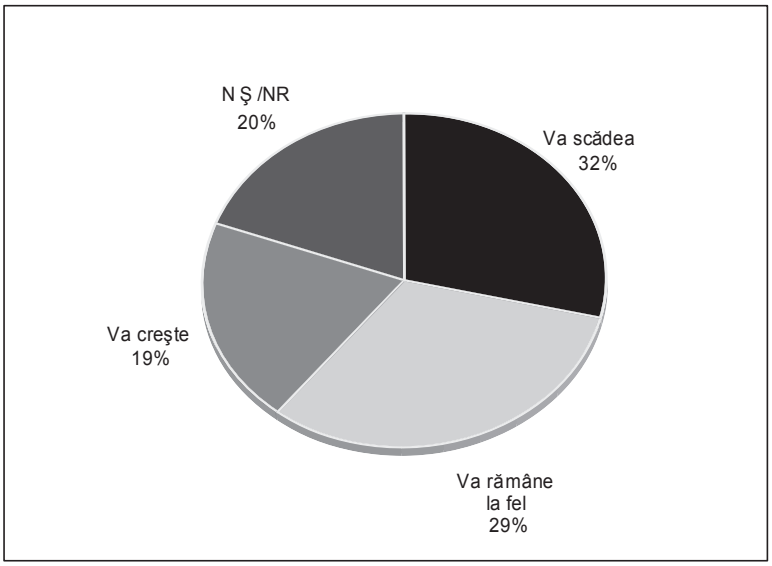

În ce măsură credeți că problemele actuale ale României sunt legate de …?

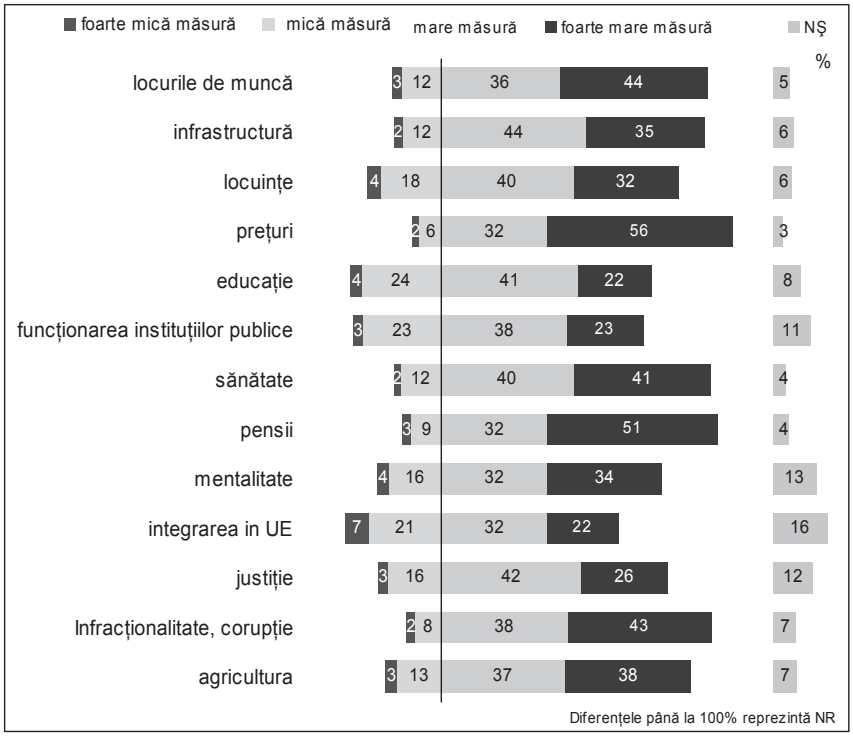

În ce măsură credeți că problemele actuale ale dumneavoastră sunt legate de …?

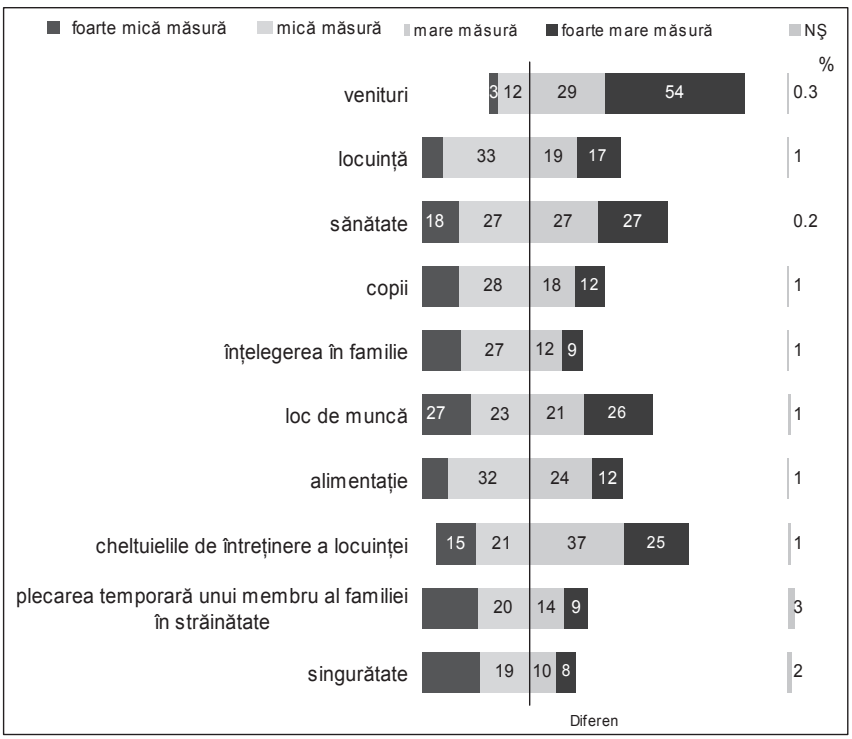

Cât de des discutați cu cei apropiați aspecte legate de …?

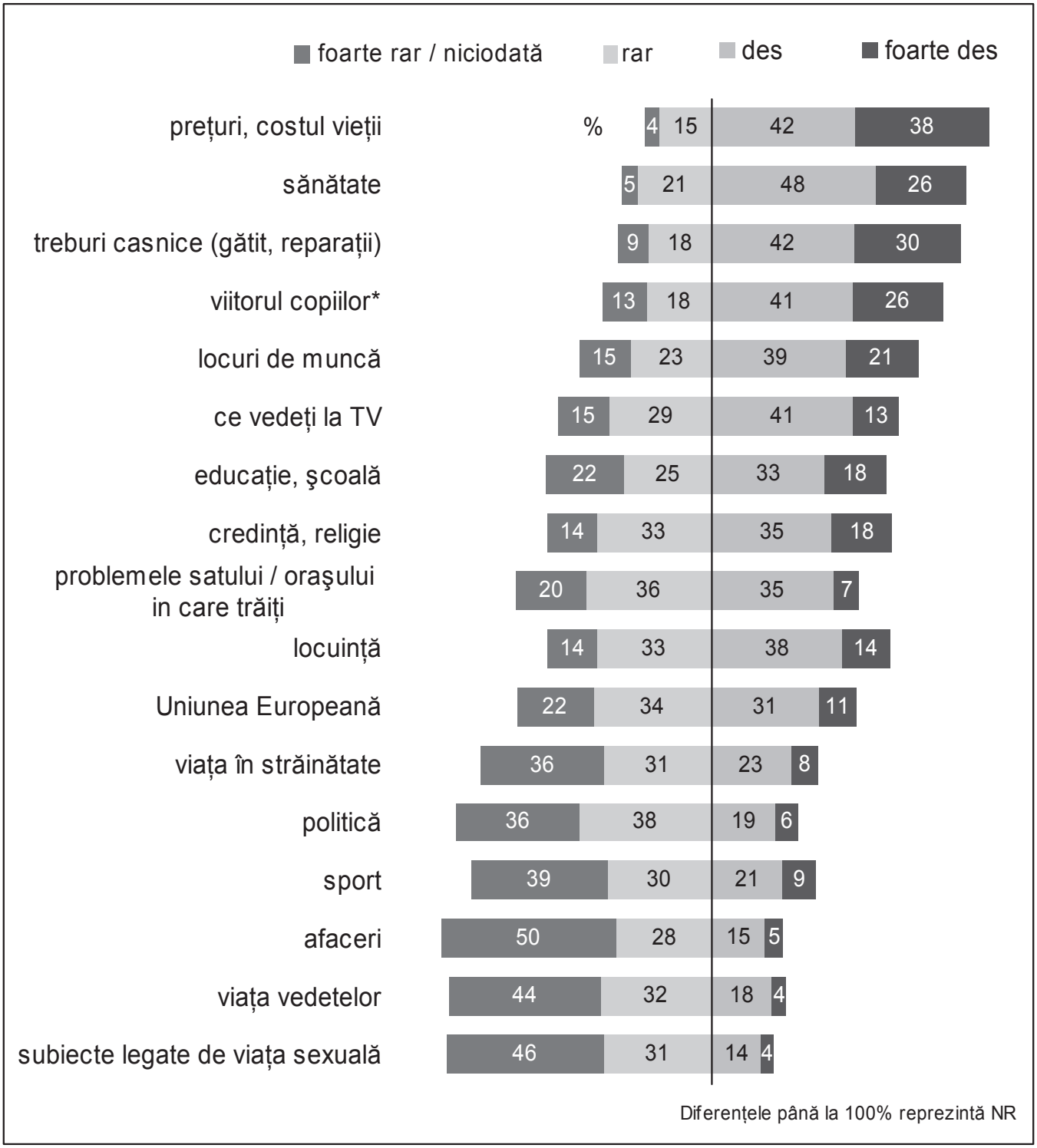

Notă: * Procente calculate numai pentru segmentul persoanelor care au copii

Cât de des …?

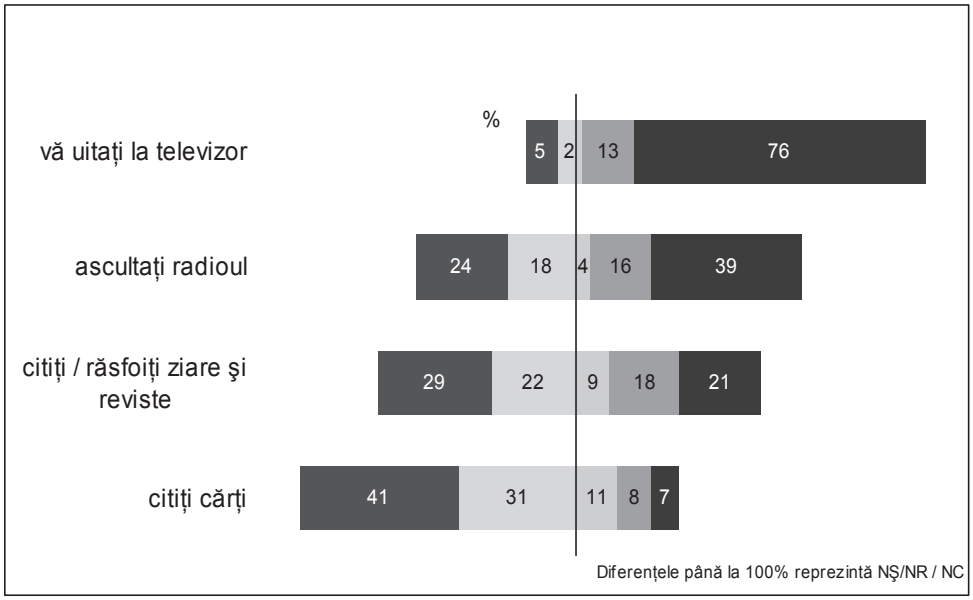

Într-o zi de lucru obişnuită, aproximativ cât timp petreceți în total informându-vă despre politică şi evenimente politice ...?

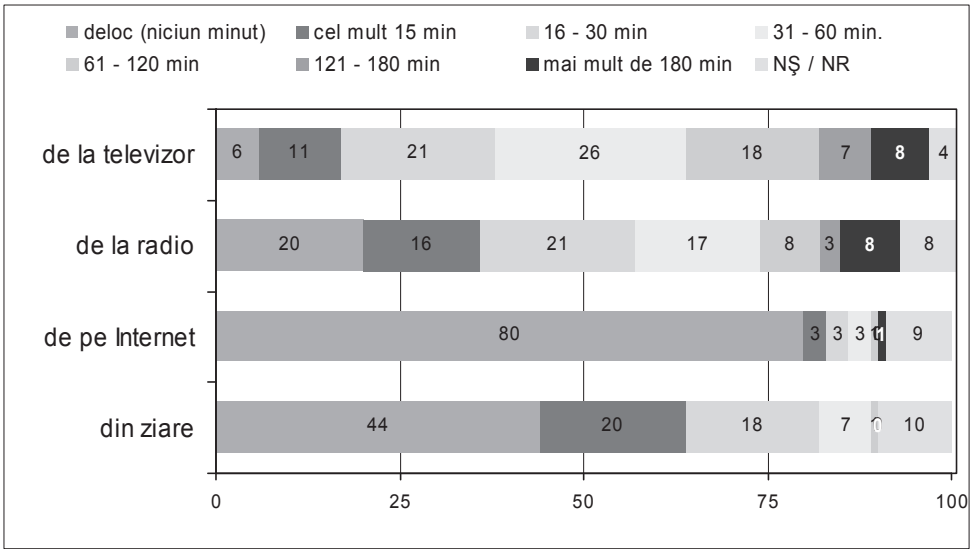

Care este postul TV de unde vă informați cel mai adesea despre politică şi evenimente politice?

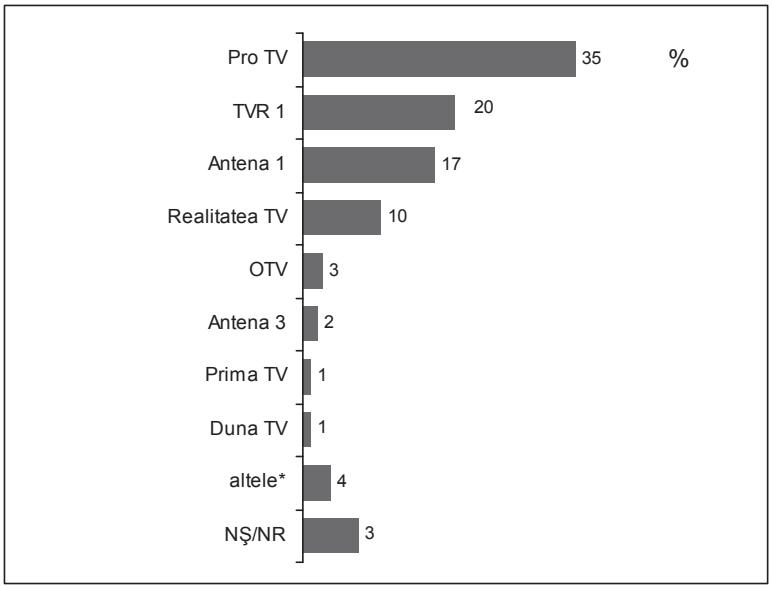

Care este postul de radio de unde vă informați cel mai adesea despre politică şi evenimente politice?

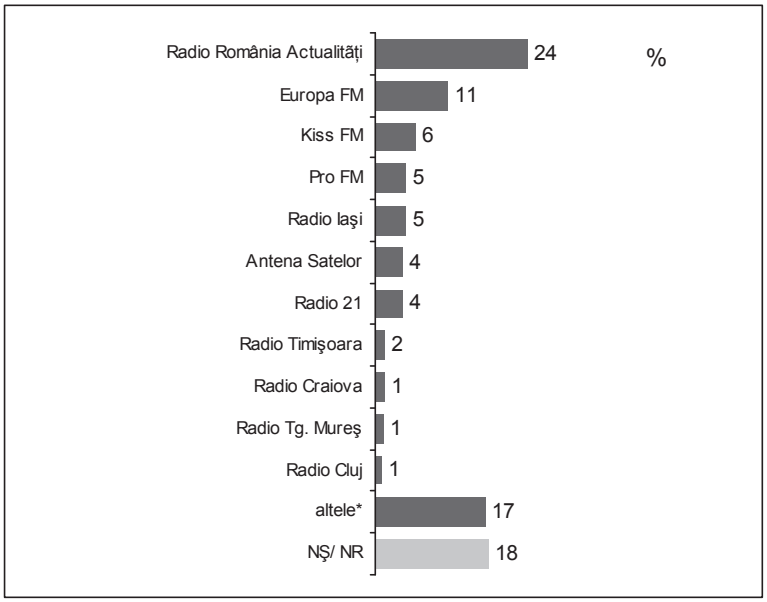

Care este ziarul de unde vă informați cel mai adesea despre politică şi evenimente politice?

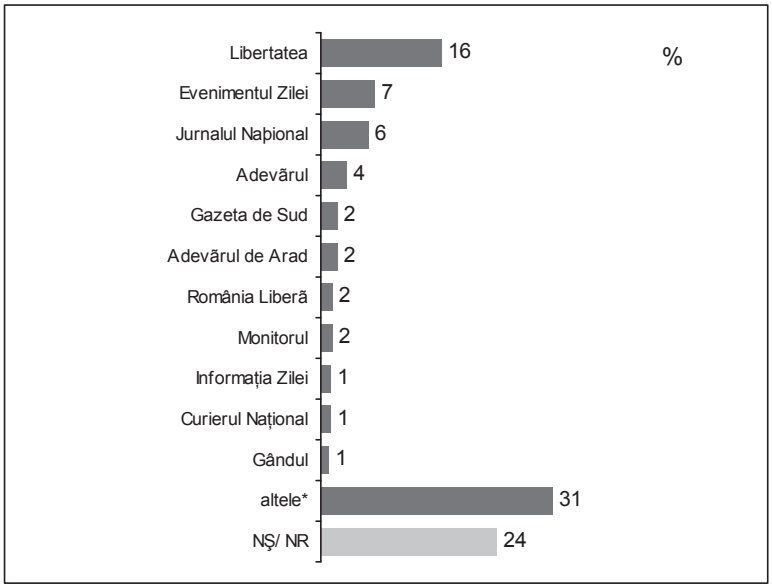

În materie de politică, oamenii vorbesc despre “stânga“ şi “dreapta“. În general vorbind, unde v-ați plasa pe scala de mai jos?

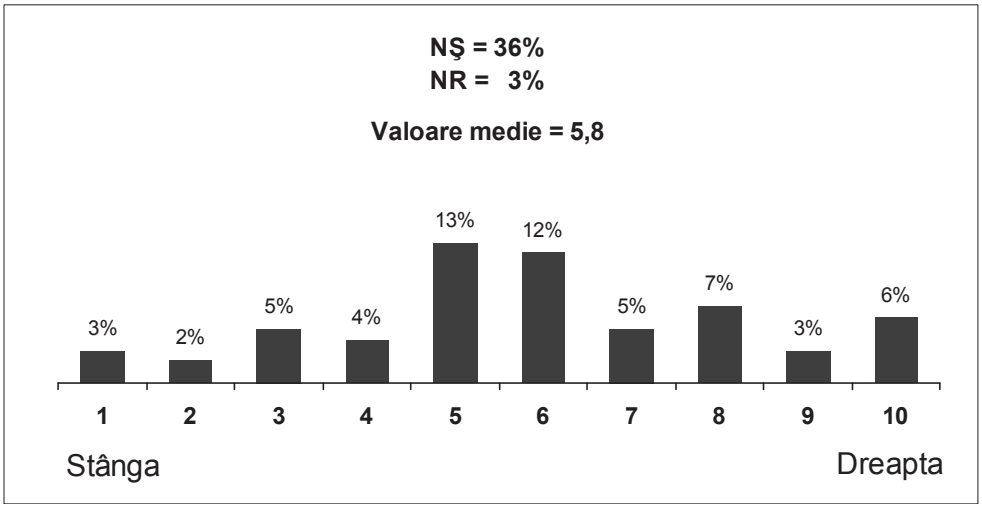

Ce vă place cel mai mult în legătură cu Traian Băsescu?

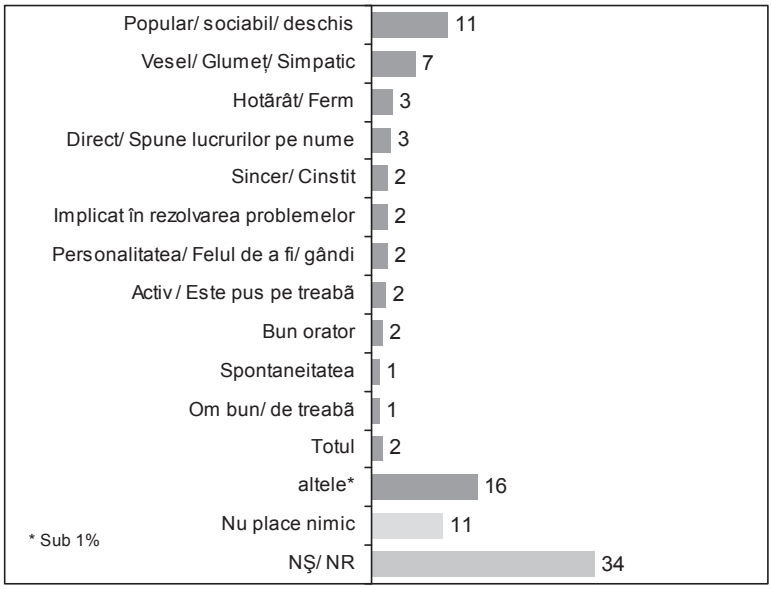

Ce vă <u>displace</u> cel mai mult în legătură cu Traian Băsescu?

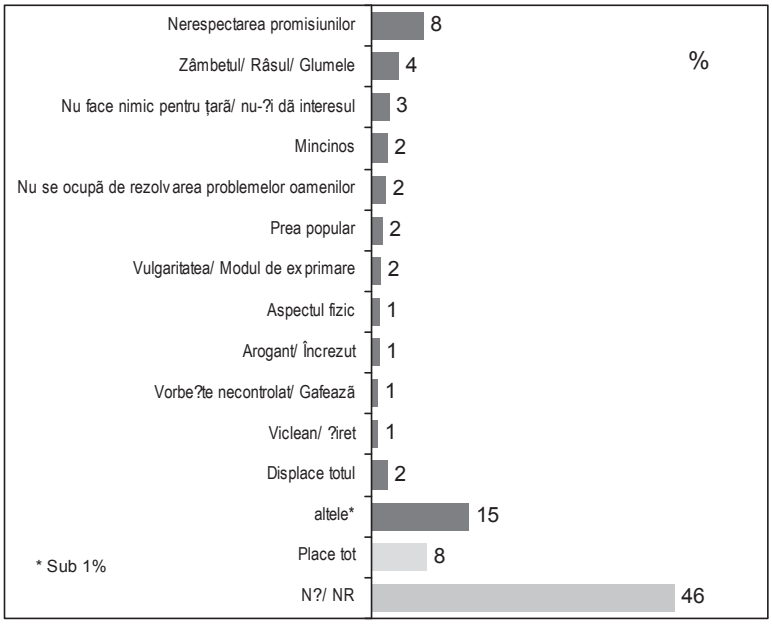

Ce vă place cel mai mult în legătură cu Călin Popescu Tăriceanu?

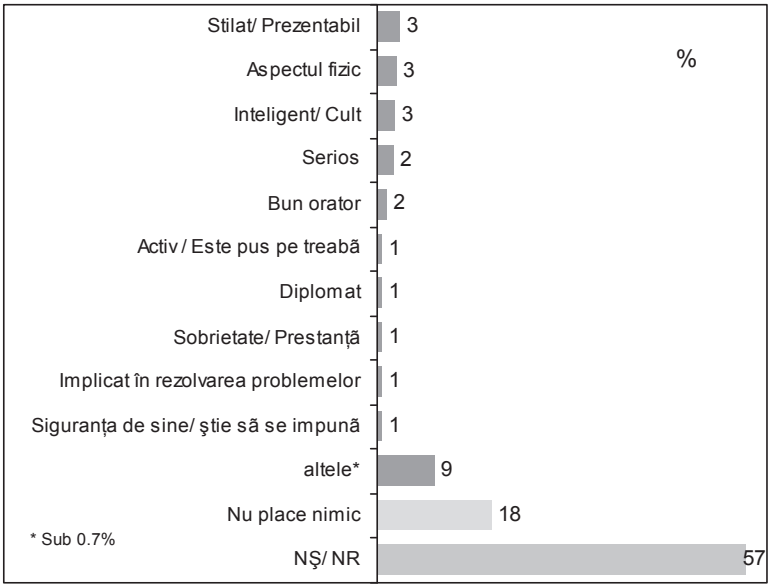

Ce vă displace cel mai mult în legătură cu Călin Popescu Tăriceanu?

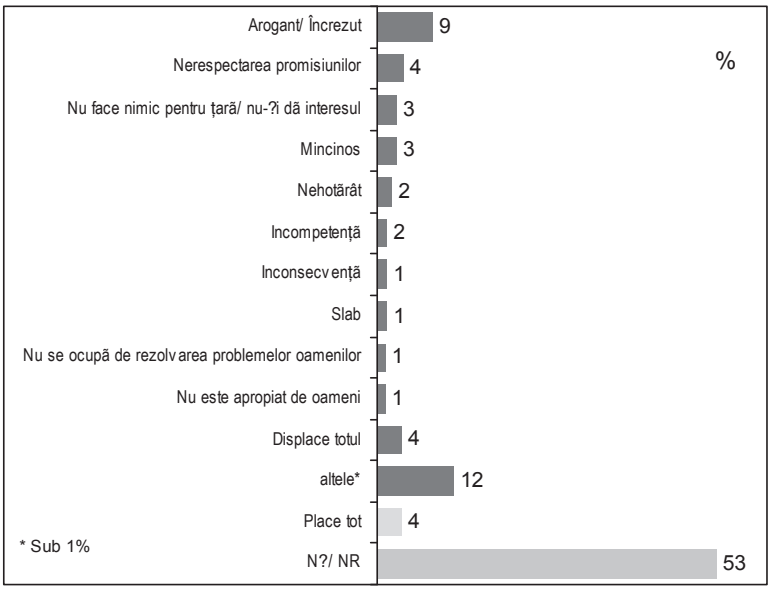

Ce vă place cel mai mult în legătură cu Corneliu Vadim Tudor?

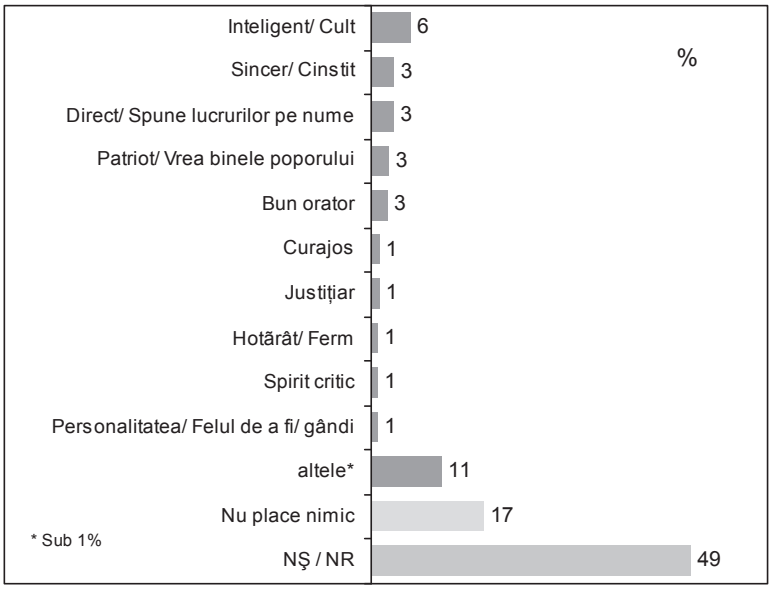

Ce vă displace cel mai mult în legătură cu Corneliu Vadim Tudor?

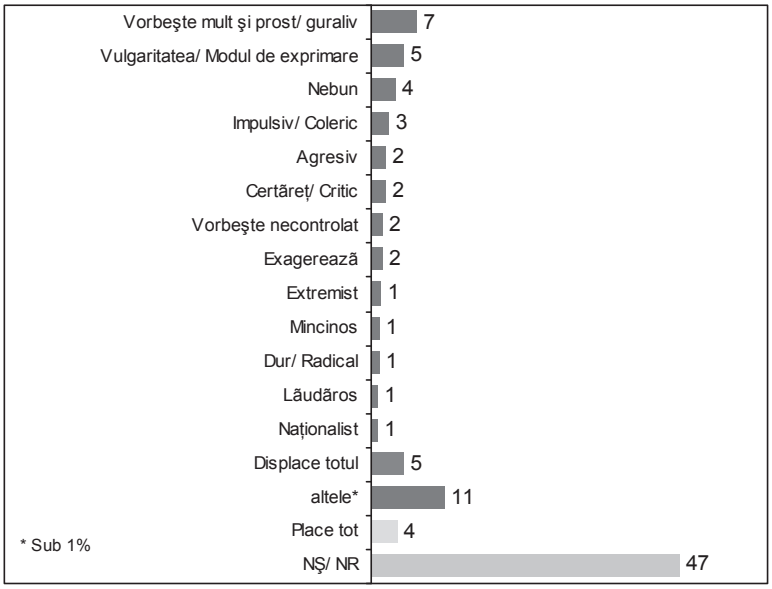

Ce vă place cel mai mult în legătură cu Mircea Geoană?

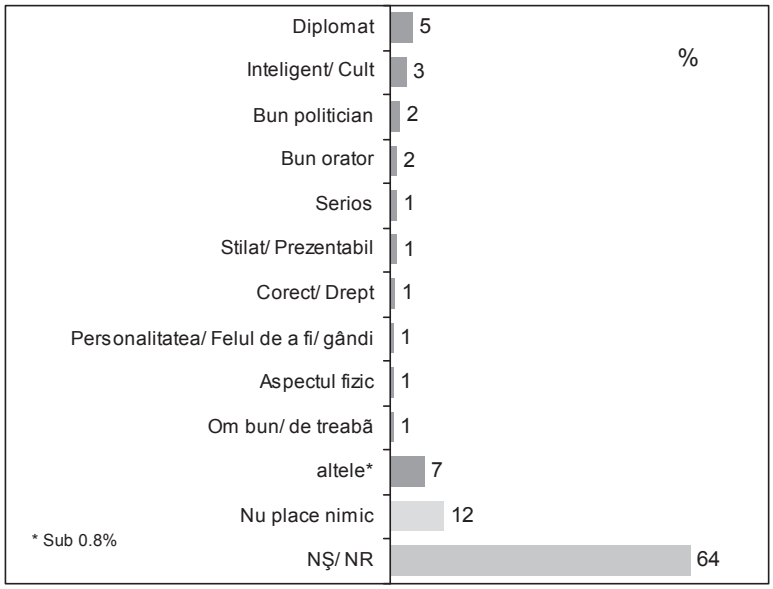

Ce vă displace cel mai mult în legătură cu Mircea Geoană?

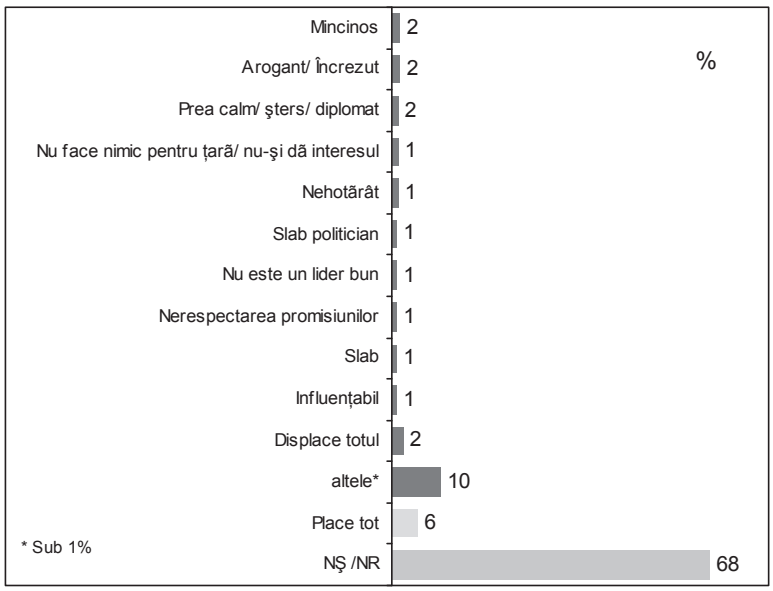

Ce vă place cel mai mult în legătură cu George (Gigi) Becali?

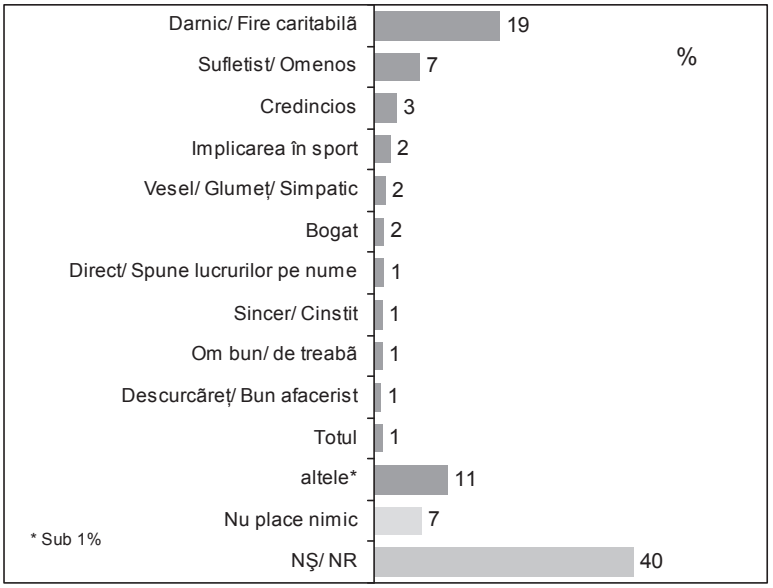

Ce vă displace cel mai mult în legătură cu George (Gigi) Becali?

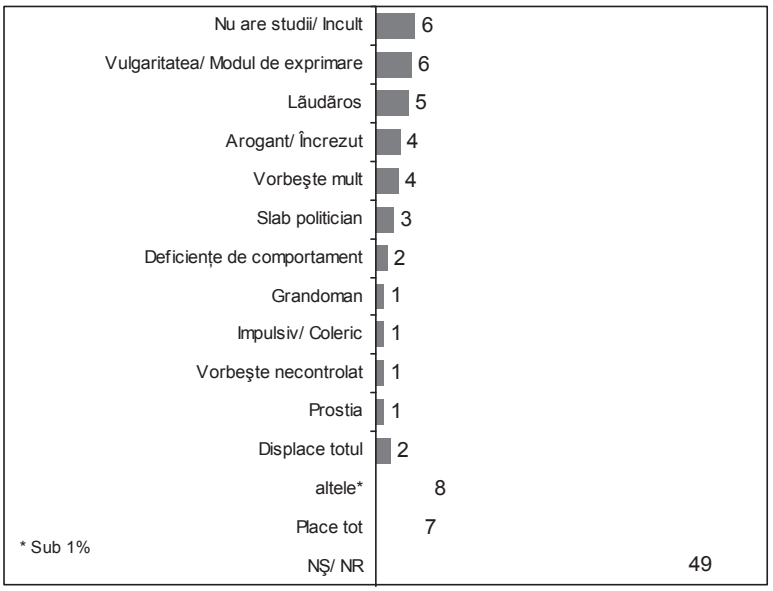

Câtă încredere aveți dvs. în ...?

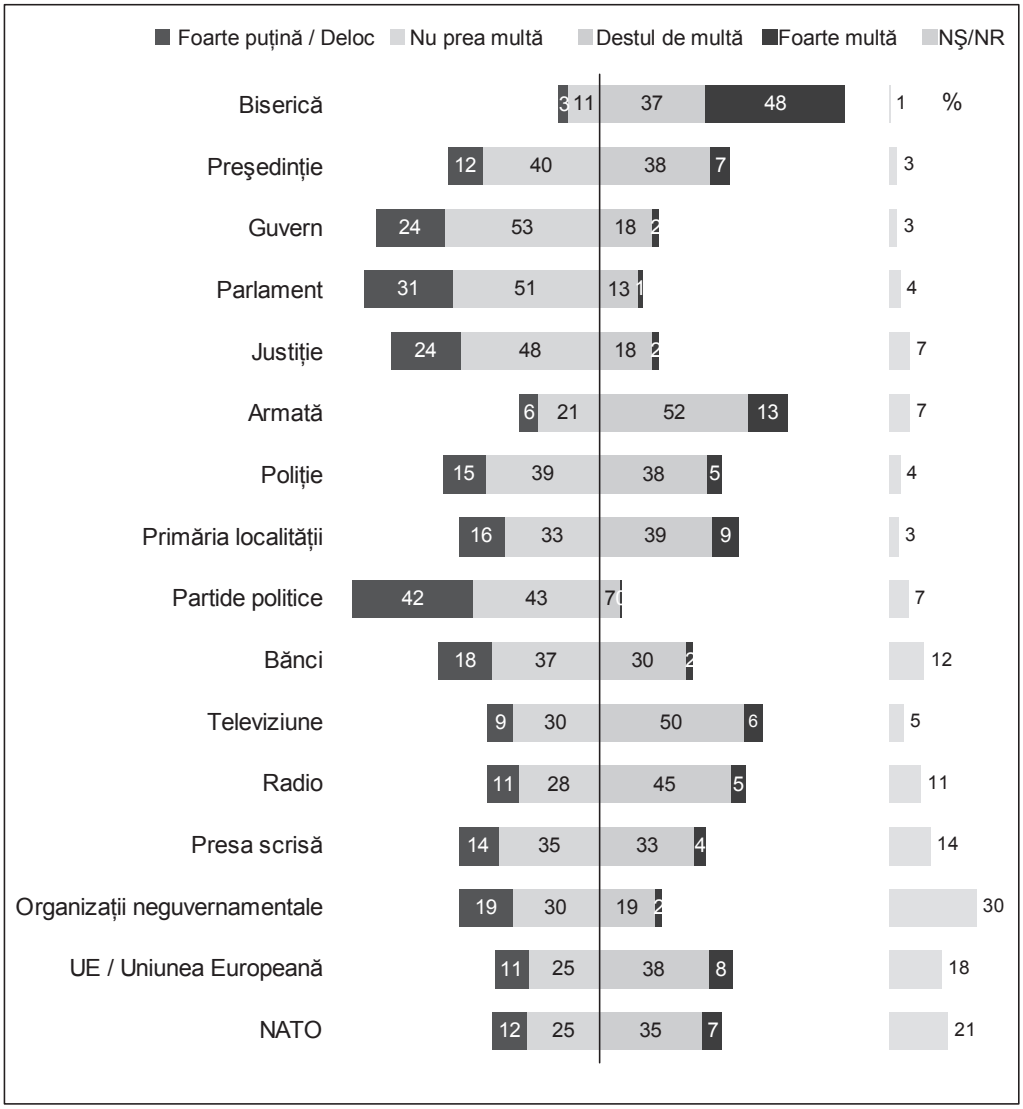

Dumneavoastră sunteți membru al vreunei asociații sau organizații care nu vă aduce venit? (inclusiv asociație profesională, partid, sindicat, grup de religios sau de susținere pe lângă biserică, grup ecologic, organizație non-guvernamentală, grup artistic, echipă de fotbal)

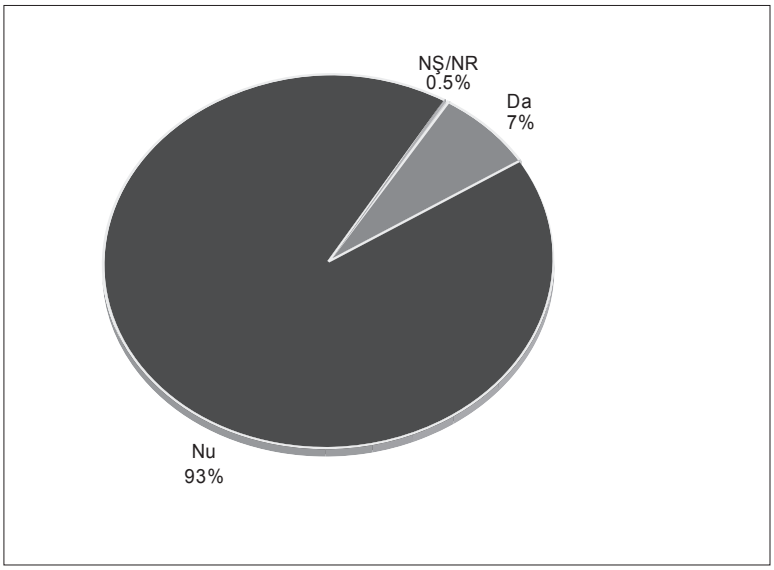

Dvs. sunteți membru al unui ...?

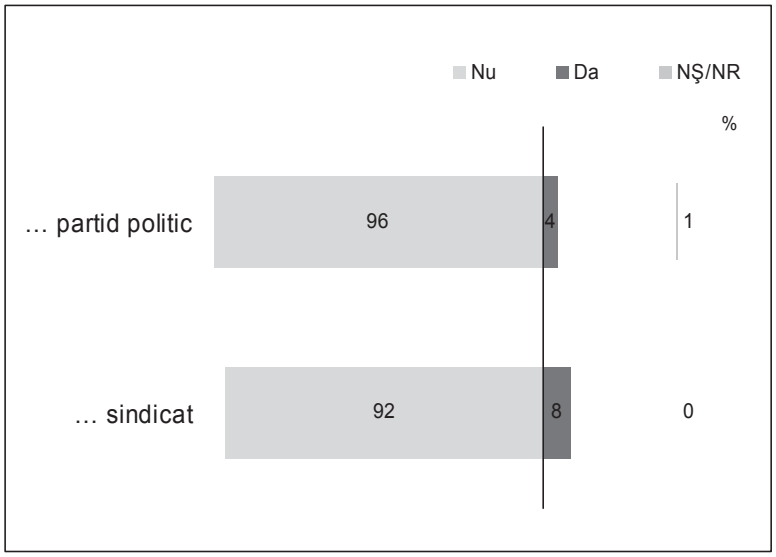

Vă voi citi o listă de acțiuni de protest la care pot participa oamenii. V-aş ruga să spuneți dacă ați participat deja la ele.

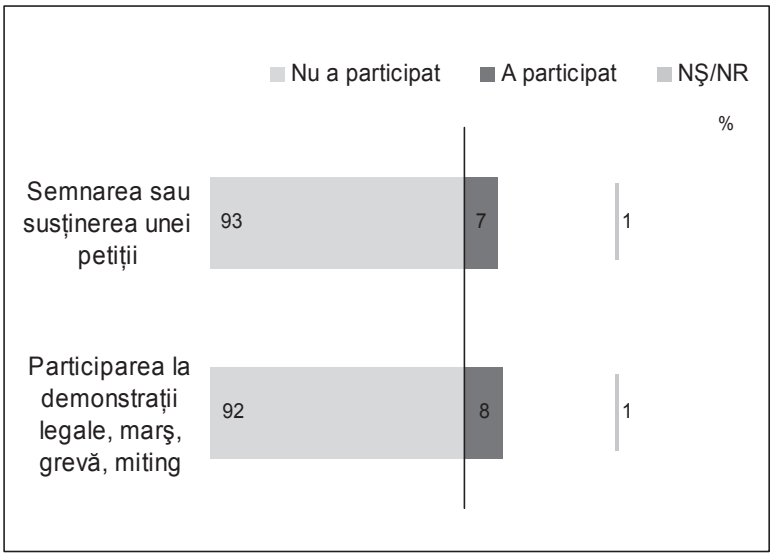

Dar ați (mai) participa la ...?

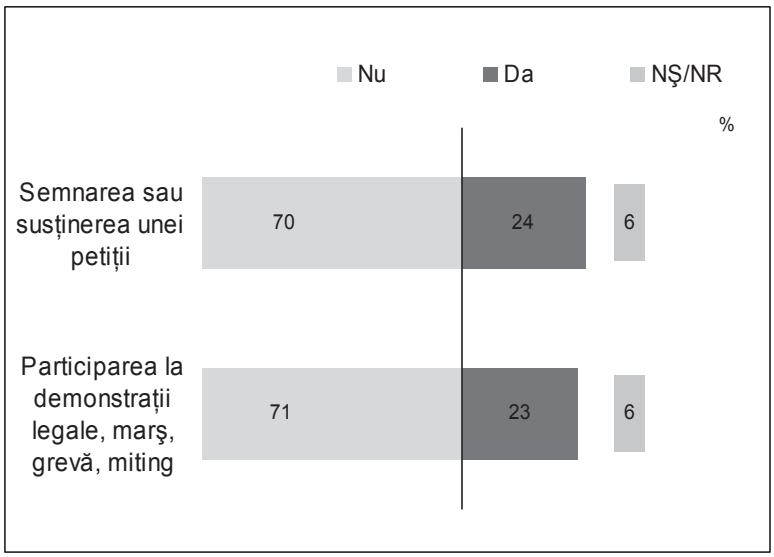

În ultima vreme a fost larg dezbătută problema accesului la dosarele fostei Securități şi a celor care au colaborat cu această instituție. În ceea ce vă priveşte, cât de importantă este această problemă?

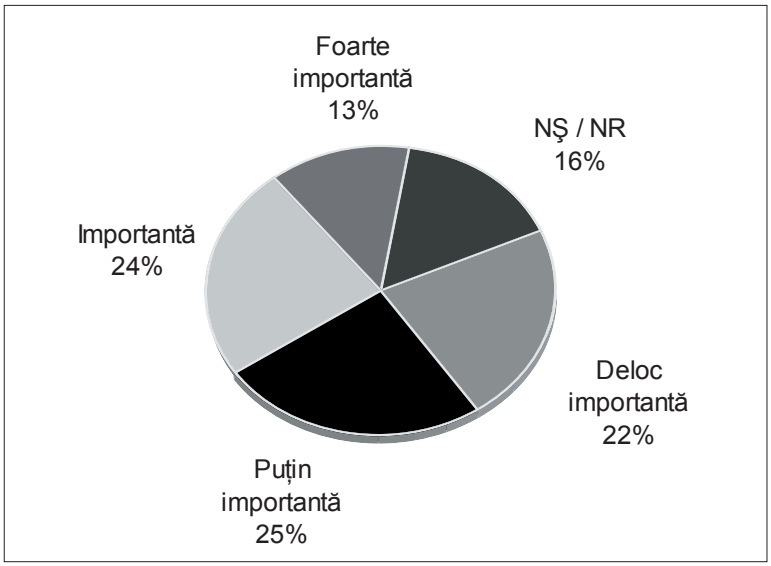

Din punctul dumneavoastră de vedere, analiza dosarelor foştilor colaboratori ai Securității activi în viața publică de către CNSAS este un lucru bun sau un lucru rău pentru societatea românească?

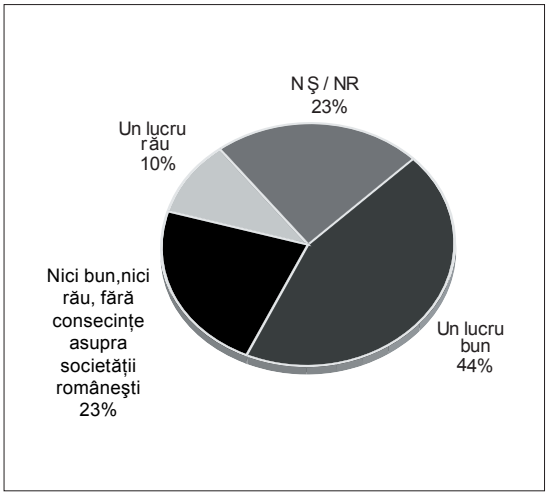

Credeți că ar trebui trase la răspundere persoanele care nu au recunoscut colaborarea cu fosta Securitate în declarațiile pe propria răspundere la investirea în funcții publice?

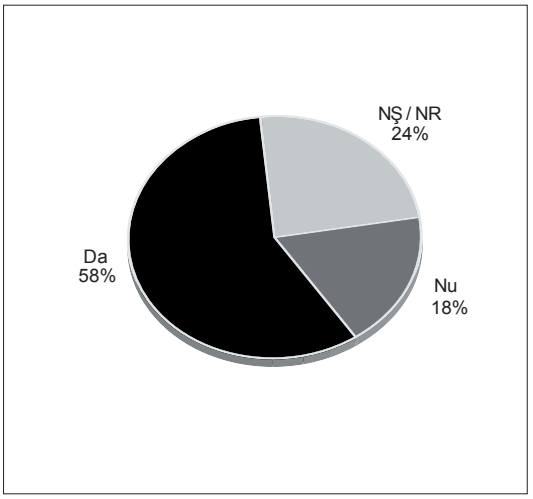

Ați vota un candidat care s-a dovedit colaborator al fostei Securități pentru funcția de …?

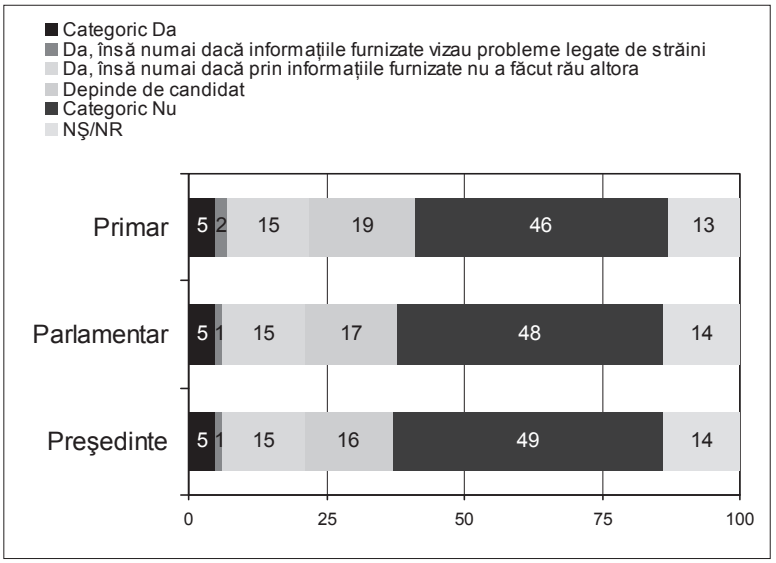

În ultimele săptămâni s-a discutat intens despre dosarul de colaborator al Securității al doamnei Mona Muscă. Cum au afectat aceste discuții încrederea dumneavoastră în doamna Muscă?

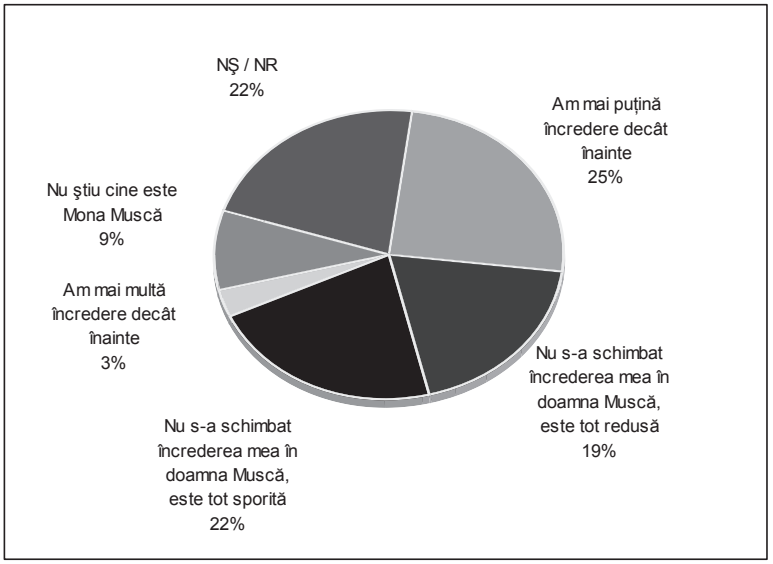

Care este părerea dumneavoastră în legătură cu activitatea Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS) în problema deconspirării politicienilor care au colaborat cu fosta Securitate?

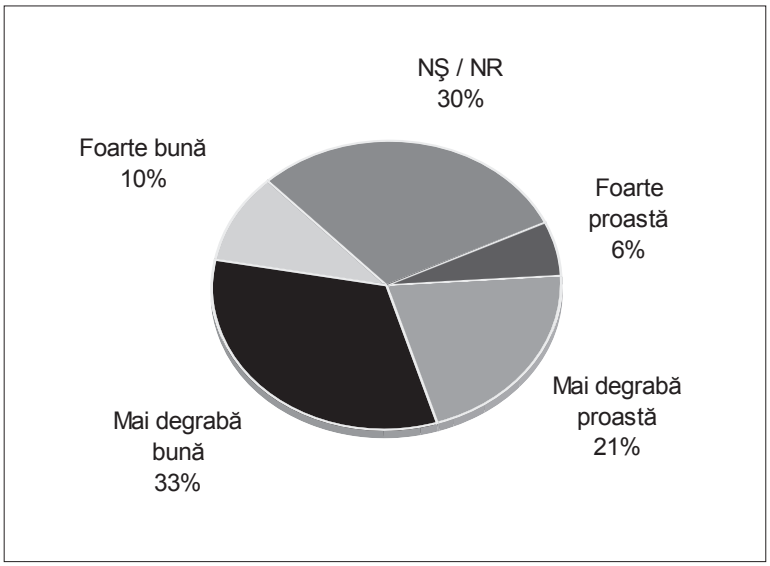

Credeți că este necesară o lege a lustrației, care să blocheze accesul la funcții publice...?

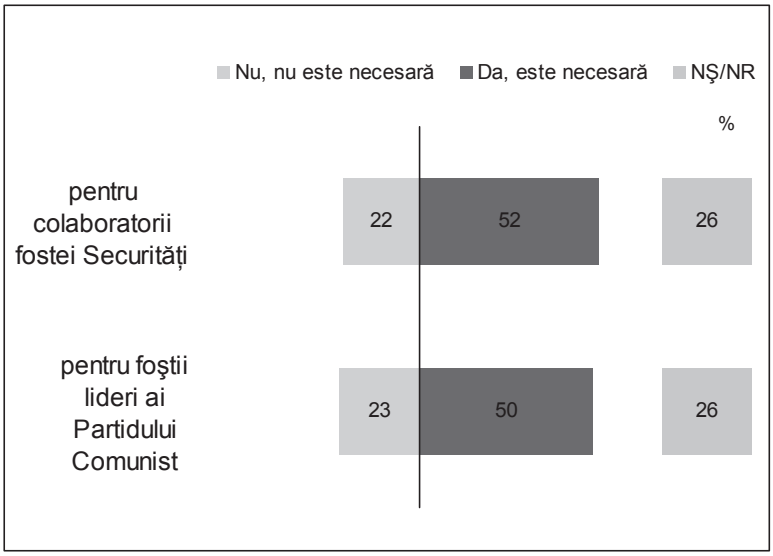

Credeți că există un conflict între preşedintele Traian Băsescu şi primul-ministru Călin Popescu Tăriceanu?

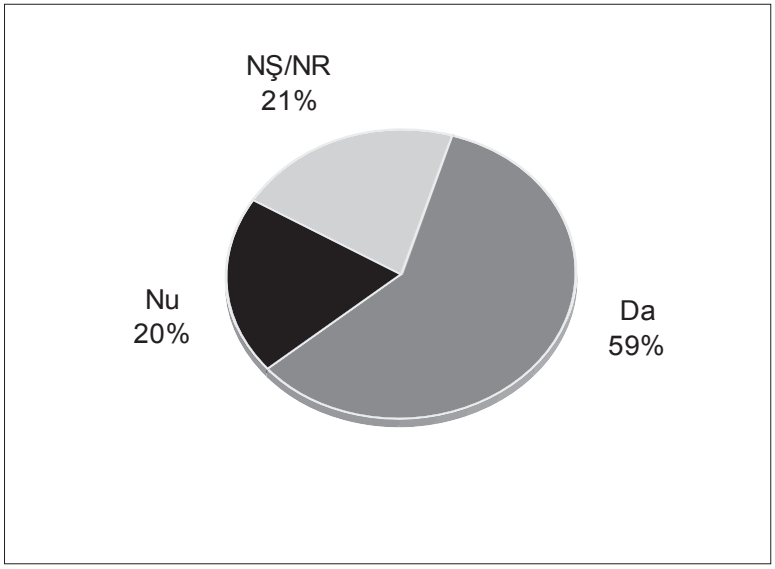

[Dacă DA, crede că există un conflict între cei doi]

Credeți că acest conflict afectează negativ funcționarea instituțiilor statului?

Dacă ar fi să luați o poziție în legătură cu acest conflict, aceasta ar fi…?

[% din cei care cred că există un conflict între preşedinte şi primul-ministru]

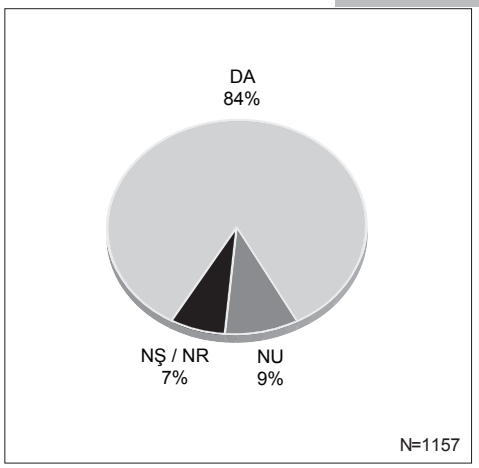

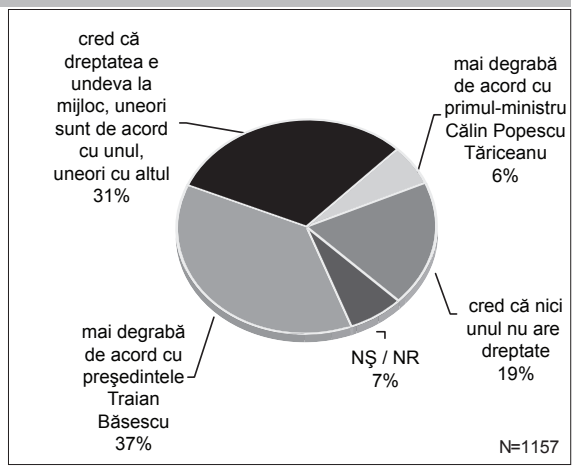

În ce măsură sunteți de acord că ar trebui organizate alegeri anticipate în perioada imediat următoare admiterii României în Uniunea Europeană (1 ianuarie 2007)?

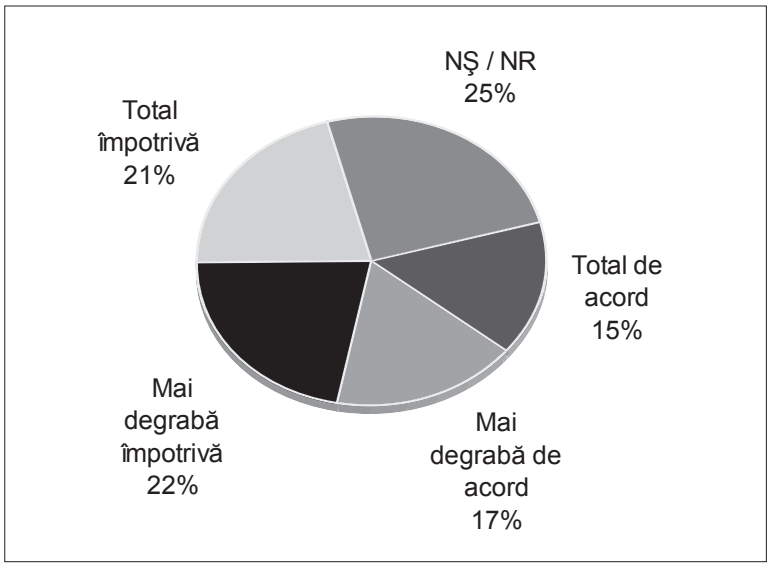

Credeți că Traian Băsescu a procedat bine sau nu prin nominalizarea unui senator PSD în calitate de director al SRI?

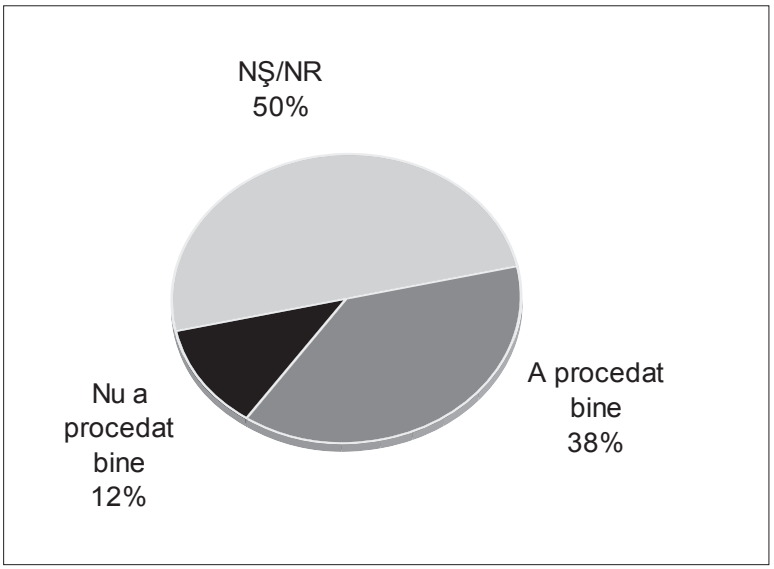

Câtă încredere aveți în ...?

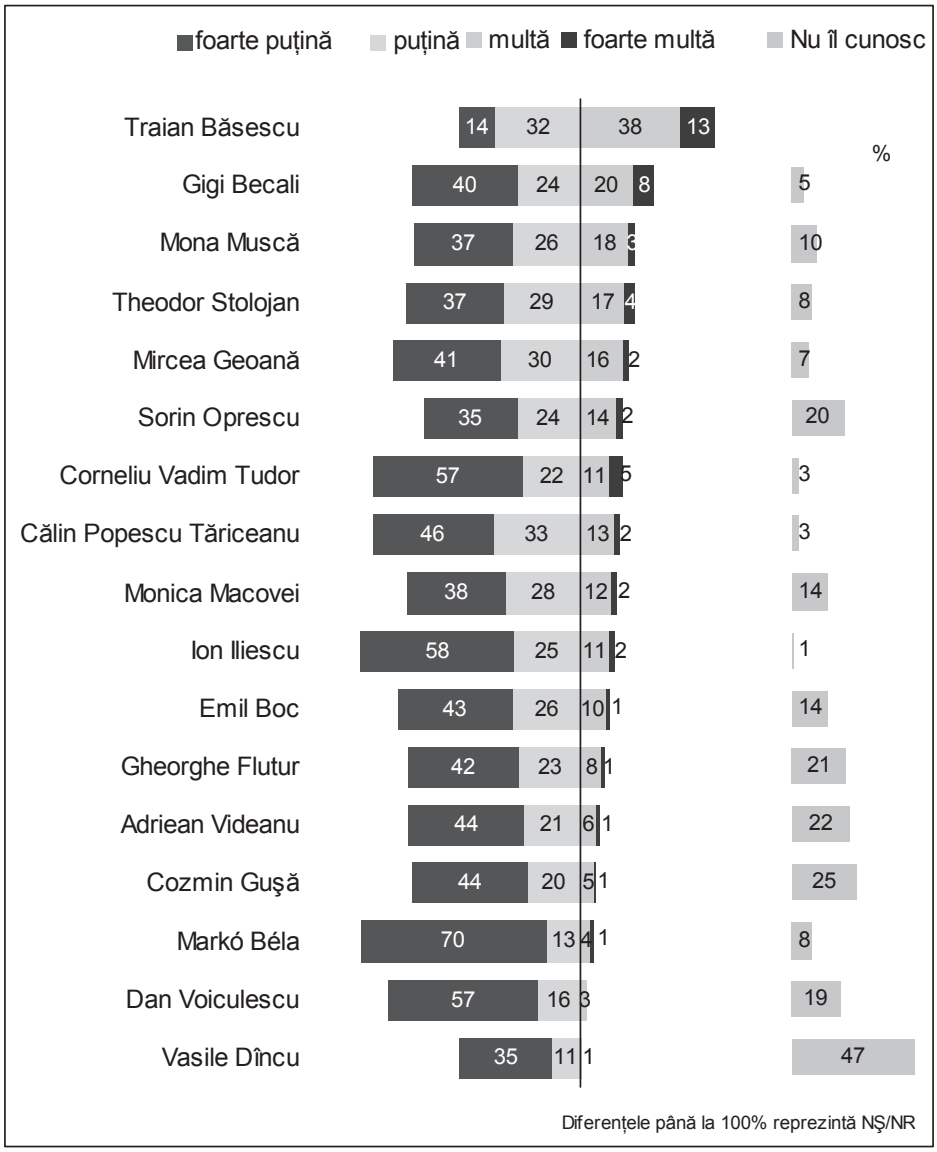

Câtă încredere aveți în ...?

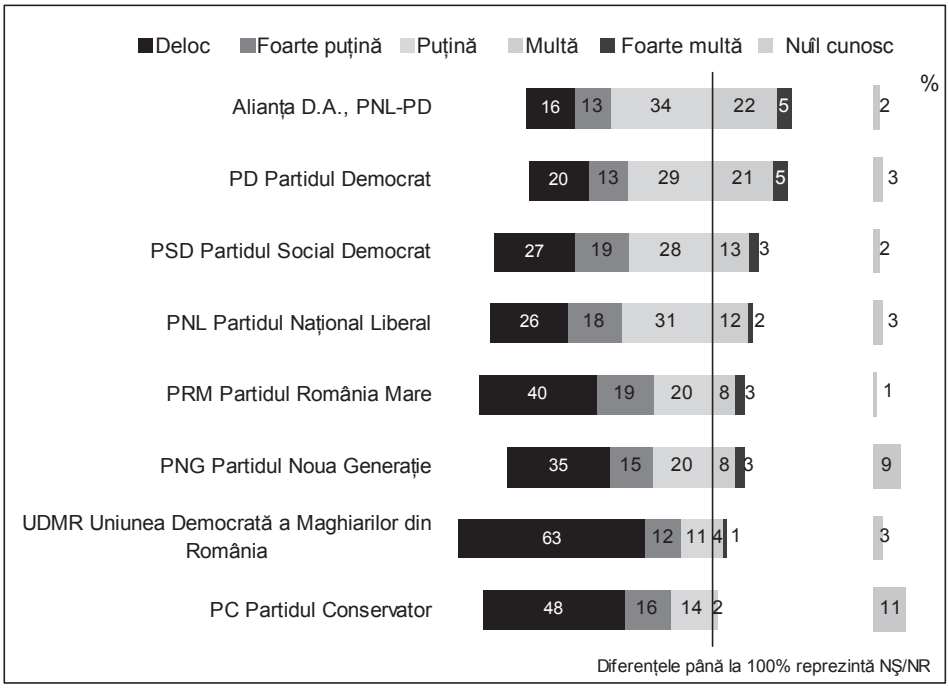

Dvs. credeți că ar fi mai bine ca în România ...?

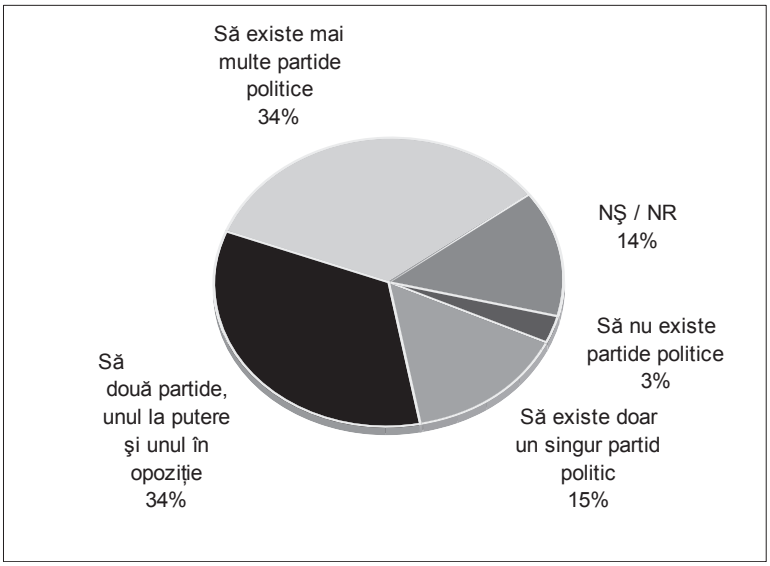

Ce atribute considerați că ar trebui să le aibă preşedintele României?
[Cele mai selectate caracteristici]

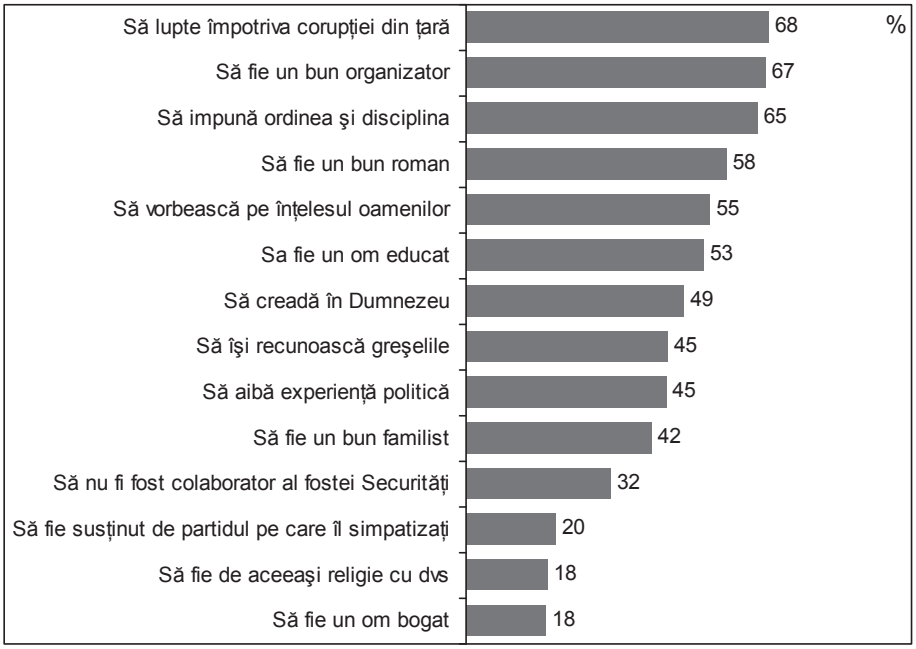

Care sunt cele mai importante atribute pe care ar trebui să le aibă preşedintele României? [Caracteristicile în ordinea importanței]

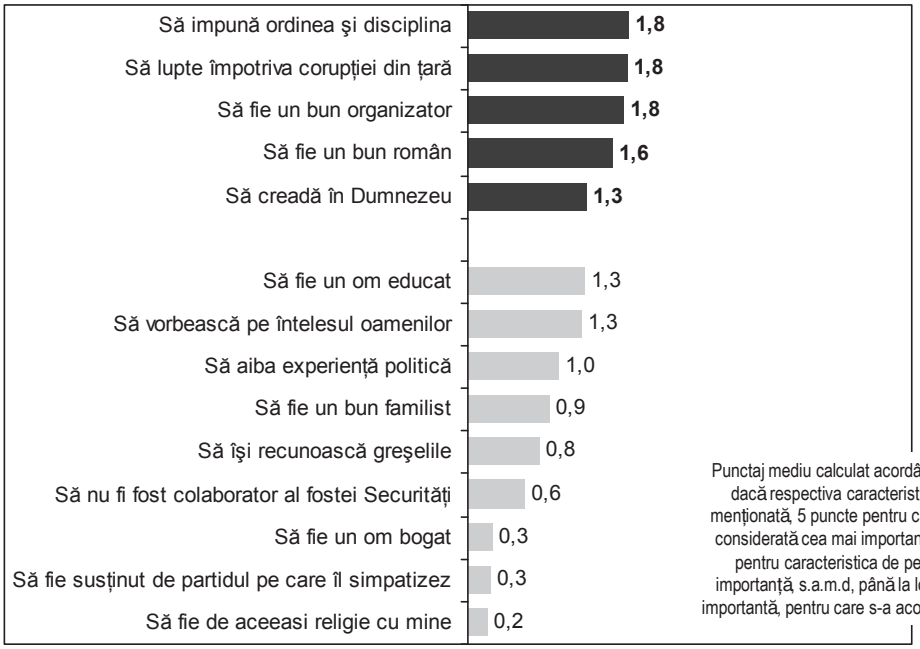

După părerea dumneavoastră, comunismul ...?

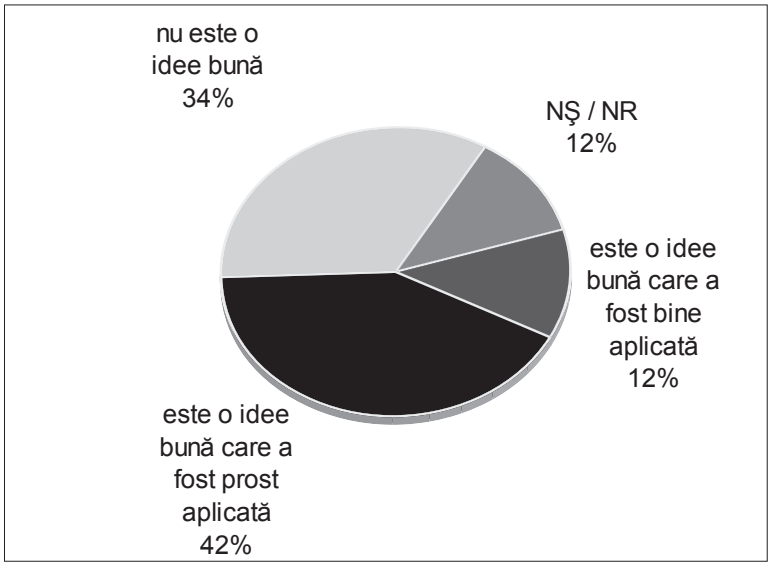

În familia dvs. sau a rudelor apropiate au fost în perioada comunistă probleme de persecuție politică aplicată sub forma de învinuire de ...?

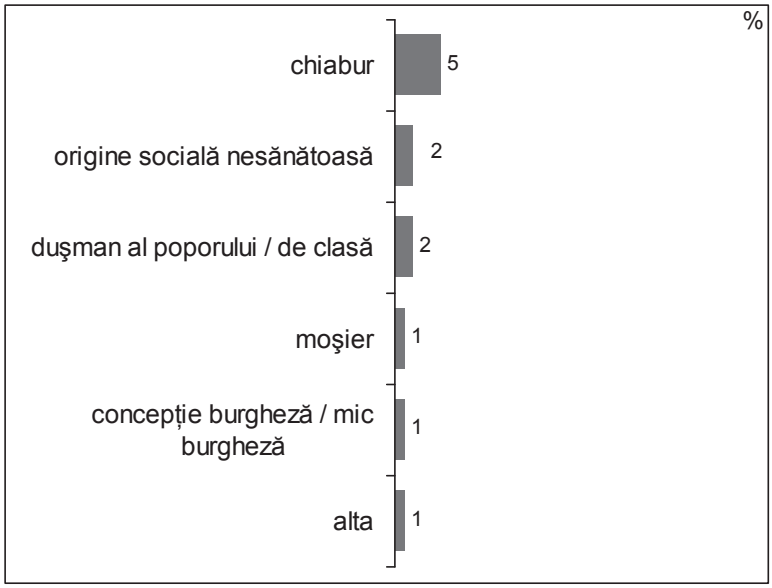

În perioada comunistă dumneavoastră ați avut de suferit sub aspect politic?

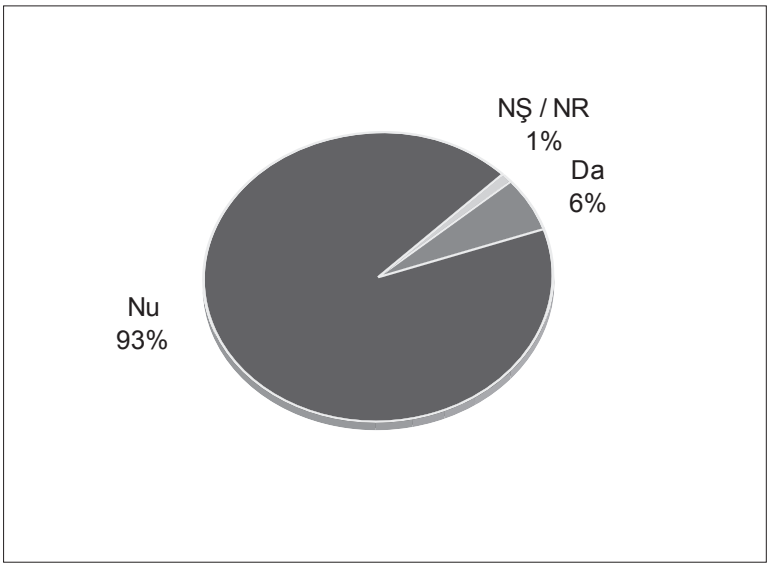

[Dacă respondentul a avut de suferit sub aspect politic în perioada comunistă]
Ce anume vi s-a întâmplat?

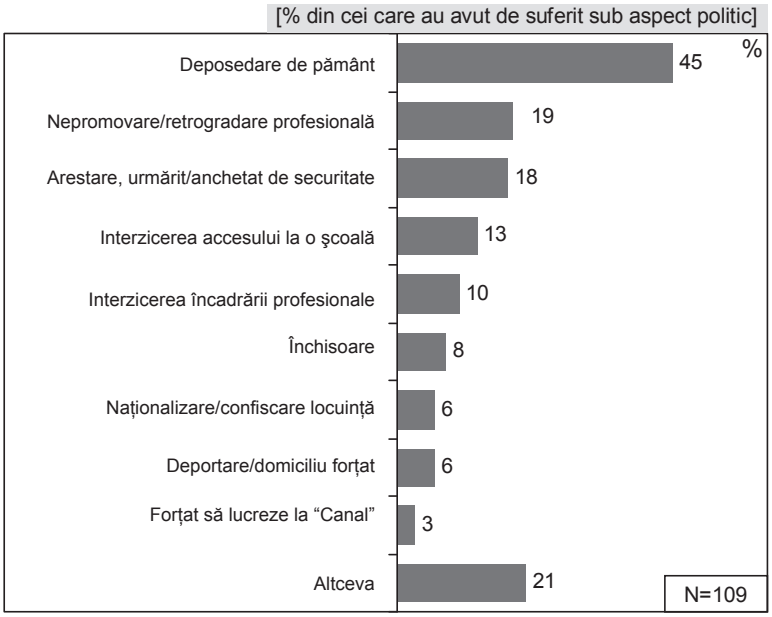

În perioada comunistă, altcineva din familia dvs. a avut de suferit sub aspect politic?

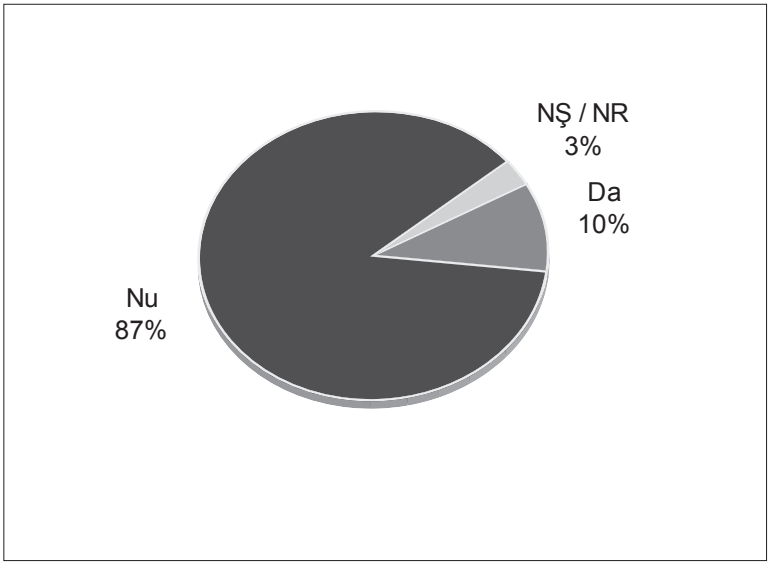

[Dacă altcineva din familia respondentului a avut de suferit sub aspect politic]
Ce fel de rude sunt/erau pentru dvs. respectiva persoană/persoane?

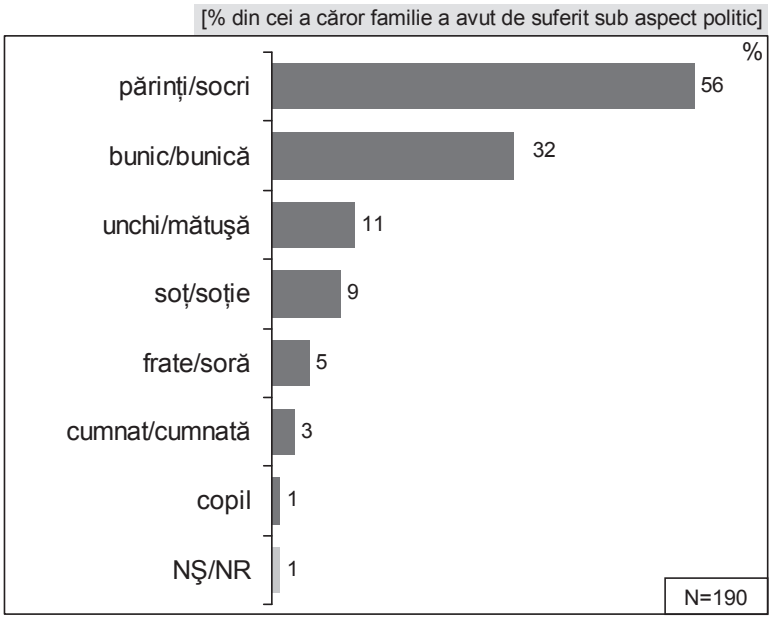

[Dacă altcineva din familia respondentului a avut de suferit sub aspect politic]
Ce anume i s-a întâmplat persoanei respective?

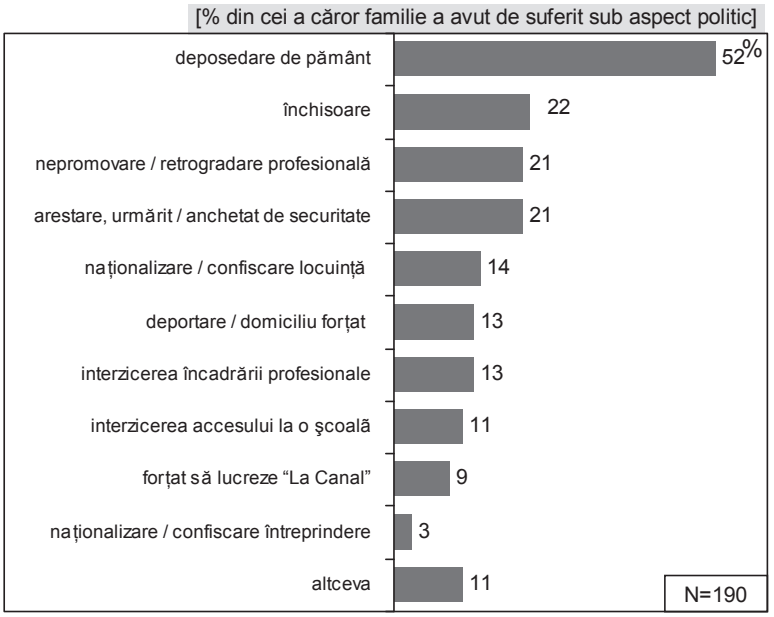

După părerea dvs. de ce ai nevoie în primul rând pentru a reuşi în viață? Dar în al doilea rând?

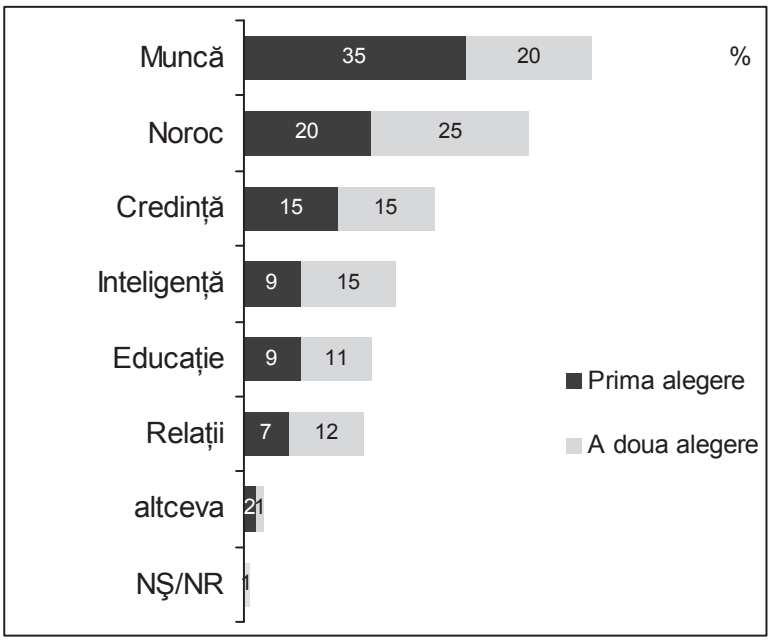

Am să vă citesc o listă cu lucruri pe care copiii le-ar putea învăța acasă. Pe care le considerați a fi mai importante?

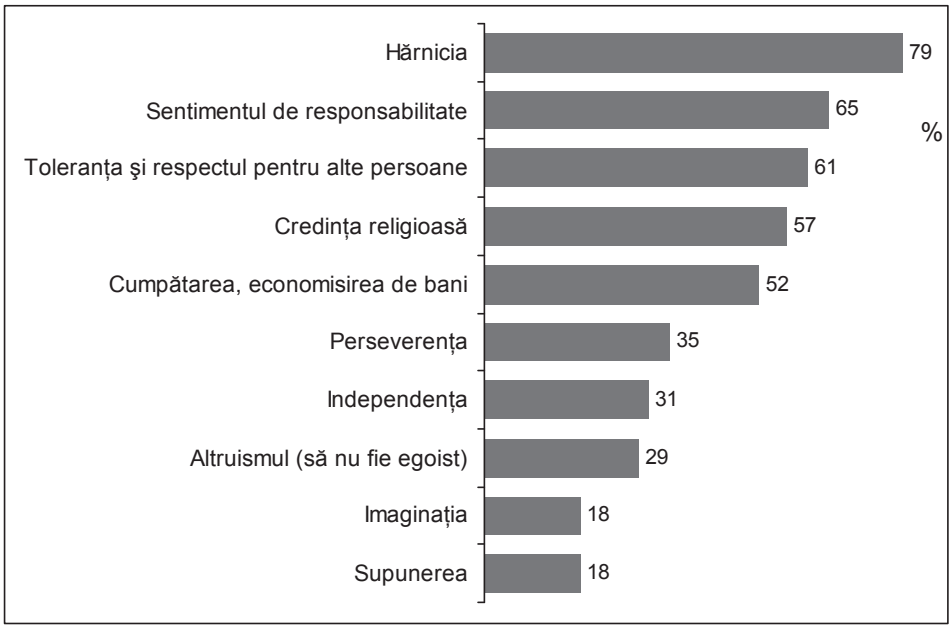

Pe lista următoare sunt trecute diferite grupuri de persoane. Ați putea, vă rugăm, să-i alegeți pe aceia pe care NU i-ați dori ca vecini?

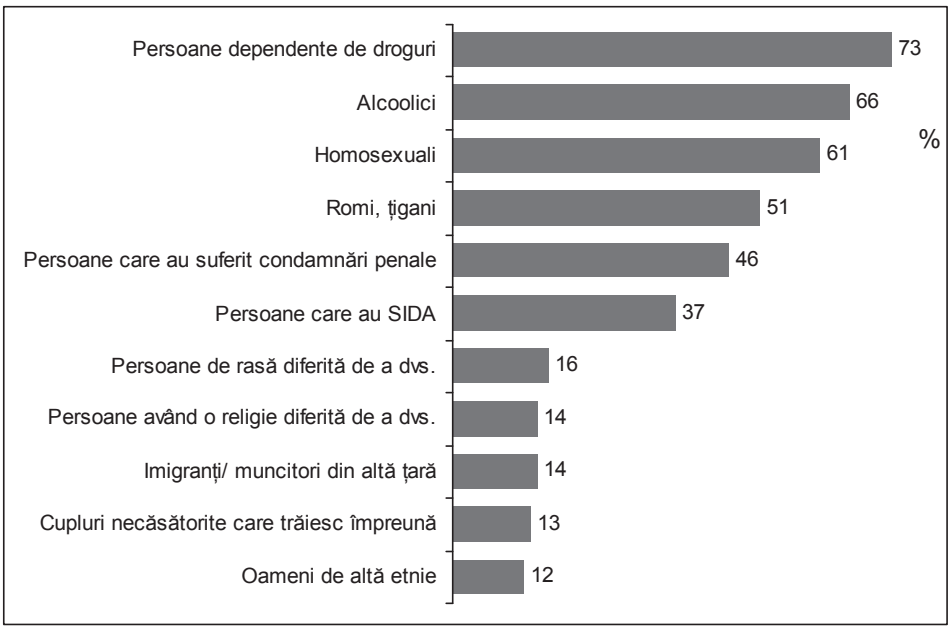

Cât de interesat ați spune că sunteți de politică?

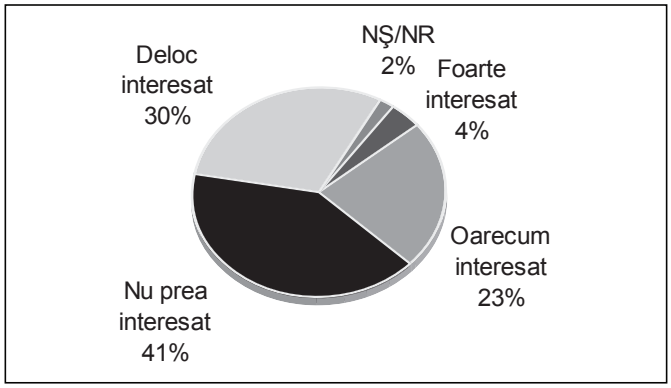

În ce măsură credeți că oameni ca dvs. pot influența hotărârile importante care se iau …?

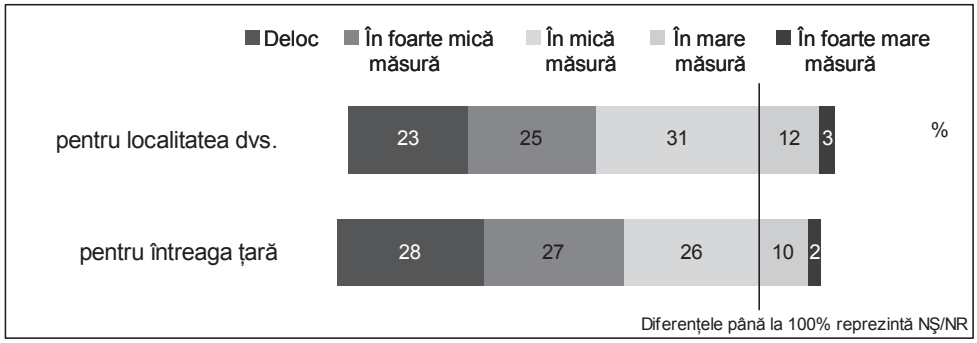

În ce măsură credeți că este influențată viața dvs. de hotărârile importante care se iau de către …?

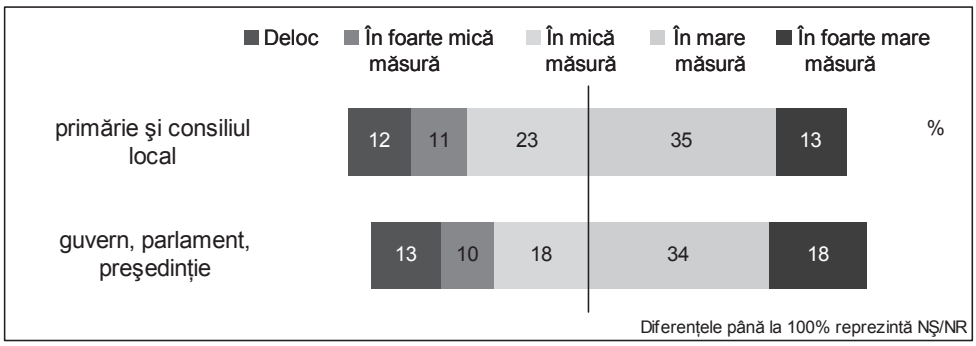

Acum, am dori să ne spuneți părerea dvs. privind următoarele afirmații, dând note de la 1 la 10.
1 înseamnă că sunteți cu totul de acord cu afirmația din stânga, iar 10 că sunteți cu totul de acord cu afirmația din dreapta.
Puteți alege, bineînțeles, orice cifră intermediară pentru a vă nuanța cât mai bine răspunsul.

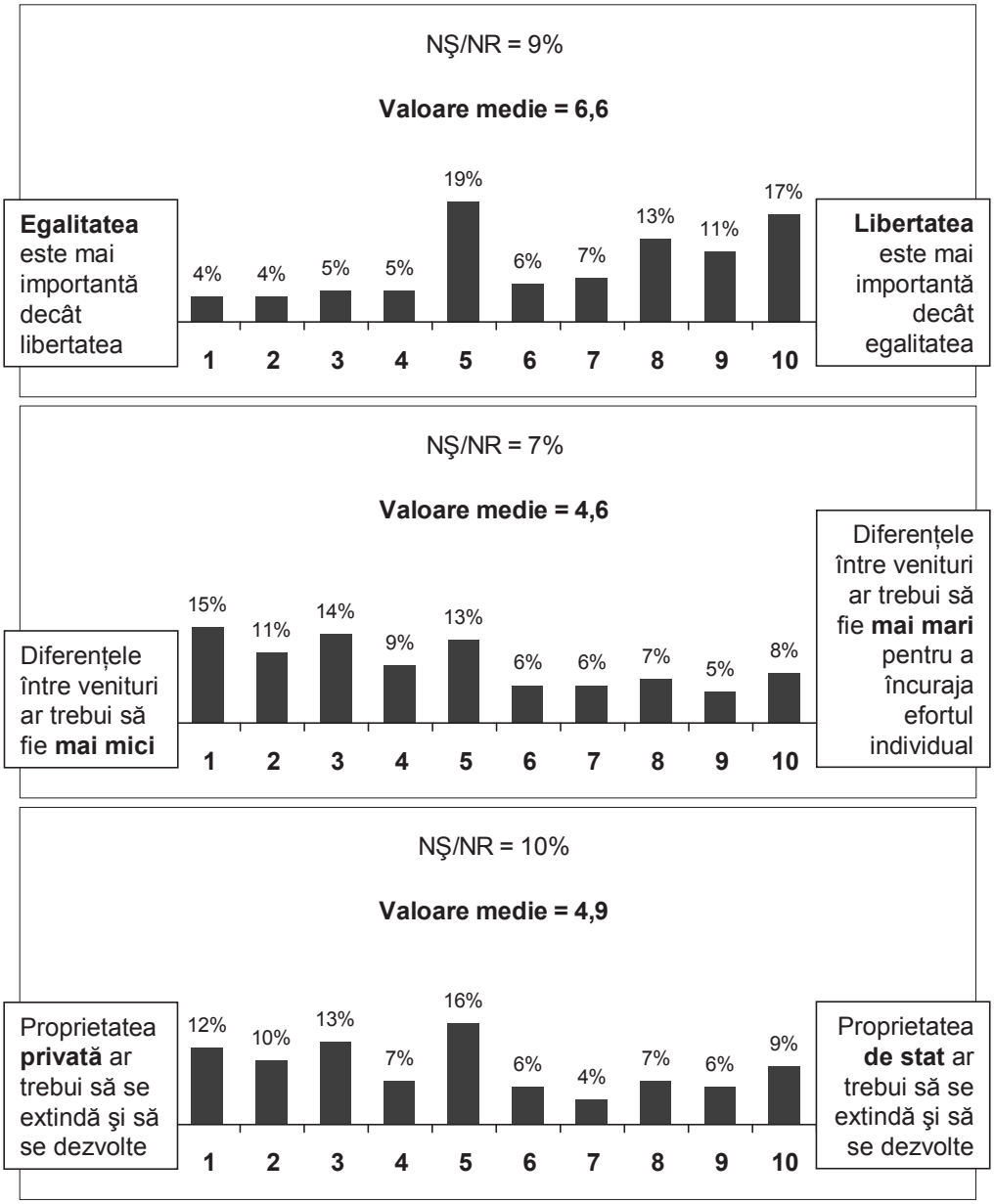

Acum, am dori să ne spuneți părerea dvs. privind următoarele afirmații, dând note de la 1 la 10. …
(continuare)

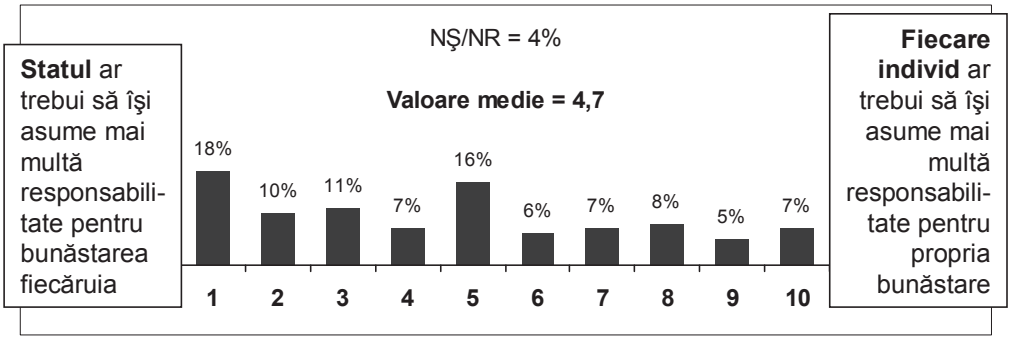

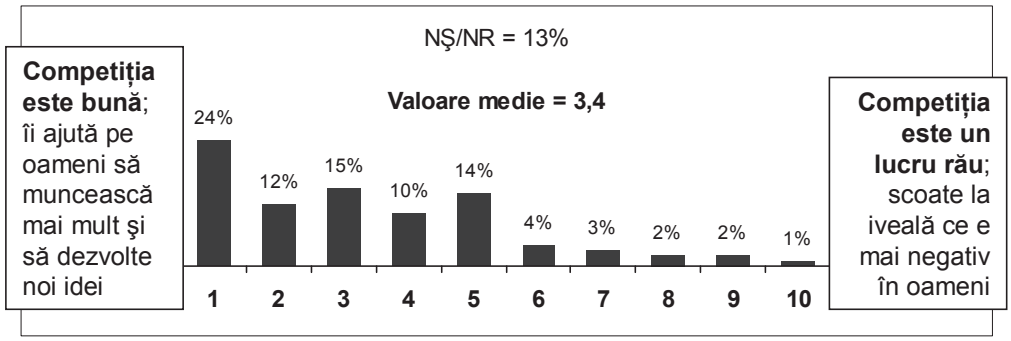

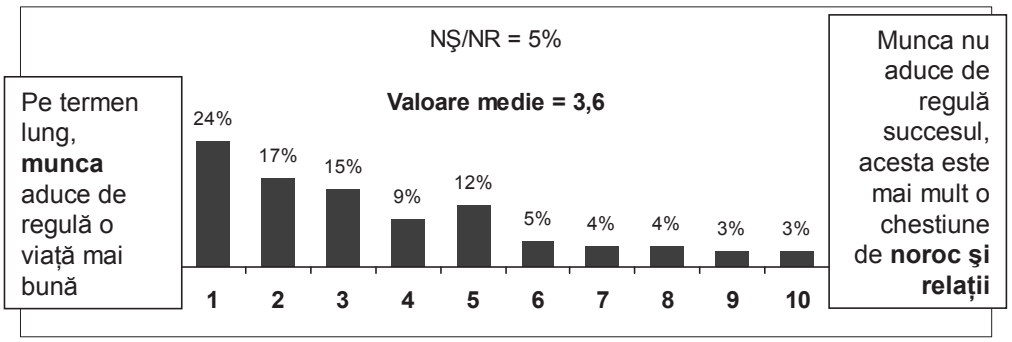

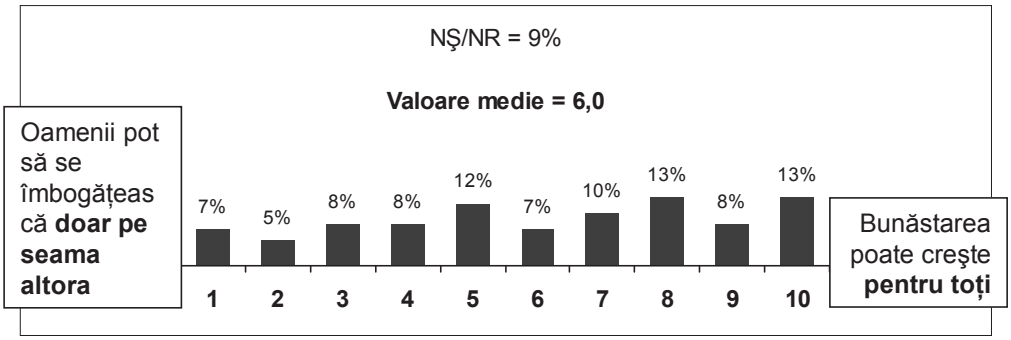

În ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații …?

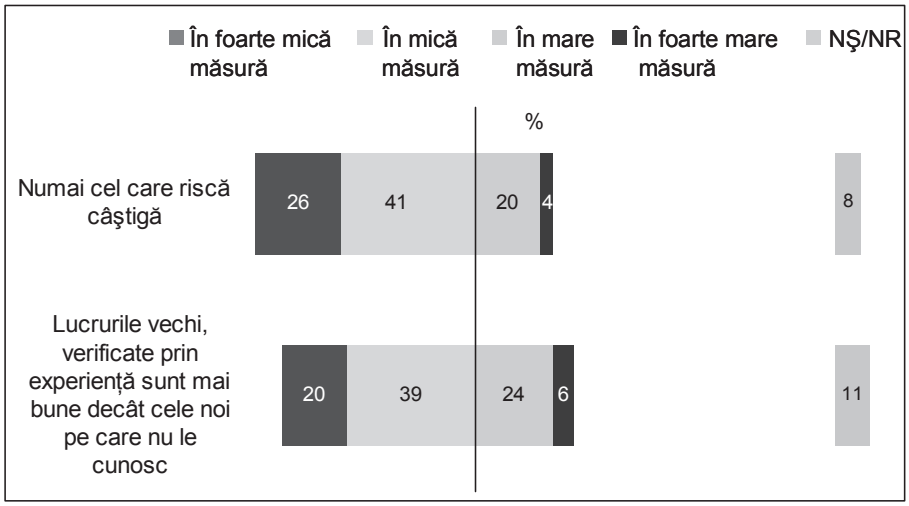

După părerea Dvs. …?

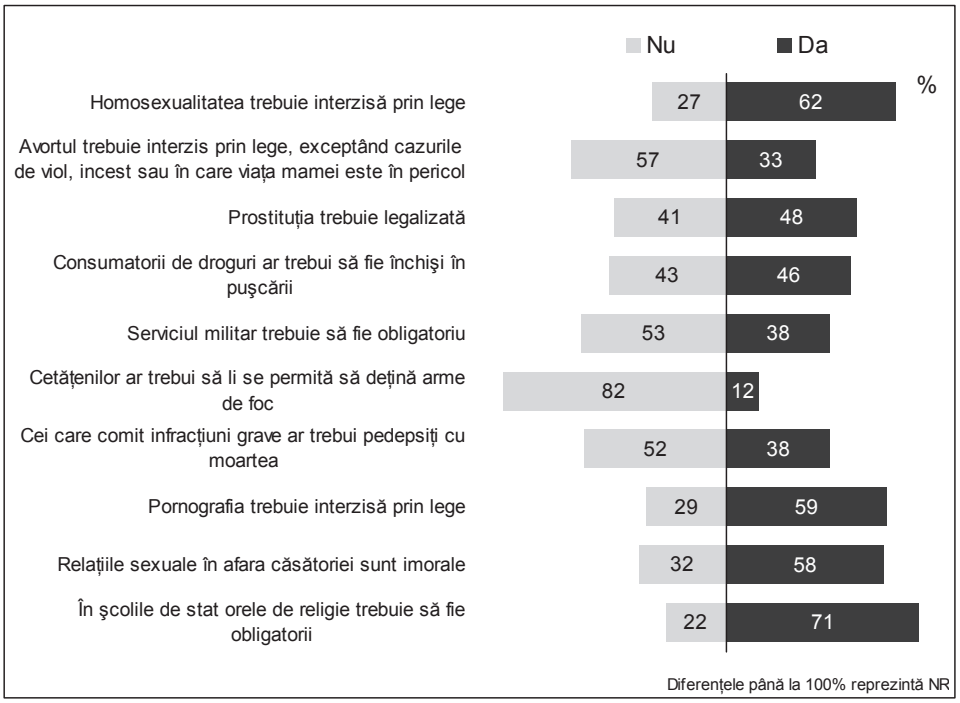

În ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații?

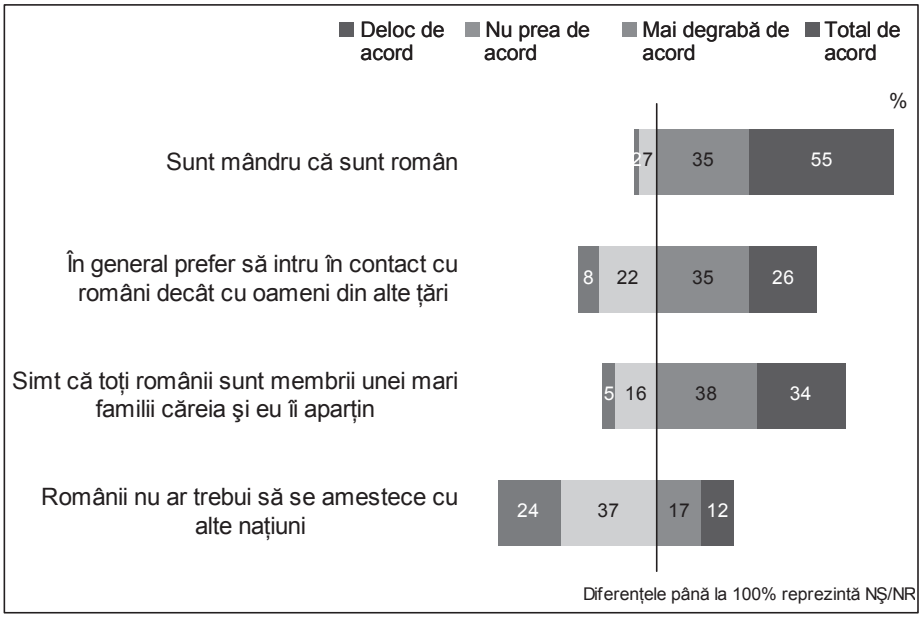

O să vă citesc acum o listă de afirmații şi o să vă rog să îmi spuneți în ce măsură sunteți sau nu de acord cu ele …?

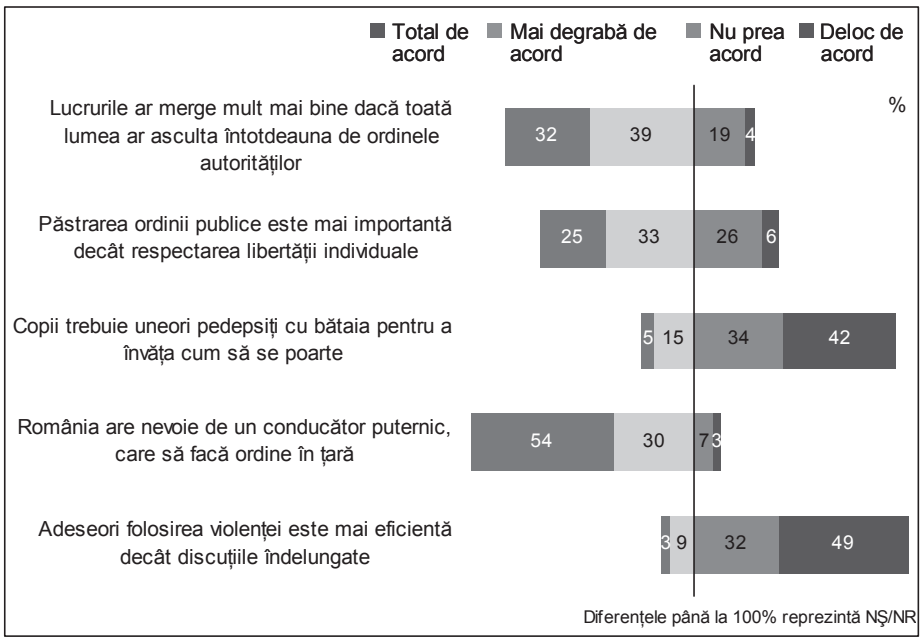

Pentru dumneavoastră, o duminică perfectă este cu …?

[listă]

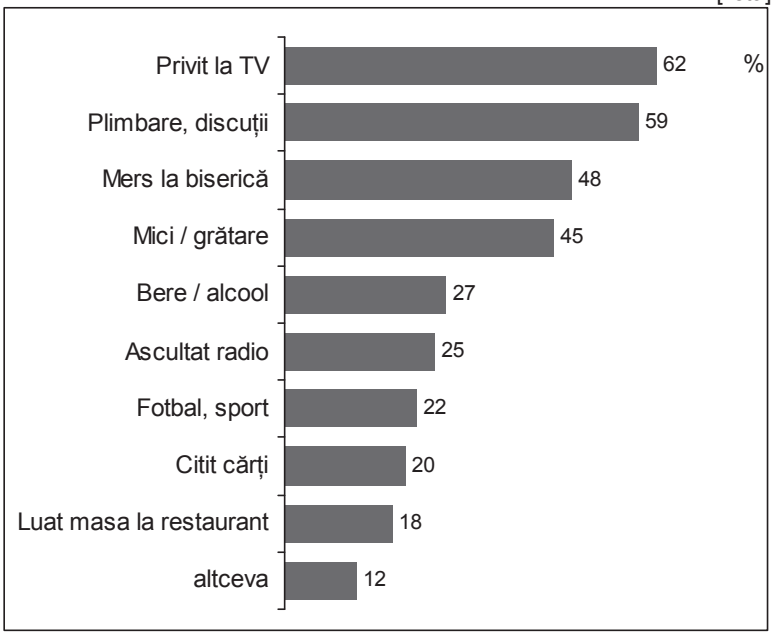

Cât de mult vă place fotbalul?

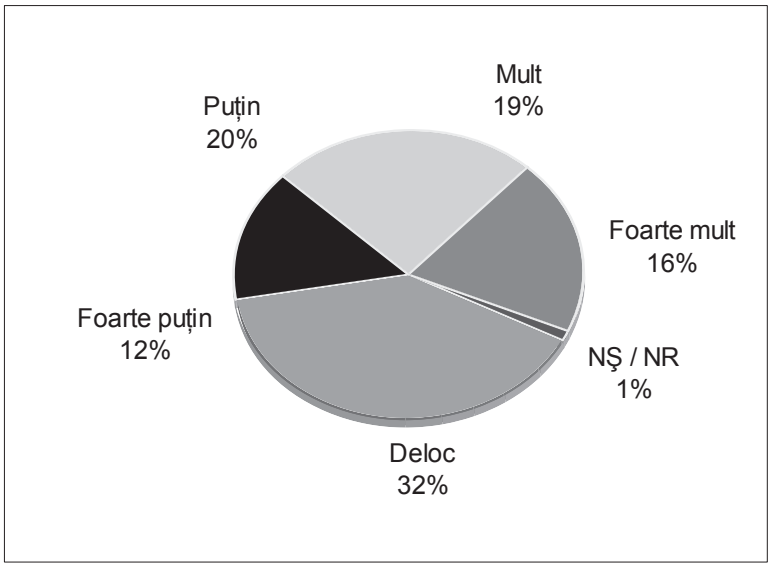

Cât de des vă uitați la fotbal la televizor?

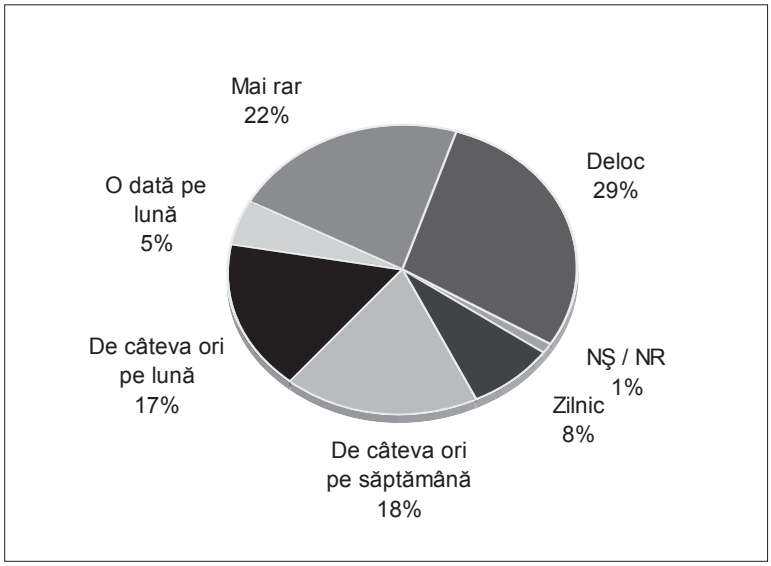

Cât de des mergeți pe stadion pentru a vedea un meci de fotbal?

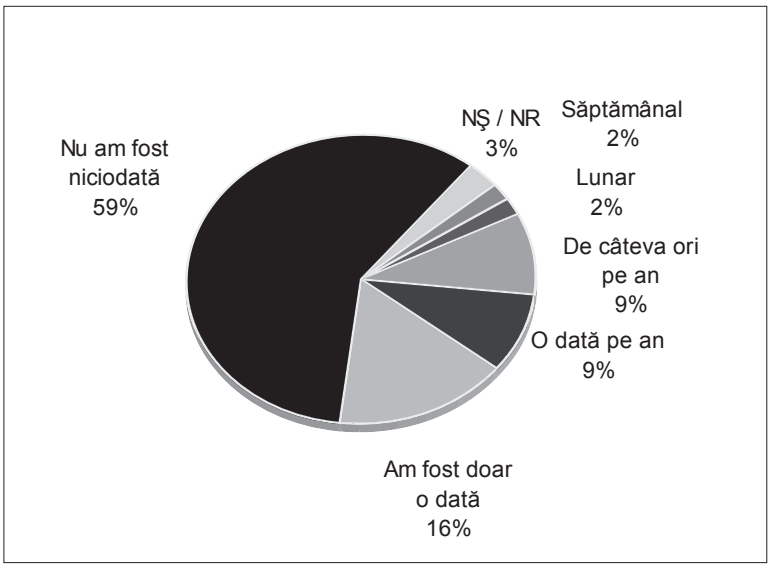

Vă considerați un suporter al unei echipe de fotbal?

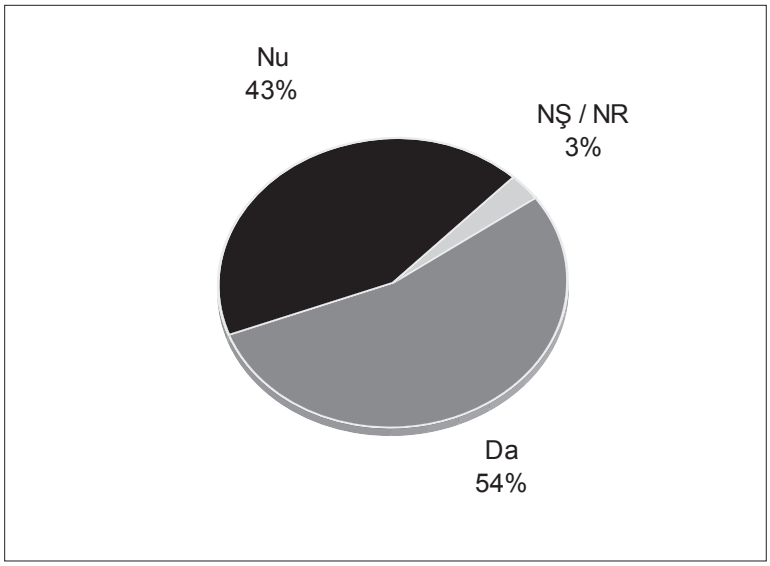

[Dacă respondentul este suporterul unei echipe de fotbal]
Al cărei echipă sunteți suporter?

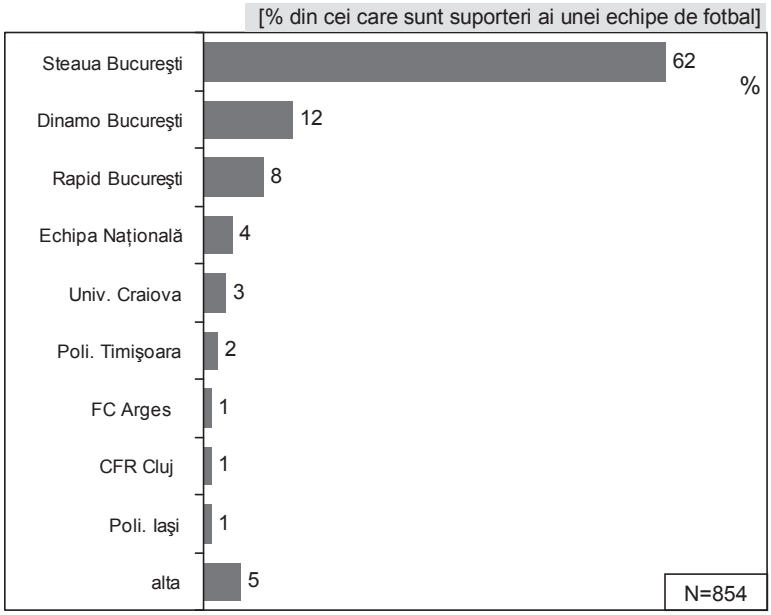

Ce părere aveți despre oamenii politici care merg pe stadioane la meciurile de fotbal?

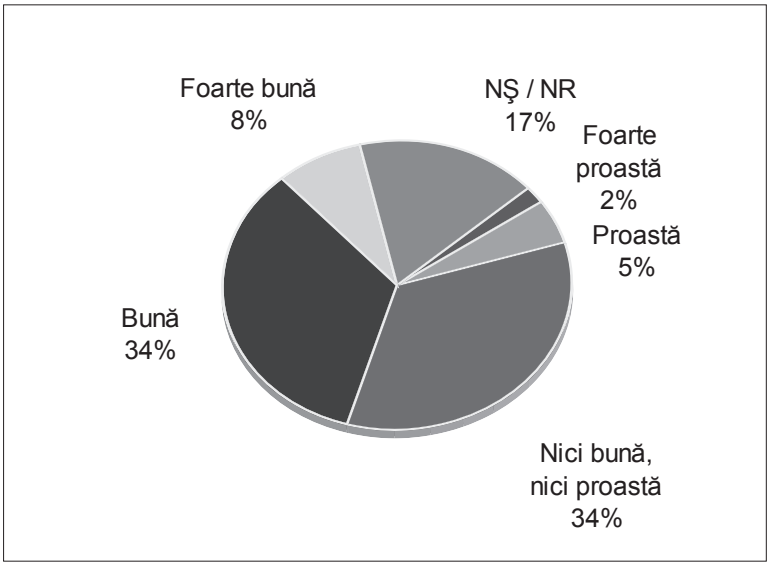
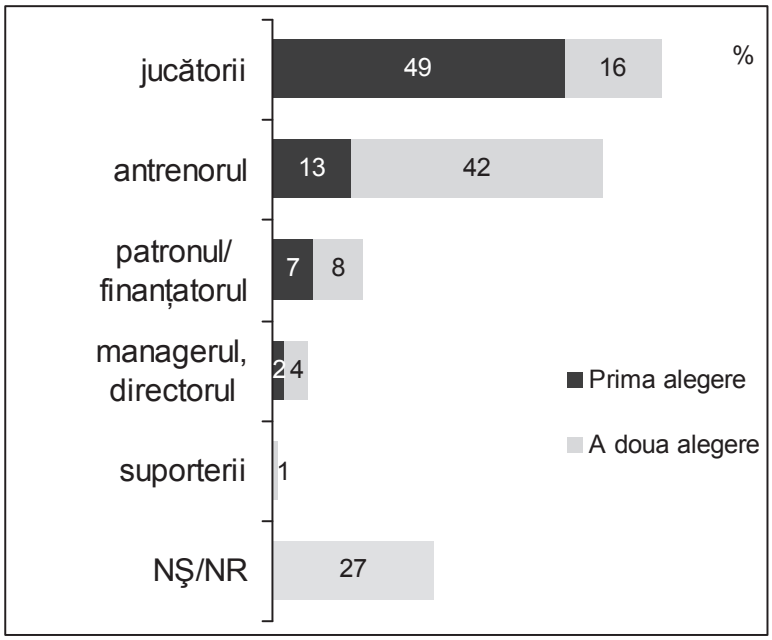
După părerea dvs., ce contează cel mai mult pentru ca o echipă de fotbal ajungă să aibă performanțe? Dar apoi?